

**MAKSĀTNESPĒJAS ADMINISTRĀCIJAS
SKAIDROJUMI UN ATZIŅAS
2015 – 2016.05.**

SATURA RĀDĪTĀJS

I. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI	4
1. Administratora darbības vispārīgie noteikumi	4
2. Administratora iecelšana un atcelšana. Administratora atrašanās interešu konflikta situācijā.....	5
II. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS.....	10
1. Tiesiskās aizsardzības procesa (TAP) pasākumu plāns. TAP īstenošana.	10
III. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	12
1. Juridiskās personas maksātnespējas procesa vispārīgie noteikumi. Juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikums	12
2. Parādnieka pārstāvis un ieinteresētās personas	13
3. Kreditoru prasījumi	17
4. Kreditoru sapulce	20
5. Parādnieka manta un tās pārvaldīšana.....	21
6. Mantas realizācija juridiskās personas maksātnespējas procesā	22
6.1. Parādnieka mantas pārdošanas plāns	22
6.2. Ieķīlātās mantas pārdošana	23
6.3. Citi ar juridiskās personas maksātnespējas procesu saistīti jautājumi. Izlīgums. Sanācija.....	25
7. No parādnieka mantas pārdošanas iegūto līdzekļu sadalīšana	28
8. Juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas	29
IV. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS	41
1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšana	41
2. Bankrota procedūras norise.....	43
2.1. Parādnieka tiesības un pienākumi. Parādnieka ienākumi un izdevumi bankrota procedūras laikā	43
2.2. Kreditoru prasījumi.....	44
2.3. Parādnieka manta. Ziņojums par mantas neesamību. Mantas pārdošanas plāns.....	48
2.4. Nodrošinātais kreditors. Rīcība ar ieķīlāto mantu	51
2.5. Bankrota procedūras pabeigšana	53
3. Citi ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistīti jautājumi, t.sk. t.s. “ģimenes maksātnespēja”	55
4. Fiziskās personas saistību dzēšanas plāns un procedūra.....	66

5. Fiziskās personas maksātspējas procesa izmaksas	69
V. MAKSĀTNESPĒJAS LIKUMA PĀREJAS NOTEIKUMI	74

I. VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. Administratora darbības vispārīgie noteikumi

Par korespondences nosūtīšanu¹

Administratora prakses vieta atrodas biroja telpās, kur praktizē vēl citi maksātnespējas procesa administratori. Resursu optimizēšanas dēļ ticis noslēgts līgums ar juridisko personu par administratīvo resursu nodrošināšanu (tai skaitā korespondences nosūtīšanu un ar biroja logotipu apdrukātu aplokšņu izgatavošanu).

Izskatot pieteikumu tiesā par izsoles akta apstiprināšanu, tiesai radušās šaubas, vai administrators ir pildījis pienākumus attiecībā uz paziņošanu ieinteresētajām personām saistībā ar izsoles procedūras norisi, jo AS „Latvijas Pasts” izdotajā kvītī „Vairumā nodoto reģistrēto sūtījumu saraksts” kā nosūtītājs uzrādīts nevis administrators, bet birojs, ar kuru administrators noslēdzis minēto līgumu par administratīvo resursu nodrošināšanu.

Lai atvieglotu sūtījumu nosūtīšanu, birojs noslēdzis līgumu ar AS „Latvijas Pasts”, atbilstoši kuram visa korespondence tiek sūtīta vienoti, biroja vārdā. Par šiem pakalpojumiem birojs reizi mēnesī veic pasta pakalpojumu apmaksu. Katrs administrators norēķinās ar biroju par faktiskajiem izdevumiem, kas radušies par korespondences nosūtīšanu, izmantojot AS „Latvijas Pasts” pakalpojumus. Tāpat arī elektroniski parakstīto dokumentu nosūtīšanu veic biroja administrators no sava e-pasta, nevis katrs administrators no sava e-pasta.

1. Vai uzskatāms, ka administrators nav izpildījis noteikto pienākumu par korespondences nosūtīšanu adresātam, ja kvītī „Vairumā nodoto reģistrēto sūtījumu saraksts” kā nosūtītājs uzrādās birojs, nevis pats administrators? Vienlaikus norādāt, ka nosūtītais dokuments ir paša administratora parakstīts.

2. Vai uzskatāms, ka administrators nav ievērojis normatīvo aktu prasības par elektroniski sagatavoto dokumentu nosūtīšanu, ja tas nav nosūtīts no administratora oficiālās e-pasta adreses, bet gan citas e-pasta adreses? Vienlaikus norādāt, ka nosūtītais dokuments ir paša administratora parakstīts.

1. Izsole var tikt atzīta par spēkā neesošu, ja administrators pieļāvis būtiskus procesuālus pārkāpumus, tai skaitā nav pienācīgi paziņojis ieinteresētajām personām par izsolāmās mantas novērtējumu un citiem būtiskiem jautājumiem attiecībā uz izsoli, kā rezultātā aizskartas šo personu intereses. Ja administrators ievērojis normatīvajos aktos noteikto kārtību, kādā nosūtāms paziņojums (piem., ierakstītā sūtījumā), kā arī ievērojis dokumentu noformēšanas prasības (dokumentam ir juridisks spēks atbilstoši Dokumentu juridiskā spēka likumam), kā arī paziņojuma adresāts, saņemot paziņojumu, var secināt, ka paziņojuma sūtītājs ir administrators, apstāklis vien, ka paziņojums sūtīts ar administratoru biroja starpniecību, nav pamats secinājumam, ka administrators nebūtu izpildījis Civilprocesa likumā noteikto paziņošanas pienākumu. Lai arī administrators ir pašnodarbināta persona, ne Maksātnespējas likums, ne citi normatīvie akti viņam neaizliedz darboties vienā prakses vietā ar citiem administratoriem un slēgt līgumus administratīvo izmaksu optimizēšanai, tai skaitā līgumus par pasta pakalpojumiem.

¹ Maksātnespējas administrācijas 20.02.2015. vēstule Nr.1-43/50

Vienlaikus norādāms, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 604.panta otrajai daļai, tiesu izpildītājam (administratoram) ierakstītā sūtījumā jāpaziņo par izsolāmās mantas novērtējumu parādniekam, piedzinējam un hipotekārajam kreditoram, vienlaikus izskaidrojot šo personu tiesības 10 dienu laikā no paziņojuma nosūtīšanas dienas lūgt izsolāmā īpašuma atkārtotu novērtēšanu. Tāpat, atbilstoši Civilprocesa likuma 606.panta ceturtajai daļai par nekustamā īpašuma izsoli administrators vismaz divas nedēļas iepriekš ierakstītā sūtījumā paziņo parādniekam un citām ieinteresētajām personām.

Saskaņā ar Pasta likuma 1.panta 6.punktu ierakstīts pasta sūtījums ir reģistrēts sūtījums, par kuru sūtītājam izsniedz kvīti, kas apstiprina, ka pasta sūtījums ir nodots pasta pakalpojumu sniegšanas vietā, un kuru izsniedz adresātam pret parakstu. Šajā kvītī tiek uzrādīts vēstules adresāts, sūtītājs un reģistrētās vēstules numurs, un tikai šāda kvīts var kalpot par pierādījumu tieši ierakstīta pasta sūtījuma nosūtīšanai. Jānorāda, ka gadījumā, ja tiesai rodas šaubas par to, vai administrators pienācīgi izpildījis pienākumu par paziņojumu nosūtīšanu, pierādīšanas pienākums gulstas uz administratoru. Tādēļ, ja kvītī „Vairumā nodoto reģistrēto sūtījumu saraksts” norādītā informācija nav pietiekama, lai secinātu, ka konkrēto ierakstīto (reģistrēto) sūtījumu sūtījis tieši konkrētais administrators, administratoram būtu jāsniedz pierādījumi, kas apliecina administratora pienākumu izpildi - piemēram, jāuzrāda tiesai līgums ar administratoru biroju par administratīvo resursu nodrošināšanu, kā arī jāuzrāda apmaksāts rēķins par korespondences nosūtīšanu (ja apmaksā jau tikusi veikta). Tāpat, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, par pierādījumu ierakstīta sūtījuma nosūtīšanai var kalpot no adresāta saņemts apliecinājums, ka adresāts saņēmis administratora paziņojumu.

2. Ņemot vērā Maksātnespējas administrācijas atbildes 1.punktā minēto, arī gadījumā, ja administratora sagatavotais elektroniskais dokuments nosūtīts no cita e-pasta, bet administratora sagatavotais dokuments atbilst Dokumentu juridiskā spēka likuma prasībām, kā arī ievērota kārtība un termiņi dokumenta nosūtīšanai, ir atzīstams, ka administrators izpildījis noteikto pienākumu par elektroniski sagatavoto dokumentu nosūtīšanu.

Vienlaikus, ja tiesai rodas šaubas par to, ka dokuments nosūtīts, ievērojot normatīvo aktu prasības, administratoram būtu jāsniedz pierādījumi, kas apliecina administratora pienākumu izpildi- piemēram, jāuzrāda tiesai līgums ar administratoru biroju par administratīvo resursu nodrošināšanu, kas tai skaitā ietver noteikumu, ka administratora elektroniski sagatavotie dokumenti tiek nosūtīti no biroja oficiālās e-pasta adreses.

2. Administratora iecelšana un atcelšana. Administratora atrašanās interešu konflikta situācijā

Par administratora kā privātpersonas saistībām ar kreditoru²

Vai ir saskatāms interešu konflikts maksātnespējas procesā, kurā bankas kā parādnieka kreditora un administratora kā privātpersonas starpā ir:

- 1) piespiedu piedziņas darbības saskaņā ar Civilprocesa likuma 71., 72. un 73.nodaļas noteikumiem;
- 2) civiltiesisks strīds par pušu starpā noslēgtā līguma noteikumu neievērošanu (nolēmums vēl nav stājies spēkā);
- 3) strīds starp Banku un trešo personu, kas izriet no kredīta (aizdevuma) līguma un kura saistības nodrošinātas ar galvojumu, ko sniedzis administrators;

² Maksātnespējas administrācijas 08.05.2015. vēstule Nr.1-39/79

4) *vai minētajos gadījumos ir būtiski, vai Bankai ir balsu pārsvars maksātnespējas procesā?*

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 20.panta pirmās daļas 7.punktu administratora pienākumus konkrētajā tiesiskās aizsardzības procesā vai maksātnespējas procesā administrators nevar uzņemties un pildīt, ja (...) ir apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti. No minētās tiesību normas secināms, ka nav pieļaujama tādu apstākļu pastāvēšana, kas varētu radīt šaubas par administratora objektivitāti un neitralitāti ne tikai attiecībā pret pašu parādnieku, bet arī pret ikvienu tā kreditoru. Līdz ar to, vērtējot apstākļus, kas var apšaubīt administratora objektivitāti, kreditora balsu skaitam vai prasījuma veidam nav nozīmes.

Norādāms, ka arī starptautiskajā praksē ir atzīts, ka papildus administratora kvalifikācijai, zināšanām un pieredzei administratoram jābūt apveltītam ar tādām personīgajām kvalitātēm kā objektivitāte un neitralitāte, kurām jārada uzticība maksātnespējas procesā iesaistītajām personām, ka maksātnespējas process noris efektīvi un likumīgi. Turklāt šo administratora personisko īpašību būtisks elements ir administratora spēja demonstrēt neitralitāti attiecībā uz administratora interesēm maksātnespējas procesā, izslēdzot jebkādu interešu pastāvēšanu (*UNICITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, 2004, 176.p*).

Situācijā, kurā administratoram kā privātpersonai un kreditoram pastāv strīds par saistību neizpildi vai pret administratoru tiek veiktas piedziņas darbības par labu kreditoram, vai arī administrators ir uzņēmis galvojuma saistības, kas izriet no līguma, par kuru kreditoram un galvenajam parādniekam ir strīds, rodas pamatotas šaubas, vai administrators, pildot savus pienākumus maksātnespējas procesā, attiecībā pret konkrēto kreditoru spēs attiekties vienlīdz objektīvi un neitrāli, kā pret pārējiem kreditoriem.

Norādāms, ka jebkura strīda esamība pati par sevi nostāda personas pretēju uzskatu pozīcijās, savukārt tiesvedības rezultāts par noteiktu saistību izpildi viennozīmīgi ietekmē abu pušu intereses. Galvojums kā blakus saistība tiešā veidā ir atkarīgs no galvenās saistības, līdz ar to kreditora un galvenā parādnieka starpā esošais strīds ietekmē arī galvnieka intereses. Savukārt piedziņas darbību veikšana norāda, ka parādnieks patstāvīgi nav pildījis uzņemtās saistības, kā rezultātā saistību izpildes process tiek veikts piespiedu kārtā, piesaistot tiesu izpildītāju. Lai arī šādos gadījumos nav konstatējama tieša administratora personiska vai mantiska ieinteresētība maksātnespējas procesā, iepriekš minētie apstākļi Maksātnespējas administrācijas ieskatā ir atzīstami par pietiekamu iemeslu, lai apšaubītu administratora spēju ievērot absolūtu objektivitāti un neitralitāti attiecībā pret Banku.

Ņemot vērā minēto, gadījumā, ja maksātnespējas procesā par kreditoru ir atzīstama persona, ar kuru administratoram kā privātpersonai ir tāda veida attiecības, kas varētu ietekmēt likumīgu un efektīvu maksātnespējas procesa norisi vai neatkarīgam vērotājam no malas radīt pamatotas šaubas par administratora objektivitāti, administrators nav tiesīgs uzņemties un pildīt administratora pienākumus konkrētajā procesā.

Papildus norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 20.panta pirmās daļas 4.punktam administratora pienākumus konkrētajā tiesiskās aizsardzības procesā vai

maksātnespējas procesā administrators nevar uzņemties un pildīt, ja administrators saskaņā ar šā likuma noteikumiem atrodas interešu konflikta situācijā attiecībā pret parādnieku vai kreditoru. Minētā likuma 21.panta otrajā daļā sniegts izvērsts skaidrojums par to, kādos gadījumos administrators atrodas interešu konflikta situācijā, proti, ja konkrētajā procesā administrators pilda ar administratora pienākumiem saistītas darbības, kurās viņš (..) ir vai varētu būt personiski vai mantiski ieinteresēts. Jāņem vērā, ka maksātnespējas procesā administratoram ir plašas pilnvaras, tostarp, vērtēt parādnieka darījumus, celt prasības tiesā, lemt par kreditoru prasījumiem utt. Gadījumos, kad administratoram ir strīds ar parādnieka kreditoru, rodas šaubas, vai administrators, ņemot vērā viņa kā tiesas ieceltas personas tiesību apjomu, neizmantos tās savu personisko vai mantisko interešu aizsardzībai.

Turklāt, no minētā likuma 21.panta trešās daļas izriet, ka administrators neatrodas interešu konflikta situācijā, ja darījuma attiecībās administrators ir preču vai pakalpojumu saņēmējs darījuma partnera parastās saimnieciskās darbības ietvaros, par darījumu nav strīda un administrators darījumā nebauda īpašas priekšrocības. No minētā secināms, ka likums nepieļauj administratora atrašanos darījuma attiecībās ar kreditoru, ja par darījumu ir strīds. Līdz ar to gadījumā, ja administratora kā privātpersonas un parādnieka kreditora starpā ir no darījuma izrietošs strīds, administrators nav tiesīgs uzņemties un pildīt administratora pienākumus konkrētajā maksātnespējas procesā.

Par kreditoru un Maksātnespējas administrācijas informēšanu par darījumu partneriem³

Kādos gadījumos maksātnespējas procesa administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 21.panta ceturto daļu ir pienākums informēt kreditorus un Maksātnespējas administrāciju par saviem darījumu partneriem:

1. Vai administratoram kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai saskaņā ar Maksātnespējas likuma 21.panta ceturto daļu ir jānorāda pamatojums par neatrašanos interešu konflikta situācijā, t.i., jānorāda informācija par darījumu būtību ar saviem darījumu partneriem?

2. Ja administrators neatrodas interešu konflikta situācijā, taču ir noslēdzis darījumu ar kādu kreditoru, paredzot vienošanos par konfidencialitāti, vai administratoram par šo darījumu ir pienākums informēt citus kreditorus?

3. Vai administrators atrodas interešu konflikta situācijā, ja dažādos administratora lietvedībā esošos maksātnespējas procesos ir vieni un tie paši kreditori, jo, ņemot vērā, ka kreditoru sapulce ir tiesīga noteikt administratora atlīdzību, var uzskatīt, ka administrators ir materiāli atkarīgs no kreditoriem?

4. Vai administrators atrodas interešu konflikta situācijā, ja dažādos administratora lietvedībā esošos maksātnespējas procesos ir vieni un tie paši nodrošinātie kreditori un

³ Maksātnespējas administrācijas 29.07.2015.vēstule Nr. 1-39/105

dažādos maksātnespējas procesos pastāv noslēgtas vienošanās par administratora atlīdzību par ieķīlātās mantas pārdošanu?

5. Vai administrators atrodas interešu konflikta situācijā, ja vienā maksātnespējas procesā savu prasījumu iesniedzis kreditors, ar kuru administratoram ir strīds citā maksātnespējas procesā, piemēram, par administratora aprēķinu, kreditors iesniedzis sūdzību par administratora rīcību vai lēmumu u.tml. Ja minētajā gadījumā ir saskatāms interešu konflikts, vai šāda situācija nevar būt par pamatu kreditoram ļaunprātīgi izmantot savas tiesības, lai administratoru atceltu no maksātnespējas procesa?

1. Pienākums sniegt pamatojumu kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai par to, ka administrators saskaņā ar Maksātnespējas likuma 21.panta pirmās daļas noteikumiem neatrodas interešu konflikta situācijā, ir noteikts Maksātnespējas likuma 21.panta ceturtajā daļā. Maksātnespējas administrācija norāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 21.panta ceturto daļu administratoram nav obligāta pienākuma sniegt informāciju par noslēgtā darījuma detaļām, taču, tajā pat laikā, administratoram ir jāspēj patstāvīgi izvērtēt sniedzamās informācijas un pamatojuma apjomu, lai būtu iespējams novērst jebkuras saprātīgas šaubas par interešu konflikta pastāvēšanu.

2. Maksātnespējas administrācija norāda, ka vienošanās par informācijas neizpaušanu nevar būt attaisnojošs pamats Maksātnespējas likumā noteikto pienākumu neizpildei. Gadījumos, ja administratora noslēgtais darījums rada interešu konflikta pastāvēšanas iespējamību saskaņā ar Maksātnespējas likuma 21.panta pirmo daļu un ir konstatējama darījuma partnera saistība ar maksātnespējas procesu, administratoram jebkurā gadījumā ir pienākums kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai sniegt informāciju par konkrētā darījuma partneri un pamatojumu interešu konflikta neesamībai, kas visos gadījumos var arī nenozīmēt vienošanās par informācijas neizpaušanu pārkāpšanu.

3. Saskaņā ar Maksātnespējas likumu administrators ar kreditoru sapulci vai citu maksātnespējas procesa finansētāju var vienoties par administratora atlīdzības apmēru un segšanas kārtību. Tādējādi secināms, ka likumdevēja ieskatā šāda vienošanās nerada interešu konfliktu. Tāpat Maksātnespējas likumā nav ietverti noteikumi, kas paredz administratoram tiesības vienoties par atlīdzību tikai vienā administratora lietvedībā esošajā procesā. Līdz ar to Maksātnespējas administrācijas ieskatā pats par sevi apstāklis, ka administrators, ievērojot normatīvo aktu prasības, vairākos maksātnespējas procesos ir noslēdzis ar kreditoriem vienošanos par atlīdzību, nav uzskatāms par administratora atrašanos interešu konflikta situācijā. Tāpat Maksātnespējas administrācijas ieskatā, ievērojot Maksātnespējas likuma 21.pantā ietvertās tiesību normas, nav pamata apsvērumam, ka interešu konflikts ir konstatējams gadījumā, ja dažādos administratora lietvedībā esošos maksātnespējas procesos ir vieni un tie paši kreditori.

4. Lai gan Maksātnespējas likumā tiešā tekstā nav ietvertas norādes, ka administrators var vienoties ar nodrošināto kreditoru par atlīdzības apmēru, tomēr Maksātnespējas administrācijas ieskatā gadījumā, ja ar šādu vienošanos netiek aizskartas nenodrošināto kreditoru intereses (piemēram, pārdodot ieķīlāto mantu, tiek saņemta naudas summa, kas nav pietiekama nodrošinātā kreditora prasījuma segšanai), šāda vienošanās ir pieļaujama. Attiecībā uz interešu konflikta pastāvēšanu šādā gadījumā norādāms, ka minētās vienošanās slēgšana pati par sevi interešu konfliktu nerada. Proti, interešu konflikta esamība nav atkarīga no tā, kāda veida prasījumu ir iesniedzis konkrētais kreditors.

5. Apstāklis, ka kreditors ir iesniedzis sūdzību par administratora aprēķinu, rīcību vai lēmumu, nedod pamatu uzskatam, ka līdz ar šādas sūdzības iesniegšanu administrators ir darījuma attiecībās ar konkrēto kreditoru. Līdz ar to kreditora sūdzības iesniegšana vienā procesā nav atzīstama par pietiekamu pamatu konstatēt administratora atrašanos interešu konfliktā citā procesā, kurā ir iesaistīta tā pati persona.

Maksātnespējas administrācija vienlaikus vērš uzmanību, ka administratoram ir pienākums ne vien saskaņā ar Maksātnespējas likuma 21.panta ceturto daļu informēt kreditorus un Maksātnespējas administrāciju par darījuma partneriem un norādīt pamatojumu interešu konflikta neesamībai, bet arī par jebkuru Maksātnespējas likuma 20.panta pirmajā daļā noteikto ierobežojumu pastāvēšanu nekavējoties informēt tiesu un Maksātnespējas administrāciju, kā tas ir paredzēts minētā likuma 20.panta otrajā daļā.

II. TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS PROCESS

1. Tiesiskās aizsardzības procesa (TAP) pasākumu plāns. TAP īstenošana.

Par tiesāšanās izdevumiem⁴

Vai tiesāšanās izdevumi ir uzskatāmi par galveno vai blakus prasījumu? Ja tos var uzskatīt par blakus prasījumu, vai tos var dzēst tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros, piemērojot blakus prasījumu dzēšanas metodi, vai arī šī metode tiek piemērota tikai attiecībā uz procentiem un līgumsodiem?

Blakus prasījums ir no pamatsaistības izrietoša vai likumā paredzēta tiesība, kuras uzdevums ir nodrošināt saistības izpildi (Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 2000, 194.lpp.). Tiesību zinātnieki ir atzinuši, ka ar blakus prasījumiem atsevišķu tiesību normu izpratnē var tikt saprasti arī tiesāšanās izdevumi (Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 2000, 194.lpp.).

Vienlaikus, Maksātnespējas likuma 38.panta otrajā daļā paredzēts, ka tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā kreditoru grupas ietvaros un katram kreditoru prasījuma veidam (pamatparādam, līgumsodam vai procentiem) var paredzēt tikai proporcionālu pamatparāda, līgumsoda vai procentu dzēšanu vai samazināšanu. Tātad Maksātnespējas likuma 38.panta otrās daļas izpratnē ar blakus prasījumiem tiek saprasts tieši līgumsods un procenti.

Skatot Maksātnespējas likuma uzbūvi sistēmiski, var secināt, ka blakus prasījumi tiek uzskatīti par mazāk prioritāriem, mazāk svarīgiem prasījumiem kā kreditoru galvenie prasījumi. Piemēram, nosakot kreditora balsu skaitu kreditoru sapulcē, tiek ņemts vērā tikai galvenā prasījuma apmērs. Tāpat, likumdevējs atzinis par taisnīgu kārtību, ka no maksātnespējas procesā pieejamajiem līdzekļiem galvenie prasījumi tiek segti prioritāri, un tikai pēc to pilnīgas segšanas tiek apmierināti kreditoru blakus prasījumi.

Maksātnespējas administrācijas ieskatā, maksātnespējas procesa vai tiesiskās aizsardzības procesa gadījumā tiesāšanās izdevumi nebūtu pieskaitāmi pie mazāk prioritārajiem blakus prasījumiem. Šeit jāņem vērā, ka parādnieka finansiālu grūtību apstākļos ir ierobežoti līdzekļi, lai pilnībā segtu kreditoru prasījumus. Tādēļ ir taisnīgi, ka no šiem ierobežotajiem līdzekļiem vispirms tiek segts pamatparāds, ar kura savlaicīgu apmaksu kreditoram bija tiesības rēķināties. Savukārt līgumsods un procenti, kas radušies pamatparāda apmaksas nokavējuma dēļ, tiktu segti tad, ja pilnībā segts pamatparāds. Parādnieks finansiālu grūtību apstākļos līgumsoda un procentu apmaksu uztverama kā papildu labums, jo kreditoram nav radušies mantiska rakstura zaudējumi tā iemesla dēļ, ka šie prasījumi nav savlaicīgi un pilnā apmērā samaksāti.

Ievērojot to, ka tiesāšanās izdevumi (valsts nodeva, advokāta pakalpojumu apmaksas u.c.) ir izdevumi, kas kreditoram jau reāli radušies – t.i., kreditors parādnieka vainas dēļ ir iztērējis valsts nodevā u.c. tiesāšanās izdevumos samaksāto naudu, prasījums par šo summu atlīdzību būtu pieskaitāms galvenajam prasījumam. Līdz ar to prasījums par tiesāšanās

⁴ Maksātnespējas administrācijas 03.11.2015. vēstule Nr.1-39/145

izdevumiem tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros dzēšams proporcionāli pārējiem galvenajiem prasījumiem.

III. JURIDISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

1. Juridiskās personas maksātnespējas procesa vispārīgie noteikumi. Juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikums

Par notariālajiem izpildu aktiem⁵

Vai kreditoram, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu, ir tiesības to pamatot ar Maksātnespējas likuma 57.panta pirmās daļas 1.punktu, ja kreditoram ticis izsniegts notariālais izpildu akts, kuru nav bijis iespējams izpildīt. Proti, vai notariālais izpildu akts ir pielīdzināms tiesas nolēmumam Maksātnespējas likuma 57.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 57.panta pirmās daļas 1.punktam parādniekam juridiskās personas maksātnespējas procesu pasludina, ja, piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka. Šajā tiesību normā ietverta ideja, ka maksātnespējas process nav izmantojams kā parādu piedziņas mehānisms, un tikai tad, ja kreditors nav varējis atgūt sev pienākošās summas vispārējā kārtībā, viņam ir tiesības iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu pret parādnieku. Tādēļ būtiski noskaidrot, vai notariālais izpildu akts ir pielīdzināms Maksātnespējas likuma 57.panta pirmās daļas 1.punktā minētajam tiesas nolēmumam.

Notariāta likuma 107.¹ pantā (Notariāta likuma D¹ sadaļā) noteikts, ka Civilprocesa likumā noteiktajā tiesas spriedumu izpildes kārtībā izpildāmi (nododami piespiedu izpildei) šādi notariālā akta formā taisīti līgumi:

1) terminēti līgumi par naudas samaksu vai par kustamās mantas vai dokumentu atdošanu;

2) terminēti nomas vai patapinājuma līgumi, kas paredz nomnieka vai patapinājuma ņēmēja pienākumu termiņa notecējuma dēļ atstāt vai nodot nomāto vai patapināto īpašumu;

3) vienošanās par vienreizējiem vai periodiskiem uzturlīdzekļu maksājumiem.

Notariālā akta formā taisītie līgumi nav nododami piespiedu izpildei vien tad, ja izpilde vērsta pret valsts vai pašvaldības īpašumu vai arī saistība ir dzēsta ar noilgumu, kura notecējums neapšaubāmi redzams no paša akta.

Vēršam uzmanību, ka Civilprocesa likuma 539.pantā ietverti tiesu un citu institūciju nolēmumi, kas izpildāmi spriedumu izpildes kārtībā, savukārt minētā panta otrās daļas 5.apakšpunktā šajā uzskaitījumā ietver arī Notariāta likuma D¹ sadaļā noteiktajā kārtībā taisītos notariālos aktus. Arī Civilprocesa likuma 540.panta 16.punktā kā viens no izpildu dokumenta veidiem norādīts Notariāta likuma D¹ sadaļā noteiktajā kārtībā izsniegts notariālais izpildu akts.

Tādējādi, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, notariālais izpildu akts ir izpildu dokuments, kas izpildāms tiesas spriedumu izpildei paredzētajā kārtībā, un pielīdzināms Maksātnespējas likuma 57.panta pirmās daļas 1.punktā minētajam tiesas nolēmumam.

Papildus vēršam uzmanību, ka Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2015.gada 22.janvāra spriedumā lietā Nr.C01248314 norādījusi, ka "Notariāta likuma 2013.gada 23.maijā pieņemtie grozījumi, kas stājās spēkā 2013.gada 1.novembrī, paredz personas

⁵ Maksātnespējas administrācijas 24.11.2015. vēstule Nr.1-39/156

tiesības vērsties pie zvērināta notāra, lai panāktu notariāla izpildu akta izsniegšanu atbilstoši Notariāta likuma D¹ sadaļai „Notariālie akti, kas izpildāmi tiesas sprieduma izpildes kārtībā”. [...] Notariāta likuma D¹ sadaļā noteiktajā kārtībā taisīti notariālie akti atzīstami par izpildu dokumentiem.” Tādējādi arī tiesu praksē ticis atzīts, ka notariālais izpildu akts ir izpildu dokuments, kas izpildāms tiesas spriedumu izpildei paredzētajā kārtībā.

2. Parādnieka pārstāvis un ieinteresētās personas

Par parādnieka pārstāvi⁶

Maksātnespējas likuma 68.panta pirmās daļas 5.punkts paredz, ka par parādnieka pārstāvi var noteikt dalībnieku (akcionāru), kuram ir lielākais balsu skaits. No minētās normas izriet, ka par parādnieka pārstāvi (akcionāru) var noteikt ne tikai fizisko personu, bet arī juridisko personu.

Savukārt Maksātnespējas likuma 80.panta trešā daļa paredz, ka parādnieka pārstāvis ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu, ar kuru apstiprināts no darījuma izrietošs prasījums, kuru parādnieka pārstāvis neatzīst, ne vēlāk kā trīs nedēļas pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. Ja attiecīgais kreditora prasījums iesniegts pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām, parādnieka pārstāvis ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu, ar kuru apstiprināts no darījuma izrietošs prasījums, kuru parādnieka pārstāvis neatzīst, ne vēlāk kā mēneša laikā pēc lēmuma pieņemšanas dienas. Maksātnespējas likums neaprobežo ne laikā, ne skaita ziņā noteikt parādnieka pārstāvjus, un sakarā ar nepieciešamību iegūt informāciju par parādnieku nereti tiek noteikti papildu parādnieka pārstāvji.

1. *Vai par parādnieka pārstāvi var noteikt juridisku personu?*

2. *Vai papildu noteiktajam parādnieka pārstāvim ir tiesības īstenot Maksātnespējas likuma 80.panta trešajā daļā noteiktās pārsūdzības tiesības attiecībā uz termiņā iesniegtajiem kreditora prasījumiem, ja parādnieka pārstāvis noteikts vēlāk nekā trīs nedēļas pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām?*

1. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65.panta pirmo daļu administrators nekavējoties pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas nosaka parādnieka pārstāvi vai pārstāvjus, kuru piedalīšanās maksātnespējas procesā ir obligāta. Nosakot parādnieka pārstāvi, administratoram jāievēro Maksātnespējas likuma 68.panta pirmajā daļā noteiktā secība: 1) izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi; 2) citi izpildinstitūcijas locekļi; 3) pārraudzības institūcijas vadītājs; 4) citi pārraudzības institūcijas locekļi; 5) dalībnieks (akcionārs), kuram ir lielākais balsu skaits. Šāda secība veidota, pamatojoties uz apsvērumu, kādu personu rīcībā varētu būt visplašākā informācija par parādnieku. Minētajā pantā nav noteikts ierobežojums par parādnieka pārstāvi noteikt juridisku personu, ja tā var sniegt Maksātnespējas likumā noteiktās ziņas par parādnieku un viņa darbību un šā panta pirmajā [...] daļā noteiktās personas objektīvu iemeslu dēļ nespēj sniegt minētās ziņas.

⁶ Maksātnespējas administrācijas 03.03.2015. vēstule Nr.1-.39/38

Vienlaikus norādāms, ka, analizējot Maksātnespējas likumā noteiktos parādnieka pārstāvja pienākumus un tiesības, var secināt, ka parādnieka pārstāvja institūts ir veidots kā personisks institūts. Piemēram, Maksātnespējas likuma 69.pantā noteiktās parādnieka pārstāvja tiesības (piem., iepazīties ar iesniegtajiem kreditoru prasījumiem un izteikt par tiem iebildumus, piedalīties kreditoru sapulcē, pieprasīt, lai administrators sasauca kreditoru sapulci utt.) var realizēt tikai fiziska persona. Tāpat arī parādnieka pārstāvja pienākumus, kas noteikti Maksātnespējas likuma 70.pantā, piemēram - ierasties uz visām kreditoru sapulcēm un tiesas sēdēm, uz kurām viņš uzaicināts, vai nekavējoties paziņot administratoram par jaunās dzīvesvietas adresi, ja maksātnespējas procesa laikā parādnieka pārstāvis mainījis dzīvesvietu, var realizēt tikai fiziska persona. Gadījumā, ja par parādnieka pārstāvi tiktu iecelta juridiskā persona, parādnieka pārstāvja funkciju realizēšanai šai personai vajadzētu nozīmēt fizisko personu, kas darbotos šīs juridiskās personas vārdā. Savukārt Maksātnespējas likuma normas neparedz tādu institūtu kā „parādnieka pārstāvja pārstāvis”, turklāt šāda situācija būtu pretrunā ar parādnieka pārstāvja kā personīga institūta būtību (skat., piemēram, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2013.gada 26.aprīļa lēmumu lietā Nr. C30464113).

Tādējādi jāatzīst, ka lēmums, ar kuru par parādnieka pārstāvi tiktu noteikts parādnieka dalībnieks (akcionārs) – juridiska persona, būtu pretrunā Maksātnespējas likuma 69., 70. un 71.pantā ietverto tiesību normu jēgai un parādnieka pārstāvja institūta būtībai. Tādējādi, nosakot parādnieka pārstāvi, administratoram viņš ir jāpersonificē, jo Maksātnespējas likumā noteiktās tiesības un pienākumus parādnieka pārstāvim ir iespējams pildīt tikai tajā gadījumā, ja par pārstāvi noteikta konkrēta persona, kurai, kā to paredz Maksātnespējas likuma normas, piemēram, var nosūtīt pieprasījumu vai kādu dokumentu uz dzīvesvietu (skat. iepriekš minēto Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2013.gada 26.aprīļa lēmumu lietā Nr. C30464113). Turklāt būtisks ir tas apstāklis, ka administratora noteiktajam parādnieka pārstāvim kā subjektam ir paredzēta kriminālatbildība par maksātnespējas procesa kavēšanu Krimināllikuma 215.panta otrajā un trešajā daļā norādītajos gadījumos.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, administrators par parādnieka pārstāvi nevar noteikt juridisko personu, bet gan konkrētu personu (kas, piemēram, ir amatpersona juridiskajā personā), ja tā var sniegt Maksātnespējas likumā noteiktās ziņas par parādnieku un viņa darbību.

2. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 80.panta trešajai daļai, parādnieka pārstāvis ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu, ar kuru apstiprināts no darījuma izrietošs prasījums, kuru parādnieka pārstāvis neatzīst, ne vēlāk kā trīs nedēļas pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. Ja attiecīgais kreditora prasījums iesniegts pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām, parādnieka pārstāvis ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu, ar kuru apstiprināts no darījuma izrietošs prasījums, kuru parādnieka pārstāvis neatzīst, ne vēlāk kā mēneša laikā pēc lēmuma pieņemšanas dienas.

Maksātnespējas likuma 79.panta otrā daļa noteic, ka katram kreditoram, kurš iesniedzis kreditora prasījumu, kā arī parādnieka pārstāvim ir tiesības iepazīties ar kreditoru iesniegtajiem prasījumiem un to pamatotības pierādījumiem, sākot ar astoto dienu pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām. Tādējādi likumdevējs ir noteicis saprātīgu civilprocesuālu termiņu, kādā parādnieka pārstāvis pēc iepazīšanās ar iesniegtajiem kreditoru prasījumiem var pārsūdzēt atzīto kreditora prasījumu, ja, piemēram, parādnieka pārstāvja rīcībā ir ziņas, ka kreditora prasījums vai tā apmērs nav pamatots. Ja parādnieka pārstāvis administratora lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu nav pārsūdzējis Maksātnespējas likuma 80.panta trešajā daļā noteiktajā termiņā, atzīstams, ka parādnieka pārstāvis nokavējis procesuālo termiņu administratora lēmuma pārsūdzībai.

Informējam, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 68.pantā noteikto administratoram, lai tiktu nodrošināta likumīga maksātnespējas procesa gaita, parādnieka pārstāvis ir jāieceļ saprātīgā termiņā. Saprātīga termiņa ievērošana nozīmē tai skaitā to, ka parādnieka pārstāvim

līdz kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām jau būtu jābūt ieceltam, un tādējādi parādnieka pārstāvim ir iespēja gan iepazīties ar iesniegtajiem kreditoru prasījumiem, gan iespēja pārsūdzēt administratora lēmumus, ar kuriem šie prasījumi atzīti. Savukārt minētajā gadījumā, kad vairāk nekā trīs nedēļas pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām ticis iecelts papildus parādnieka pārstāvis, atzīstams, ka parādnieka pārstāvja tiesības un pienākumi šai personai rodas tikai līdz ar administratora lēmuma par parādnieka pārstāvja noteikšanu pieņemšanas brīdi. Parādnieka pārstāvja pienākumi un tiesības šai personai netiek piemēroti ar atpakaļejošu spēku, tādēļ gan Maksātnespējas likuma 80.panta trešajā daļā noteiktais procesuālais termiņš, gan citi Maksātnespējas likumā noteikti termiņi, kurus parādnieka pārstāvis, iespējams, ir nokavējis, netiek atjaunoti. Vienlaikus jānorāda, ka gadījumā, ja parādnieka pārstāvja rīcībā ir ziņas, kas apliecina, ka kāds no iesniegtajiem kreditoru prasījumiem ir nepamatots, viņam par to jāinformē administrators, tomēr viņam nav tiesību patstāvīgi pārsūdzēt atzīto kreditora prasījumu. Savukārt administrators, pamatojoties uz jaunatklātiem apstākļiem vai jauniem dokumentiem par kreditora prasījumu, ir tiesīgs grozīt savu lēmumu par kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 75.panta 8.daļā noteiktajā kārtībā.

Par iespēju vērsties ar prasību pret prokūristu⁷

Juridiskās personas maksātnespējas procesā konstatēts, ka juridiskās personas dibinātājs ir ārzonas uzņēmums, reģistrēšanas brīdī 2009.gadā juridiskajai personai - parādniekam iecelts viens valdes loceklis. Juridiskās personas maksātnespējas process pasludināts 2015.gada jūlijā.

Uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi komercreģistrā parādniekam nebija reģistrēts neviens valdes loceklis. Sākotnēji reģistrētais vienīgais valdes loceklis atstājis amatu pēc paša pieteikuma 2014.gada aprīlī. Bijušais valdes loceklis maksātnespējas procesa administratoram paskaidrojis, ka valdes locekļa pienākumus vispār nav pildījis, nekādas dokumentus nav parakstījis, bet ja tādi ir, tad viņa paraksts ir viltots. Kopš 2010.gada minētais valdes loceklis vairākkārt mainījis deklarēto dzīvesvietas adresi, maksātnespējas procesa administrators nosūtījis lēmumu par parādnieka pārstāvja noteikšanu un informācijas pieprasījumu uz bijušā valdes locekļa deklarēto dzīvesvietas adresi Latvijā.

Kopš 2010.gada 30.marta un uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi parādniekam bija reģistrēts prokūrists, taču noskaidrots, ka viņš kopš 2012.gada novembra atrodas apcietinājumā, pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, pamatojoties uz administratora pieteikumu, prokūra izbeigta.

No 2011.gada februāra līdz 2015.gada maijam parādniekam bija reģistrēts prokūrists, par kuru noskaidrots, ka tieši viņš iesniedzis VID EDS pārskatus, parakstījis pieteikumus tiesām, parakstījis TAP plānu, (TAP bija ierosināts 2014.gada jūnijā, izbeigts 2014.gada decembrī, nepasludinot maksātnespējas procesu), viņam ir bijušas paraksta tiesības kredītiestādēs, viņš bijis parādnieka darbinieks. Turklāt minētais prokūrists norāda, ka informācija pieprasāma no apcietinājumā esošā prokūrista.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 68.pantā noteikto par parādnieka pārstāvjiem noteiktas visas trīs minētās personas, visiem nosūtīts lēmums par parādnieka pārstāvja noteikšanu un

⁷ Maksātnespējas administrācijas 01.12.2015. vēstule Nr.1-39/160

pieprasījums sniegt informāciju, nododot dokumentus un mantu. Lēmumu par parādnieka pārstāvju noteikšanu neviena no minētajām personām nav pārsūdzējusi, lai gan lēmumā izskaidrota pārsūdzēšanas kārtība, kā arī izskaidrotas Maksātnespējas likumā noteiktās parādnieka pārstāvja tiesības un pienākumi. Par parādnieka pārstāvjiem noteiktās personas maksātnespējas procesā nepieciešamo informāciju nav sniegušas, nav nodevušas parādnieka mantu un dokumentus. Paskaidrojumus sniedzis bijušais valdes loceklis, norādot, ka piedalījies tikai uzņēmuma dibināšanā, nekādu citus dokumentus nav parakstījis, 2014.gadā nejauši uzzinājis, ka vēl aizvien skaitās parādnieka valdes loceklis, tāpēc iesniedzis pietiekumu Uzņēmumu reģistrā par atbrīvošanu no valdes locekļa amata.

Par maksātnespējas procesa kavēšanu, kā arī par citiem maksātnespējas procesā konstatētajiem iespējamiem noziedzīgajiem nodarījumiem ir iesniegts ziņojums policijai.

Vai parādnieka prokūristi ir atzīstami par juridisko personu maksātnespējas procesa subjektu likumiskajiem pārstāvjiem Maksātnespējas likuma 72.¹ panta izpratnē un iespēju celt prasību par zaudējumu atlīdzināšanu no prokūrista, par kuru iegūta informācija, ka tieši viņš ir vadījis uzņēmumu.

Maksātnespējas likuma 72.¹panta pirmajā daļā noteikts, ka parādnieka — kapitālsabiedrības valdes locekļi solidāri atbild par zaudējumiem parādniekam, ja maksātnespējas procesa administratoram netiek nodoti parādnieka grāmatvedības dokumenti vai tie ir tādā stāvoklī, kas neļauj gūt skaidru priekšstatu par parādnieka darījumiem un mantas stāvokli pēdējos trijos gados pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Turklāt attiecīgā panta piektajā daļā noteikts, ka šā panta noteikumi piemērojami arī citu juridisko personu maksātnespējas procesa subjektu likumiskajiem pārstāvjiem, kuri ir atbildīgi par juridiskās personas grāmatvedības kārtošanu un visu saimnieciskos darījumus apliecinājošu dokumentu saglabāšanu.

Savukārt kārtība, kādā tiek iecelts parādnieka pārstāvis, noteikta Maksātnespējas likuma 68.pantā, proti, prioritāri par parādnieka pārstāvi tiek noteikts izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi; cits izpildinstitūcijas loceklis; pārraudzības institūcijas vadītājs; cits pārraudzības institūcijas loceklis; dalībnieks (akcionārs), kuram ir lielākais balsu skaits. Jānorāda, ka atbilstoši minētā panta trešajai daļai administrators var noteikt par parādnieka pārstāvi citu personu, ja tā var sniegt šajā likumā noteiktās ziņas par parādnieku un viņa darbību un šā panta pirmajā un otrajā daļā noteiktās personas objektīvu iemeslu dēļ nespēj sniegt minētās ziņas.

Iesniegumā norādīts, ka parādniekam no tā reģistrācijas brīža komercreģistrā 2009.gadā līdz 2014.gada aprīlim bija reģistrēts viens valdes loceklis, kā arī divi prokūristi, kuriem prokūras izsniegtas attiecīgi 2010.gada 30.martā un 2011.gada februārī, proti, laikā, kad parādniekam bija reģistrēts valdes loceklis.

Saskaņā ar Komerclikuma 34.panta pirmajā daļā noteikto prokūra ir komercpilnvara, kas piešķir prokūristam tiesības komersanta vārdā slēgt darījumus un veikt citas ar jebkuru komercdarbību saistītas tiesiskās darbības, ieskaitot visas procesuālās darbības tiesvedības gaitā (prasības celšana, izlīgums, tiesas nolēmumu pārsūdzēšana u.tml.). Jānorāda, ka atbilstoši Komerclikuma 35.panta pirmajai daļai prokūru var izdot tikai komersants vai viņa likumiskais pārstāvis, turklāt ar noteiktu gribas izteikumu. Tādējādi no minētā, ka prokūras izsniegtas laikā, kad komercreģistrā bija reģistrēts parādnieka valdes loceklis, secināms, ka abi prokūristi bija tiesīgi rīkoties parādnieka vārdā saskaņā ar tiem piešķirto pārstāvības varas apjomu. Turklāt, ņemot vērā, ka kopš brīža, kad parādnieka valdes loceklis atstāja amatu,

parādnieka vārdā rīkojušies tikai prokūristi, secināms, ka tieši prokūristiem pieejami parādnieka dokumenti un informācija par noslēgtajiem darījumiem.

Ievērojot minēto, secināms, ka norādītajā gadījumā prokūristi ir atzīstami par parādnieka pārstāvjiem Maksātnespējas likuma 72.¹ panta un 68.panta trešās daļas izpratnē.

Tomēr, Maksātnespējas administrācija norāda, ka saskaņā ar likuma “Par grāmatvedību” 2.panta trešo daļu primāri par grāmatvedības kārtošānu un visu saimnieciskos darījumus apliecināšo dokumentu oriģinālu, kopiju vai datu attēlu saglabāšanu ir atbildīgs uzņēmuma vadītājs. Līdz ar to secināms, ka sākotnēji nepieciešams noskaidrot prokūrista un parādnieka valdes locekļa sākotnējo atbildības sadalījumu saistībā ar dokumentu kārtošānu.

Tāpat, precizējot prokūrista pilnvaru apjomu, jānorāda, prokūras ierobežojumi noteikti Komerclikuma 35., 36. un 38.pantā. Vienlaikus jānorāda, ka tiesībzinātnieku ieskatā no Komerclikuma izriet, ka prokūrists nevar veikt komersantam piekritīgus darījumus, piemēram, grozīt komersanta firmu, parakstīt gada pārskatu, izdot prokūru (*skat. Neimanis J. “Prokūras tiesību apjoms”// “Jurista Vārds” 03.07.2007., Nr.27(480)*).

3. Kreditoru prasījumi

Par kreditora prasījuma atzīšanu⁸

Juridiskajai personai (turpmāk – parādnieks) pasludināts maksātnespējas process saskaņā ar šobrīd spēkā esošo Maksātnespējas likumu. Parādnieka maksātnespējas procesā iesniegts un atzīts citas maksātnespējīgās juridiskās personas (turpmāk – kreditors) kreditora prasījums. Gan parādnieka, gan kreditora vienīgais dalībnieks un vienīgais izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi, ir viena un tā pati fiziskā persona.

1. *Vai, ņemot vērā apstākli, ka gan parādnieka, gan kreditora vienīgais dalībnieks un vienīgais izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi, ir viena un tā pati fiziskā persona, parādnieks un kreditors ir atzīstami par koncernu atbilstoši Koncernu likumam?*

2. *Vai, ņemot vērā apstākli, ka gan parādnieka, gan kreditora vienīgais dalībnieks un vienīgais izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi, ir viena un tā pati fiziskā persona, kreditoram ir balsstiesības kreditoru sapulcē parādnieka maksātnespējas procesā?*

1. Par ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku Maksātnespējas likuma 72.panta pirmās daļas 4.punkta izpratnē tiek atzīts kreditors, kas atrodas vienā koncernā ar parādnieku.

Interpretējot Maksātnespējas likuma 72.panta pirmo daļu gramatiski, var secināt, ka pamats parādnieka kreditora atzīšanai par ieinteresēto personu ir Maksātnespējas likuma 72.panta pirmās daļas 4.punktā minētais apstāklis, ka kreditors atrodas vienā koncernā ar parādnieku. Atbilstoši Koncernu likuma 2.panta pirmajai daļai koncerns ir valdošā uzņēmuma un vienas vai vairāku atkarīgo sabiedrību kopums. Saskaņā ar minētā likuma 2.panta otro daļu valdošais uzņēmums ir tāds uzņēmums, kuram ir izšķiroša ietekme vienā vai vairākās sabiedrībās. Koncernu likuma 3.pants noteic pamatus, lai uzņēmumu atzītu par tādu, kam ir izšķiroša ietekme citā uzņēmumā, proti, izšķirošā ietekme rodas uz koncerna līguma pamata vai līdzdalības pamata.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka gadījumā, ja parādnieks (t.i., juridiskā persona) un kreditors (juridiskā persona) ir slēdzis kādu no Koncernu likuma 3.panta otrajā daļā

⁸ Maksātnespējas administrācijas 14.04.2015. vēstule Nr.1-39/64

minētajiem vienošanās veidiem vai kreditoram (t.i., juridiskai personai) ir izšķiroša ietekme parādnieka uzņēmumā uz kāda no Koncernu likuma 3.panta trešajā daļā minētajiem pamatiem, ir pamats atzīt, ka kreditors atrodas vienā koncernā ar parādnieku.

Tādējādi pats par sevi apstāklis, ka gan parādnieka, gan kreditora vienīgais dalībnieks un vienīgais izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi, ir viena un tā pati fiziskā persona, nedod pamatu uzskatīt, ka parādnieks un kreditors ir atzīstami par koncernu Koncernu likuma izpratnē.

2. Par ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku Maksātnespējas likuma 72.panta pirmās daļas izpratnē tiek atzītas šādas personas:

1) parādnieka dalībnieki (akcionāri) vai personālsabiedrības biedri, pārvaldes institūciju locekļi;

2) prokūrists un komercpilnvarnieks;

3) persona, kura sastāv ar parādnieka dibinātāju, dalībnieku (akcionāru) vai personālsabiedrības biedru, pārvaldes institūciju locekļiem laulībā, radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei;

4) kreditors, kas atrodas vienā koncernā ar parādnieku.

Turklāt Maksātnespējas likuma 72.panta otrā daļa noteic, ka par ieinteresētajām personām attiecībā pret parādnieku šajā pantā minētās personas ir atzīstamas, ja tās šajā statusā bijušas pēdējo piecu gadu laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Skatot Maksātnespējas likuma 72.pantā ietvertu tiesību normu gramatiski, varētu secināt, ka tajā nosaukto ieinteresēto personu pret parādnieku loks ir izsmeļošs, kas savukārt nozīmētu, ka par ieinteresētajām personām pret parādnieku var tikt atzītas tikai fiziskās personas, izņemot 72.panta pirmās daļas 4.punktā minēto gadījumu, kad kreditors- juridiskā persona, atrodas vienā koncernā ar parādnieku. Tomēr, interpretējot Maksātnespējas likuma 72.panta pirmo daļu sistēmiski un teleoloģiski, var nonākt pie cita secinājuma.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 87.panta piektajai daļai, tiem kreditoriem, kuri ir atzīstami par ieinteresētajām personām pret parādnieku, nav balsstiesību kreditoru sapulcē. Acīmredzami likumdevēja mērķis, nosakot šādu ierobežojumu, ir bijis novērst situācijas, kad kreditors emocionālo vai ekonomisko saišu ar parādnieku dēļ pieņem lēmumus (nobalso), kas ir par labu parādniekam, bet kaitē kreditoru kopuma interesēm. Šāds risks var pastāvēt arī gadījumā, ja kreditors ir juridiska persona, bet persona, kurai ir tiesības rīkoties un pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā, t.i., darboties kā pārvaldes institūcijai (un tādējādi arī balsot kreditoru sapulcē), ir fiziska persona, uz kuru attiecināms Maksātnespējas likuma 72.panta pirmās daļas 1., 2. vai 3.punktā minētais. Tiesas savā praksē atsevišķos gadījumos ir paplašinājušas ieinteresētās personas izpratni, atzīstot, ka ieinteresēto personu esamība var tikt konstatēta arī gadījumos, ja fiziskās personas, kas pārstāv vai citādi ir saistītas ar attiecīgajām juridiskajām personām, ir savstarpēji saistītas, atbilstoši ieinteresēto personu definīcijai (skat. „Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros”, pieejams tīmekļa adresē <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojum/civiltiesibas/>).

Tādējādi, ņemot vērā to, ka tiesu praksē ir atzīts, ka par ieinteresēto personu var tikt atzīta juridiska persona, kuras darbību realizē fiziskā persona, kas ir, piemēram, parādnieka dalībnieka un vienīgā valdes locekļa radnieks, tad jāatzīst, ka neobjektivitātes risks ir jo augstāks gadījumā, ja parādnieka un kreditora pārvaldi veic viena un tā pati fiziskā persona. Kā norādījusi Augstākās Tiesas Civillietu Tiesu palāta 2012.gada 4.oktobra spriedumā lietā Nr.PAC-1619, juridiska persona nepastāv pati par sevi, bet tās darbību realizē konkrētas fiziskas personas. Konkrētajā gadījuma abu juridisko personu – gan parādnieka, gan kreditora vienīgais dalībnieks un vienīgais izpildinstitūcijas loceklis, kurš ir tiesīgs pārstāvēt parādnieku atsevišķi, ir viena un tā pati fiziskā persona.

Nemot vērā minētos apsvērumus, pastāv risks, ka kreditors maksātnespējas procesā varētu darboties pretēji parādnieka un kreditoru kopuma interesēm. Līdz ar to, kreditors būtu pakļaujams ierobežojumiem, ko rada ieinteresētās personas statuss, tai skaitā, aizliegumam balsot kreditoru sapulcē.

Par darbinieka kreditora prasījumu⁹

Vai tiesas spriedums, ar kuru pasludināts darba devēja maksātnespējas process, konstatējot, ka darbiniekam nav izmaksāta darba alga, ir uzskatāms par nolēmumu, kas nodibina kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 75.panta otrās daļas izpratnē?

Administrators saskaņā ar Maksātnespējas likuma 75.panta otro daļu no kreditoru prasījuma pārbaudes pienākuma ir atbrīvots, vienīgi tad, ja tiesa pēc būtības kreditora prasījumu ir atzinusi par pamatotu.

Maksātnespējas administrācija norāda, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana ir līdzeklis, lai konstatētu objektīvi pastāvošu maksātnespējas subjekta nespēju pildīt savas saistības un veicinātu finansiālās grūtībās nonākušā komersanta un tā kreditoru interešu samērošanu.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.² panta piekto daļu, iesniedzot maksātnespējas procesa pieteikumu atbilstoši Maksātnespējas likuma 57.panta 4.punktā minētajai maksātnespējas procesa pazīmei, pieteikumā norāda, par kādu laikposmu nav izmaksāta darba samaksa un kaitējuma atlīdzība, un tam pievieno darba devēja izsniegtu izziņu par darba samaksas un sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēru, bet, ja darba devējs minēto izziņu nav izsniedzis, šo faktu norāda pieteikumā. Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹³ panta otrajai daļai tiesa pasludina juridiskās personas maksātnespējas procesu, ja tā pieteikuma izskatīšanas dienā konstatē pieteikumā norādīto maksātnespējas procesa pazīmi.

Nemot vērā norādīto, secināms, ka tiesai, lemjot par maksātnespējas procesa pasludināšanu, ir jāpārbauda maksātnespējas procesa pieteikumā ietvertā informācija un tam pievienotie dokumenti, kas noteikti Civilprocesa likuma 363.² panta piektajā daļā un pēc būtības jākonstatē vien Maksātnespējas likuma 57.panta 4.punktā ietvertā maksātnespējas procesa pazīme attiecībā pret darba devēju.

Proti, lemjot par juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu pēc darbinieka pieteikuma, var nebūt izšķirošas nozīmes pieprasāmās neizmaksātās darba algas apmēra un citu jautājumu noskaidrošanai, kas ietekmētu konkrēti aizskartā darbinieka interešu atjaunošanu, taču šādu jautājumu noskaidrošana ir nepieciešama, lai izlemtu jautājumu par darbinieka kreditora prasījuma atzīšanu.

Līdz ar to Maksātnespējas administrācijas ieskatā tiesas spriedums, ar kuru pēc darbinieka pieteikuma pasludināts darba devēja maksātnespējas process, nav atzīstams par nolēmumu, kas nodibina kreditora prasījumu Maksātnespējas likuma 75.panta otrās daļas izpratnē un tādējādi maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana pret darba devēju neatbrīvo darbinieku no kreditora prasījuma iesniegšanas, norādot tajā visas Maksātnespējas likuma 73.panta ceturtajā daļā ietvertās sastāvdaļas.

⁹ Maksātnespējas administrācijas 21.09.2015..vēstule Nr.1-39/132

Par kreditora prasījuma iesniegšanu elektroniski¹⁰

1. Vai kreditoram ir tiesības iesniegt kreditora prasījumu parādnieka maksātnespējas procesa administratoram elektroniski, noformējot to atbilstoši Elektronisko dokumentu likuma nosacījumiem, proti, sagatavojot elektroniski, parakstot ar drošu elektronisko parakstu un nosūtot to uz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra Maksātnespējas reģistrā norādīto parādnieka maksātnespējas procesa administratora elektronisko pasta adresi?

2. Vai maksātnespējas procesa administratoram ir tiesības nepieņemt kreditora prasījumu, pamatojoties uz minēto kreditora prasījuma iesniegšanas veidu?

1. Saskaņā ar Dokumentu juridiskā spēka likuma 1.panta otro daļu dokumenta juridiskais spēks nodrošina iespēju izmantot attiecīgo dokumentu tiesību īstenošanai vai likumisko interešu aizstāvībai. No minētā likuma 4.panta pirmās daļas trešā punkta un 5.panta pirmās daļas izriet, lai dokumentam būtu juridisks spēks, tam cita starpā jābūt personas pašrocīgi parakstītam. Jānorāda, ka saskaņā ar minētā likuma 2.pantu, elektroniskajiem dokumentiem piemērojams arī Elektronisko dokumentu likums, proti, tā 3.panta otrajā daļā noteikts, ka elektroniskais dokuments uzskatāms par pašrocīgi parakstītu, ja tam ir drošs elektroniskais paraksts.

No minētā secināms, ka kreditoram ir tiesības maksātnespējas procesa administratoram iesniegt kreditora prasījumu elektroniski, ja tas noformēts atbilstoši Dokumentu juridiskā spēka likuma un Elektronisko dokumentu likuma prasībām.

Vienlaikus, lai administrators varētu pieņemt pamatotu lēmumu par iesniegto kreditora prasījumu, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 73.panta sesto daļu iesniegumam (Maksātnespējas likuma 73.panta ceturtais daļa) kreditors pievieno prasījumu pamatojošus dokumentus. Līdz ar to, ja kreditora prasījums administratoram tiek iesniegts elektroniski, arī pievienotajiem pamatojošiem dokumentiem jābūt noformētiem atbilstoši Dokumentu juridiskā spēka likuma un Elektronisko dokumentu likuma prasībām.

2. Maksātnespējas administrācija norāda, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 26.panta ceturto daļu maksātnespējas procesa administratoram jānodrošina to, ka viņš ir sasniedzams prakses vietas adresē, izmantojot norādīto kontaktinformāciju, kā arī viņam adresētās korespondences (tajā skaitā ar drošu elektronisko parakstu parakstīto dokumentu) saņemšanu. Līdz ar to secināms, ka maksātnespējas procesa administratoram nav tiesību atteikt pieņemt elektroniski iesniegtu kreditora prasījumu, ja tas ir noformēts saskaņā ar iepriekš minētajos normatīvajos aktos noteikto.

4. Kreditoru sapulce

Par ieinteresētās personas tiesībām sasaukt kreditoru sapulci¹¹

Vai ieinteresētā persona, kura vienlaikus ir arī nodrošinātais kreditors, ir tiesīga pieprasīt sasaukt kreditoru sapulci par administratora atcelšanas ierosināšanu.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 88.panta pirmās daļas 2.punkta b apakšpunktu administrators sasauk kreditoru sapulci, ja to pieprasa nodrošinātais kreditors, lai ierosinātu administratora atcelšanu.

¹⁰ Maksātnespējas administrācijas 21.10.2015. vēstule Nr.1-39/138

¹¹ Maksātnespējas administrācijas 20.05.2015. vēstule Nr.1-39/85

Savukārt Maksātnespējas likuma 90.panta pirmajā daļā noteikts, ka lēmumu par administratora atcelšanas ierosināšanu var pieņemt, ja administrators nav nodrošinājis efektīvu maksātnespējas procesa norisi. Lēmums par administratora atcelšanas ierosināšanu ir pieņemts, ja par to nobalso divas trešdaļas no klātesošajiem balsstiesīgajiem kreditoriem.

Tātad nodrošinātajam kreditoram paredzētā iespēja sasaukt kreditoru sapulci attiecināma tikai uz gadījumiem, kad administrators nenodrošina efektīvu maksātnespējas procesa norisi.

Maksātnespējas likuma 87.panta piektajā daļā noteikts, ka kreditoru sapulcē nav balsstiesību tiem kreditoriem, kuri ir atzīstami par ieinteresētajām personām atbilstoši Maksātnespējas likuma 72.pantam, kā arī personām, kuras ieguvušas prasījuma tiesības pret parādnieku no ieinteresētajām personām gada laikā pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Šāds regulējums pamatojams arī ar Maksātnespējas likuma 6.panta 3.punktā nostiprināto patvaļas aizlieguma principu, saskaņā ar kuru kreditors un parādnieks nedrīkst veikt individuālas darbības, kas nodara kaitējumu kreditoru interesēm. Proti, nepieciešams novērst iespēju, ka nodrošinātais kreditors, kurš atzīstams par ieinteresēto personu attiecībā pret parādnieku, kreditoru sapulcē varētu balsot nevis par labu kreditoru kopuma, bet parādnieka interesēm.

Tātad secināms, ka gadījumā, ja pieprasījumu par kreditoru sapulces sasaukšanu iesniedzis nodrošinātais kreditors, kurš vienlaikus ir arī ieinteresētā persona, maksātnespējas procesa administratoram nav pienākuma sasaukt kreditoru sapulci.

5. Parādnieka manta un tās pārvaldīšana

Par trešajai personai piederošo mantu Maksātnespējas likuma 94.panta izpratnē¹²

Par administratora iespējamo rīcību situācijā, ja dažas dienas pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas juridiskās personas bankas kontā tika iemaksāti naudas līdzekļi un pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, persona, kas tos iemaksājusi, norāda, ka tie iemaksāti kļūdaini un vēlas to atmaksu.

Vai kļūdaini iemaksātie naudas līdzekļi ir uzskatāmi par trešajai personai piederošo mantu Maksātnespējas likuma 94.panta izpratnē un būtu atgriežami tās īpašniekam?

Maksātnespējas likuma 92.pantā noteikts, ka parādnieka manta Maksātnespējas likuma izpratnē ir parādnieka nekustamais īpašums, kustamā manta, tajā skaitā naudas līdzekļi, naudas līdzekļi, kas iegūti, atsavinot parādnieka mantu, atgūtā manta, augļi, kas iegūti no parādnieka mantas juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā, kā arī juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā cita tiesiski iegūtā manta.

Maksātnespējas administrācija norāda, ka mantu, tajā skaitā, naudas līdzekļus, kas maksātnespējas procesa laikā atrodas pie parādnieka bez jebkāda tiesiska pamata, nevar uzskatīt par parādnieka mantu, uz kuru vēršami kreditoru prasījumi, bet tā uzskatāma par trešajām personām piederošu mantu Maksātnespējas likuma 94.panta pirmās daļas izpratnē.

¹² Maksātnespējas administrācijas 16.06.2015. vēstule Nr.1-39/94

Atbilstoši Civillikuma 2389.pantam, ja kādam ir bez jebkāda pamata kāds priekšmets no otra mantas, tad to var no viņa atprasīt. Attiecībā uz šādu atprasījumu nav nekādas nozīmes, vai tāda priekšmeta iegūšanai nav bijis pamats no paša sākuma, jeb vai pamats, kas agrāk ir bijis, vēlāk atkritis. Jānorāda, ka nepamatota naudas līdzekļu saņemšana ir uzskatāma par netaisnu iedzīvošanos un tādēļ personai kļūdaini iemaksātos naudas līdzekļus citas personas kontā ir tiesības atprasīt, pamatojoties uz Civillikuma 2389.pantu.

Administratoram, nodrošinot likumīgu un efektīvu maksātnespējas procesa norisi, ir pienākums personīgi izvērtēt parādniekam novirzīto maksājumu pamatotību, proti, vienpusējs personas apgalvojums par kļūdainu naudas līdzekļu pārskaitīšanas faktu nav pietiekams pamats šādus naudas līdzekļus uzskatīt par trešajai personai piederošu mantu. Taču, ja administrators prasījumu par naudas līdzekļu atmaksu uzskata par pamatotu, tad saskaņā ar Maksātnespējas likuma 94.pantu minētie naudas līdzekļi ir pielīdzināmi trešajai personai piederošajai mantai un ir atmaksājami.

Gadījumos, kad administrators neveic iemaksāto naudas līdzekļu atmaksu, atzīstot to par nepamatotu, personai, kas veikusi naudas līdzekļu iemaksu, ir tiesības ar attiecīgu prasību vērsties tiesā. Turklāt, ņemot vērā iepriekš minētos apvērumus par to, ka šī persona Maksātnespējas likuma izpratnē nav uzskatāma par kreditoru, bet gan trešo personu, prasītājam labvēlīgs spriedums rada, nevis tiesības iesniegt kreditora prasījumu, bet gan atgūt šos līdzekļus kā trešajai personai piederošo mantu.

6. Mantas realizācija juridiskās personas maksātnespējas procesā

6.1. Parādnieka mantas pārdošanas plāns

Par lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegūšanu īpašumā¹³

Par juridiskās personas, kura neatbilst likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 28.¹panta noteikumiem, tiesībām maksātnespējas procesa izsoles ietvaros iegādāties lauksaimniecībā izmantojamo zemi, kuras platība pārsniedz 5 ha. Vai likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 30.³panta pirmās daļas 2.punktā norādītais izņēmums attiecināms tikai uz nodrošinātajiem kreditoriem.

Maksātnespējas likuma 6.panta 6.punktā nostiprināts apgrozības ātruma princips, kas noteic, ka maksātnespējas procesa uzdevums ir uzturēt komercietiskās apgrozības ātrumu, attiecīgi parādnieka mantas realizācija veicama, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu tās atgriešanos komercietiskajā apritē. Parādnieka mantas pārdošana veicama Maksātnespējas likumā, Civilprocesa likumā un speciālajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Ierobežojumi attiecībā uz lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegūšanu īpašumā noteikti likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 28.¹pantā, savukārt atbilstoši minētā likuma 30.³panta pirmās daļas 2. punktam likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 28.¹panta, 30.¹panta un 30.²panta prasības netiek attiecinātas uz maksātnespējas procesā iegūstamu lauksaimniecības zemi. Turklāt jāņem vērā, ka, īstenojot maksātnespējas procesa

¹³ Maksātnespējas administrācijas 29.04.2015. vēstule Nr.1-39/74

mērķi, proti, finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildes veicināšanu un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, maksātnespējas procesā atbilstoši parādnieka mantas pārdošanas plānā noteiktajam termiņam tiek realizēta visa parādnieka manta. Tādējādi likumā “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” nepastāv ierobežojumi attiecībā uz lauksaimniecībā izmantojamās zemes pārdošanu maksātnespējas procesa ietvaros. Tāpat norādāms, ka ne Maksātnespējas likumā, ne likumā “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” nav sniegta norāde par nodrošinātā kreditora priekšrocībām lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegūšanai īpašumā.

Līdz ar to secināms, ka atbilstoši likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” 30.³panta pirmās daļas 2. punktam juridiskā persona, kura neatbilst minētā likuma 28.¹ pantā noteiktajiem kritērijiem, ir tiesīga iegūt īpašumā lauksaimniecībā izmantojamo zemi maksātnespējas procesā.

6.2. Iekļātās mantas pārdošana

Par parādnieka iekļātās mantas iznomāšanu¹⁴

Juridiskās personas maksātnespējas procesā par labu nodrošinātajam kreditoram ir iekļāta manta kā lietu kopība uz iekļāšanas brīdi, kā arī lietu kopības nākamās sastāvdaļas, kuru pēc saskaņošanas ar nodrošināto kreditoru, līdz realizācijas uzsākšanai administrators iznomā par noteiktu nomas maksu.

1. Ņemot vērā, ka parādnieka iznomātā manta ir iekļāta par labu nodrošinātajam kreditoram, vai saņemtā nomas maksa ir uzskatāma par ienākumiem no iekļātās mantas realizācijas un tā novirzāma nodrošinātā kreditora prasījuma dzēšanai?

2. Vai administratoram ir tiesības no saņemtās nomas maksas dzēst maksātnespējas procesa izmaksas, kas nav saistītas ar nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanu (pieaicināto speciālistu atlīdzība, valsts arhīva pakalpojumi, kārtējie nodokļi utt.)?

3. Vai parādnieka mantas iznomāšana maksātnespējas procesā ir uzskatāma par parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu?

1. Atbilstoši Civillikuma 855.panta otrajai daļai auglis šaurākā nozīmē ir viss tas, ko no lietas dabū vai nu kā tās dabiskos ražojumus, vai kā ienākumus, ko tā nes sakarā ar sevišķām tiesiskām attiecībām; pirmā gadījumā augļus sauc par dabiskiem, otrā - par civīliem. Pie pēdējiem skaitāmi nomas un īres maksas un kapitāla procenti.

Pamatojoties uz norādīto, nomas maksa minētā panta izpratnē ir uzskatāma par lietas augļiem, kas saskaņā ar Maksātnespējas likuma 92.panta pirmās daļas 4.punktu ietilpst parādnieka mantas sastāvā. Vienlaikus ņemot vērā arī Civillikuma 1290.pantā noteikto ķīlas atbildības apmēru, saņemtie maksājumi par iekļātās mantas iznomāšanu ir iekļaujami parādnieka iekļātajā mantā. Tādēļ, attiecīgi naudas līdzekļi kas saņemti par iekļātās mantas iznomāšanu, tāpat kā līdzekļi, kas saņemti iekļātās mantas pārdošanas rezultātā, ir novirzāmi nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanai.

2. Tā kā iekļātā manta kalpo par nodrošinājumu nodrošinātā kreditora prasījumam, un nenodrošināto kreditoru prasījumi no iekļātās mantas realizācijas var tikt segti tikai tad, kad pilnībā apmierināts nodrošinātais kreditors, iekļātās mantas realizācijā prioritāri ieinteresētais ir nodrošinātais kreditors. Attiecīgi arī izmaksas iekļātās mantas realizēšanai, kas tādējādi ir

¹⁴ Maksātnespējas administrācijas 28.12.2015.. vēstule Nr.1-39/167

vērstas uz nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanu, vispārēji ir sedzamas no naudas līdzekļiem, kas attiecas uz ieķīlāto mantu, proti, nodrošinātie kreditori ar ieķīlāto mantu pārējo izmaksu, kas nepieciešamas maksātnespējas procesa nodrošināšanai, segšanā nepiedalās.

Ņemot vērā, ka parādnieka ieķīlātās mantas nomas maksa tāpat kā līdzekļi, kas iegūti ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā, ir nošķirami no parādnieka neieķīlātās mantas, arī ieķīlātās mantas nomas maksa ir izlietojama vien to izmaksu segšanai, kas radušās, lai realizētu ieķīlāto mantu, proti, Maksātnespējas likuma 170.panta otrajā daļā paredzētie izdevumi maksātnespējas procesa nodrošināšanai vispārēji nebūtu sedzami no līdzekļiem, kas saņemti par ieķīlātās mantas iznomāšanu.

No minētā vienlaikus izriet, ka administratoram ir jāvienojas ar nodrošināto kreditoru arī par ieķīlātā īpašuma iznomāšanas, kā arī uzturēšanas izmaksu segšanas kārtību līdz mantas pārdošanai, jo gadījumā, ja nodrošinātais kreditors nepiekrīt segt uzturēšanas izmaksas, kas radušās mantu iznomājot līdz tās realizācijai, tās būtu jāsedz no pārējās parādnieka mantas, kas ir pretrunā ar nenodrošināto kreditoru interesēm.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka tajos gadījumos, kad visa parādnieka manta ir ieķīlāta par labu nodrošinātajam kreditoram, maksātnespējas process uzskatāms par pasākumu nodrošinātā kreditora prasījuma segšanai. Tādēļ jāņem vērā, ka Maksātnespējas likuma 168.panta trešajā daļā paredzēta iespēja procesu finansēt no to personu līdzekļiem, kuru interesēs ir maksātnespējas procesa vešana. Līdz ar to gadījumos, kuros visa parādnieka ir ieķīlāta par labu nodrošinātajiem kreditoriem un tādēļ, maksātnespējas process ir primāri nodrošinātā kreditora interesēs, administratoram būtu jāmēģina vienoties ar nodrošinātajiem kreditoriem arī maksātnespējas procesa nodrošināšanai nepieciešamo izmaksu segšanu.

3. Parādnieka mantas iznomāšana ir Maksātnespējas likuma 67.panta 8.punktā speciāli paredzēta maksātnespējas procesa ietvaros veicama darbība kreditoru kopuma interesēs, kas pamatojama ar nepieciešamību efektīvi izmantot maksātnespējas procesa ietvaros patērēto laiku, tostarp, lai gūtu augļus un novērstu zaudējumu rašanos kreditoriem, līdz parādnieka mantas pārdošanai. Maksātnespējas administrācijas ieskatā minēto tiesību īstenošana ir pamatota tiktāl, ciktāl tā atbilst likumīga un efektīva maksātnespējas procesa, tostarp, kreditoru interesēm un ciktāl tā nepieciešama finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka saistību izpildes veicināšanai.

Attiecīgi Maksātnespējas likuma 67.panta 8.punktā ietverto tiesību īstenošanas mērķis pats par sevi nav sistemātiska peļņas gūšana maksātnespējas procesa ietvaros un tādējādi parādnieka mantas iznomāšanu visos gadījumos nav pamata uzskatīt par parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanu. Līdz ar to vienlaikus jāsecina, ka parādnieka mantas iznomāšana Maksātnespējas administrācijas ieskatā var rezultēties parādnieka saimnieciskās darbības turpināšanā, galvenokārt, tajos gadījumos, kad parādnieka mantas noma ir bijusi parādnieka saimnieciskās darbības pamatā vai bijusi saimnieciskās darbības sastāvdaļa pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Par ieķīlātās mantas pārdošanu¹⁵

Iesniegumā ir norādīti šādi faktiskie apstākļi:

- *ieķīlātā manta (nekustamais īpašums) nodrošina divu kreditoru prasījumus (pirmās un otrās kārtas hipotēka);*
- *pirmās kārtas nodrošināto prasījumu vienlaikus nodrošina trešo personu galvojumi;*
- *otrās kārtas hipotekārais kreditors neiebilst ieķīlātās mantas pārdošanai bez izsoles ar nosacījumu, ka tā nodrošinātais prasījums tiek segts pilnā apmērā;*

¹⁵ Maksātnespējas administrācijas 24.05.2016. vēstule Nr. 1-49/65

- ieķīlātās mantas iespējamā pārdošanas cena nesedz pirmās kārtas hipotekārā kreditora nodrošināto prasījumu, līdz ar to, pieņemot otrās kārtas hipotekārā kreditora nosacījumu, tā prasījums būtu sedzams ārpus kārtas;

- pirmās kārtas hipotekārais kreditors neiebilst, ka, atsavinot ieķīlāto mantu, no iegūtajiem līdzekļiem vispirms tiek segts otrās kārtas hipotekārais prasījums.

1. vai otrās kārtas hipotekāra kreditora piekrišana ar nosacījumu par kreditoru prasījumu segšanas kārtības noteikšanu pretēji likumā noteiktajai kārtībai atbilst Maksātnespējas likuma 6.panta 8.punktā noteiktajam labas ticības principam – “kreditors nedrīkst izmantot procesu, lai netaisnīgi iedzīvotos”;

2. vai administrators rīkosies tiesiski, ja akceptēs otrās kārtas hipotekārā kreditora piekrišanu atsavināt ieķīlāto nekustamo īpašumu bez izsoles ar nosacījumu par tā prasījuma prioritāru segšanu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 116.panta otro daļu par nodrošinājumu kalpojošā (ieķīlātā) parādnieka manta tiek pārdota izsolēs Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, ievērojot šā likuma 115.panta noteikumus, ja nodrošinātais kreditors nav vienoties ar administratoru par mantas pārdošanu bez izsoles. Jānorāda, ka, lai nodrošinātu kreditoru kopuma interešu aizsardzību, attiecīgā norma nosaka administratora un nodrošināta kreditora rīcības brīvību vienoties noteikt mantas pārdošanas veidu – ar izsoli vai bez tās, nevis nodrošinātā kreditora (vai vairāku nodrošinātu kreditoru) prasījuma segšanas kārtību. Ievērojot minēto, administrators un nodrošinātie kreditori nevar vienoties par ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūto līdzekļu sadales kārtību un hipotekāro kreditoru prasījumi atbilstoši Civilprocesa likuma 628.panta otrajai daļai ir sedzami, ievērojot to kārtas (Maksātnespējas likuma 116.panta otrajā daļā ir noteikts, ka izsoles procedūra norisinās Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā – konkrētajā gadījumā atbilstoši noteikumiem par piedziņas vēršanu uz nekustāmo īpašumu, ja Maksātnespējas likumā nav noteikts savādāk, savukārt Maksātnespējas likuma 115. un 116.pantā nav noteikta vairāku nodrošināto kreditoru prioritāte, sadalot ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūtos līdzekļus).

Ja kāds no nodrošinātajiem kreditoriem nepiekrīt ieķīlātas mantas pārdošanai bez izsoles, administratoram ir jārīko izsole Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

6.3. Citi ar juridiskās personas maksātnespējas procesu saistīti jautājumi. Izlīgums. Sanācija

Par Padomes 2000.gada 29.maija Regulas Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām piemērošanu¹⁶

Lūgts sniegt skaidrojumu attiecībā uz Padomes 2000.gada 29.maija Regulas Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula) piemērošanu, proti:

1) no Regulas 25.apsvēruma, Regulas 20.panta 1.punkta un 5.panta 1.punkta var secināt, ka kreditors, kurš atrodas citā dalībvalstī un kuram pieder lietu tiesība uz parādnieka mantu, kura atrodas citā dalībvalstī, ir tiesīgs savas kreditora tiesības realizēt atsevišķā kārtā, t.i., realizēt mantu patstāvīgi, ievērojot mantas atrašanās valsts tiesību aktos noteikto lietu tiesību izmantošanas kārtību uz šādu mantu. Ņemot vērā minēto, vai lietu tiesības īpašnieka tiesība uz saistību “atsevišķu nokārtošanu” var izpausties arī tā, ka dalībvalstī (Latvijā) sāktā maksātnespējas procesa ietvaros, ievērojot procesa efektīvu norises gaitu

¹⁶ Maksātnespējas administrācijas 01.07.2015. vēstule Nr.1-39/97

(parādnieka aktīvu realizācija sešu mēnešu laikā no pasludinātā maksātnespējas procesa), netiek realizēts citā dalībvalstī esošs parādnieka aktīvs (ķīlas priekšmets);

2) *vai citā dalībvalstī esošajam kreditoram (piemēram, Lietuva), kuram ir lietu tiesība uz citā dalībvalstī esošo parādnieka mantu (piemēram, Lietuva), ir jāiesniedz kreditora prasījums dalībvalstī (Latvijā) parādniekam sāktā maksātnespējas procesa ietvaros, lai šāds kreditors un lietu tiesības īpašnieks būtu atzīstams par kreditoru un lietu tiesības īpašnieku attiecībā pret parādnieku un parādnieka mantu, kas atrodas citā dalībvalstī? Kāds ir šāda prasījuma iesniegšanas termiņš? Un no kura brīža šāds termiņš tiek aprēķināts - vai no brīža, kad ir izdarīts ieraksts maksātnespējas reģistrā, vai arī no brīža, kad administrators nosūtījis paziņojumu saskaņā ar Regulas 40.pantu;*

3) *vai attiecībā uz citā dalībvalstī esošā kreditora (piemēram, Lietuva) prasījumu un lietu tiesību, kas nostiprināta uz citā dalībvalstī esošo parādnieka mantu (piemēram, Lietuva), ir attiecināms Maksātnespējas likuma 73.panta otrajā daļā noteiktais noilgums, ja administrators ir nosūtījis paziņojumu – aicinājumu iesniegt kreditora prasījumu, minētajam lietu tiesību īpašniekam?*

1. Saskaņā ar Regulas preambulas 25.apsvērumā norādīto, ir vajadzība pēc īpašas norādes, kas neparedz procedūras sākšanas valsts tiesību aktu piemērošanu lietu tiesību gadījumā, jo tās ir visai būtiskas kredīta piešķiršanai. Šādu lietu tiesību pamats, likumīgums un apjoms parasti jānosaka saskaņā ar lex situs, un to neskar maksātnespējas procedūras sākšana. Lietu tiesību īpašniekam ir jāspēj arī turpmāk aizstāvēt savas tiesības uz ķīlas nodalīšanu vai atsevišķu nokārtošanu. Ja uz aktīviem attiecas lietu tiesības saskaņā ar lex situs vienā dalībvalstī, bet galvenās procedūras veic citā dalībvalstī, galvenās procedūras likvidatoram ir jābūt iespējai pieprasīt sekundārās procedūras sākšanu piekritībā, kurā lietu tiesības rodas, ja tajā parādniekam ir uzņēmums. Ja sekundārā procedūra nav sākta, pārpalikums no to aktīvu pārdošanas, uz kuriem attiecas lietu tiesības, ir jāmaksā galvenās procedūras likvidatoram.

Attiecīgi Regulā ir iekļauts 5.pants, kura pirmajā daļā noteikts, ka maksātnespējas procedūras sākšana neietekmē kreditoru vai trešo personu lietu tiesības attiecībā uz ķermeņiskiem vai bezķermeņiskiem, kustamiem vai nekustamiem aktīviem, kas pieder parādniekam un atrodas citas dalībvalsts teritorijā procedūras sākšanas laikā.

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka Regulas 5.pants paredz relatīvās imunitātes noteikumu, jo tas pieļauj sekundārās procedūras uzsākšanu, ja parādniekam konkrētajā valstī atrodas uzņēmums. Šādā gadījumā attiecīgā iekļātā manta var tikt realizēta sekundārās procedūras ietvaros. Savukārt, ja sekundāro procedūru nav iespējams uzsākt, tad Regulas 5.pants darbojas kā absolūtās imunitātes norma.¹⁷ Proti, lietu tiesību turētājam saglabājas tiesības nošķirt ar lietu tiesībām apgrūtināto mantu no pārējās parādnieka mantas un, ja nepieciešams, realizēt to individuāli, tādējādi apmierinot savu prasījumu. Turklāt likvidators, pat, ja konkrētais īpašums atrodas tā valdījumā, nav tiesīgs pieņemt jebkādu lēmumu par šo īpašumu, kas var ietekmēt tam atbilstošās lietu tiesības, bez šo tiesību turētāja piekrišanas¹⁸, respektīvi, pārdot.

¹⁷ [Virgós M.](#), [Garcimartín F.](#) The European Insolvency Regulation: Law and Practice, Kluwer Law International, 2004, Netherlands. 93-94.lpp.

¹⁸ Virgós M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings. 1996. [EU Council of the EU Document], 71.lpp. Ziņojums pieejams tīmekļa saitē <http://aei.pitt.edu/952/>

Tādējādi, ievērojot, ka kreditors, kuram par labu ieķīlāts citā dalībvalstī esošais īpašums, saglabā savu lietu tiesību un no tās izrietošās tiesības un pienākumus, iespējami divi risinājumi – hipotekārais kreditors pats realizē savu lietu tiesību, vai arī, vienojoties ar hipotekāro kreditoru, administrators pārdod parādniekam piederošo ieķīlāto īpašumu valstī, kur šis īpašums atrodas. Savukārt, ja vienošanās ar hipotekāro kreditoru nav panākta, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, administratoram nav pilnvaru pārdot citā dalībvalstī esošo parādnieka ieķīlāto mantu, jo šāda rīcība nebūtu atbilstoša Regulas Nr.1346/2000 5.pantā noteiktajai nodrošinātā kreditora un nodibināto lietu tiesību īpašajai aizsardzībai.

Tādējādi situācijā, kad administratoram nav atsevišķas vienošanās ar hipotekāro kreditoru par citā dalībvalstī esošā īpašuma pārdošanu, citā dalībvalstī esošu parādnieka aktīvu (ķīlas priekšmetu) administrators nevar realizēt, bet gan ekskluzīvas tiesības uz tā realizāciju ir hipotekārajam kreditoram. Attiecīgi no minētā var secināt, ka ir iespējama situācija, kad Latvijā uzsāktā maksātnespējas procesā netiek realizēts citā dalībvalstī esošs ieķīlāts īpašums.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Regulas 25.apsvērumu [...] gadījumā, ja citā dalībvalstī nav uzsākta sekundārā procedūra, pārpalikums no to aktīvu pārdošanas, uz kuriem attiecas lietu tiesības, ir jāatmaksā galvenās procedūras likvidatoram. Tādējādi, ja citā dalībvalstī esošā ieķīlātā īpašuma vērtība ir pietiekami augsta, lai varētu izdarīt pamatotu pieņēmumu, ka tā pārdošanas rezultātā tiks apmierināts ne tikai nodrošinātais kreditors, bet tiks iegūts pārpalikums, ko izmantot citu kreditoru prasījumu segšanai, Maksātnespējas administrācijas ieskatā nebūtu pieļaujams, ka šāda manta netiek pārdota maksātnespējas procesa ietvaros.

2., 3. Attiecībā uz jautājumu par to, vai nodrošinātais kreditors un lietu tiesības īpašnieks tiks atzīts par kreditoru un lietu tiesības īpašnieku citā dalībvalstī, ja viņš neiesniedz kreditora prasījumu maksātnespējas procesa sākšanas valstī, norādām turpmāko. Saskaņā ar Regulas preambulas 25.apsvērumu maksātnespējas procesa sākšanas valsts tiesību akti nebūtu piemērojami lietu tiesību gadījumā [...], šādu lietu tiesību pamats, likumīgums un apjoms būtu jānosaka saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kur atrodas lieta, un tās neskar maksātnespējas procesa uzsākšana. Šādi tiek nostiprināts dalībvalstu savstarpējās uzticēšanās princips, nosakot, ka administratoram (tiesai) nav jāpārbauda lietu tiesību rašanās pamats un apjoms, jo tas jau noteikts atbilstoši citas dalībvalsts tiesību aktiem. Ņemot vērā minēto, varētu secināt, ka attiecībā uz lietu tiesībām (un to realizācijas iespējām) arī pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa beigām vai pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas ir piemērojami tās dalībvalsts tiesību akti, kur atrodas ieķīlātā lieta. Vienlaikus informējam, ka Maksātnespējas administrācija nav kompetenta sniegt skaidrojumus attiecībā uz ārvalstu tiesību aktu normām un interpretēt tās.

Tomēr, piemēram, saskaņā ar Regulas 4.panta otrās daļas h) punktu maksātnespējas procesa sākšanas valsts tiesību akti regulē nosacījumus attiecībā uz prasījumu iesniegšanu, pārbaudi un atzīšanu. Tiesību zinātnieki ir atzinuši, ka, pamatojoties uz minēto tiesību normu, nodrošinātajam kreditoram var būt pienākums iesniegt kreditora prasījumu, t.i., Regulas 5.pants, kas paredz īpašus nosacījumus attiecībā uz lietu tiesībām, neatbrīvo lietu tiesību

īpašniekus no pienākuma iesniegt kreditora prasījumu.¹⁹ Ņemot vērā minēto, var izdarīt secinājumu, ka nodrošinātā kreditora prasījuma tiesības var tikt zaudētas, ja kreditora prasījums netiek iesniegts. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka ticis atzīts, ka par Regulas 5.pantu un tajā paredzēto lietu tiesību īpašnieku īpašo aizsardzību joprojām notiek diskusijas tiesību zinātnieku vidū, jo praktiski visi šī jautājuma aspekti ir strīdīgi un pilni nenoteiktības.²⁰

Vēršam uzmanību, ka paziņojumā, ko administrators saskaņā ar Regulas 40.pantu nosūta visiem zināmajiem kreditoriem, kuru dzīvesvieta vai juridiskā adrese atrodas citā dalībvalstī, tai skaitā norāda, vai kreditoriem, kuru prasījumi ir nodrošināti ar lietu tiesībām, ir jāiesniedz prasījumi. Maksātnespējas administrācijas ieskatā, administratoram šādā paziņojumā nodrošinātajam kreditoram būtu jānorāda, ka saskaņā ar Latvijā spēkā esošo normatīvo regulējumu kreditors, kas nav iesniedzis kreditora prasījumu termiņā, zaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku, savukārt tas varētu apgrūtināt vai padarīt neiespējamu nodrošinātā kreditora lietu tiesības realizāciju citā dalībvalstī.

Attiecībā uz kreditora prasījuma iesniegšanas termiņu gadījumā, ja iesniedzējs ir citā dalībvalstī esošs kreditors, norādāms turpmākais. Saskaņā ar Regulas 4.panta otrās daļas h) punktu maksātnespējas procesa sākšanas valsts tiesību akti regulē nosacījumus attiecībā uz prasījumu iesniegšanu [...]. Attiecīgi arī citā dalībvalstī esošajam kreditoram savs prasījums būtu jāiesniedz Maksātnespējas likuma 73.panta pirmajā vai otrajā daļā noteiktajā termiņā, kā arī termiņa sākums tiek rēķināts atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajam. Vienlaikus arī administratoram jāievēro saprātīgi termiņi, un Regulas 40.pantā minētais paziņojums jānosūta kreditoram savlaicīgi, lai nodrošinātu, ka kreditors var iesniegt prasījumu Maksātnespējas likumā noteiktajā termiņā. Proti, prasījuma tiesību zaudēšanas iemeslam ir jābūt izrietošam no paša kreditora, nevis administratora darbībām (piem., vilcināšanās savlaicīgi informēt kreditoru).

7. No parādnieka mantas pārdošanas iegūto līdzekļu sadalīšana

Par nodrošināto kreditoru²¹

Vai juridiskās personas maksātnespējas procesā nodrošinātais kreditors ir prioritārs, ņemot vērā to, ka uz nekustamo īpašumu gulstas nekustamā īpašuma nodokļa parāds? Ja nodrošinātais kreditors nekustamo īpašumu patur uz ieskaita pamata, kādi izdevumi ir jāsedz nodrošinātajam kreditoram?

Nodrošinātajam kreditoram ir prioritārs statuss maksātnespējas procesā, t.i., ievērojot to, ka viņš savas prasījuma tiesības pirms maksātnespējas procesa ir nodrošinājis ar ķīlu, viņam ir prioritāras tiesības saņemt sava prasījuma apmierinājumu no maksātnespējas procesā pārdotas ieķīlātas mantas. Nenodrošinātie kreditori uz ieķīlātās mantas pārdošanā iegūtajiem līdzekļiem var pretendēt tikai tad, kad ir pilnībā segts nodrošinātā kreditora prasījums.

¹⁹ Wessels, B. International Insolvency Law, Kluwer Law International, 2012, Deventer. 592. – 593.lpp.

²⁰ Turpat, 577.lpp.

²¹ Maksātnespējas administrācijas 09.02.2016. vēstule Nr.1-49/13

Vienlaikus no ieķīlātās mantas pārdošanā iegūtajiem līdzekļiem ir sedzami arī izdevumi, kas saistīti ar ieķīlātās mantas pārdošanu jeb izsoles izdevumi. Civilprocesa likuma 628.pants noteic kārtību, kādā sadalāmi līdzekļi, kas iegūti no ieķīlātās mantas pārdošanas izsolē. Šāda kārtība pēc analogijas ir piemērojama arī maksātnespējas procesā un arī gadījumā, ja ieķīlātā manta ir pārdota par brīvu cenu (t.i., nerīkojot izsoles procedūru). Minētais pants paredz, ka no iegūtajiem līdzekļiem ir sedzami tai skaitā prasījumi par nodokļu maksājumiem, kas maksājami par šo nekustamo īpašumu.

Ja ar “nekustamā īpašuma paturēšanu uz ieskaita pamata” ir jāsaprot nekustamā īpašuma paturēšana par sākumcenu, tad norādām, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 116.panta trešajai daļai nodrošinātā kreditora pienākums šādā gadījumā ir segt izsoles izdevumus, tai skaitā par nodrošinājumu kalpojošās (ieķīlātās) parādnieka mantas vērtēšanas izmaksas, atlīdzību par izsoles rīkošanu un citus ar izsoles rīkošanu saistītos izdevumus, kā arī nekustamā īpašuma nodokļa maksājumus, kas veicami par šo nekustamo īpašumu no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas līdz nekustamā īpašuma izsoles dienai. Tātad, ja nodrošinātais kreditors vēlas paturēt nekustamo īpašumu sev, viņam jāsedz arī nodokļu parādi, kas gulstas uz nekustamo īpašumu.

8. Juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas

Par vienošanos par maksātnespējas procesa turpināšanu²²

1) *Vai Maksātnespējas likuma 170.panta pirmajā daļā, 117.panta piektajā daļā un 89.panta 1. un 3.punktā minētie noteikumi ir piemērojami gadījumā, ja maksātnespējas process tiek finansēts no administratora vai citas personas līdzekļiem?*

2) *Vai administrators vai kreditors ir tiesīgs prasīt sasaukt kreditoru sapulci, lai izlemtu jautājumu par administratora atlīdzības noteikšanu un maksātnespējas procesa izdevumu apstiprināšanu Maksātnespējas likumā tieši neparedzētos gadījumos, piemēram, pirms lēmuma pieņemšanas par juridiskās personas maksātnespējas procesa turpināšanu?*

3) *Kādu atlīdzību un cik lielā apmērā administrators ir tiesīgs saņemt gadījumā, ja administrators turpina maksātnespējas procesu no saviem līdzekļiem?*

4) *Gadījumā, ja administrators ir noslēdzis vienošanos par maksātnespējas procesa finansēšanu, bet maksātnespējas procesā atgūtā nauda nav pietiekama visu maksātnespējas procesa izmaksu (administratora atlīdzības un maksātnespējas procesa izdevumu) segšanai, vai administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 168.panta ceturto daļu ir visa saņemtā nauda jāsamaksā maksātnespējas procesa finansētājam, vai administrators ir tiesīgs vispirms segt savu atlīdzību? Vai administrators ir tiesīgs vienošanās ar maksātnespējas procesa finansētāju paredzēt, ka gadījumā, ja maksātnespējas procesā atgūtā nauda nav pietiekama visu maksātnespējas procesa izmaksu (administratora atlīdzības un maksātnespējas procesa izdevumu) segšanai, administrators ir tiesīgs atmaksāt maksātnespējas procesa finansētājam tikai to daļu naudas līdzekļu, kas paliek pāri pēc administratora atlīdzības un maksātnespējas procesa izdevumu segšanas?*

1., 2. Maksātnespējas likuma 170.panta pirmajā daļā noteikts, ka ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nodrošināšanu saistītie šā procesa izdevumi (izņemot izdevumus, kas saistīti ar mantu, kura kalpo par nodrošinājumu) nedrīkst pārsniegt piecu procentu apmēru no parādnieka aktīvu atsavināšanas ieņēmumu kopsummas, ja šie aktīvi nekalpo par nodrošinājumu un ja kreditoru sapulce nav lēmusi citādi.

²² Maksātnespējas administrācijas 01.09.2015. vēstule Nr.1-39/121

Maksātnespējas administrācijas ieskatā, šī tiesību norma iekļauj administratora darbības efektivitātes prasību maksātnespējas procesā. Likumdevējs skaidri noteicis, kāds ir pieļaujama maksātnespējas procesa izmaksu apmērs attiecībā pret maksātnespējas procesā pārdotās mantas ieņēmumiem. Nav loģiska pamatojuma, kādēļ gadījumā, ja maksātnespējas process tiek finansēts no citas personas līdzekļiem, šāda prasība vairs nebūtu spēkā. Turklāt jāņem vērā, ka pēc procesa finansētāja piešķirtās naudas atmaksas, administratora atlīdzības un maksātnespējas procesa izmaksu segšanas tiek segti arī nenodrošināto kreditoru prasījumi. Tādēļ kreditori ir tieši ieinteresēti efektīvas maksātnespējas procesa gaitas norisē. Ņemot vērā iepriekš minēto, gadījumā, ja administrators paredz, ka procesa izmaksas varētu pārsniegt minēto procentuālo apmēru, vai ja vēlāk rodas nepieciešamība šo procentuālo apmēru palielināt, par šādu jautājumu jālemj kreditoru sapulcei, jo tas tiešā veidā ietekmē nenodrošināto kreditoru intereses.

Arī gadījumā, ja maksātnespējas procesu finansē administrators, Maksātnespējas likuma 170.panta pirmajā daļā noteiktās maksātnespējas procesa izmaksu proporcijas apmērs var tikt palielināts tikai ar kreditoru sapulces piekrišanu.

Maksātnespējas likuma 117.panta piektajā daļā noteikts, ka gadījumā, ja 15 dienu laikā pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu saraksta un kreditoru prasījumu segšanas plāna izsūtīšanas ir saņemti iebildumi attiecībā uz juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām, lēmumu par faktisko juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu apstiprināšanu pieņem kreditoru sapulce. Maksātnespējas likuma 89.panta 1. un 3.punktā noteikts, ka kreditoru sapulce pieņem lēmumu par administratora atlīdzības noteikšanu un maksātnespējas procesa izdevumu apstiprināšanu. Tomēr vēstulē uzdotā jautājuma kontekstā būtu atsevišķi nodalāmi administratora atlīdzība, par kuru administrators vienojies ar procesa finansētāju, un maksātnespējas procesa izdevumi.

Ievērojot Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 13.septembra lēmumā lietā Nr. C29609014 norādīto, vienošanās par maksātnespējas procesa finansēšanu ir jānosūta informācijai pārējiem kreditoriem, lai viņi varētu izvērtēt noslēgtās vienošanās atbilstību viņu interesēm. Ja kreditori neceļ iebildumus pret vienošanās norādīto administratora atlīdzības apmēru, jāatzīst, ka viņi piekrituši vienošanās norādītajam atlīdzības apmēram. Tādēļ nav pieļaujams, ka kreditori šādus iebildumus izteiktu pēc tam, kad administrators, paļaujoties uz vienošanās paredzēto atlīdzību, ir godprātīgi un efektīvi pildījis savus pienākumus un atguvis parādnieka mantu.

Savukārt apstākļi vien, ka pastāv vienošanās par procesa finansēšanu, un administrators nosūtījis vienošanos izvērtēšanai kreditoriem, nenozīmē, ka kreditori būtu piekrituši iespējamām maksātnespējas procesa izdevumu pozīcijām vai apmēram. Ņemot vērā to, ka no maksātnespējas procesa izdevumu apmēra ir tieši atkarīgs nenodrošināto kreditoru prasījumu segšanas apmērs, kreditoriem ir tiesības sasaukt kreditoru sapulci, lai Maksātnespējas likuma 89.panta 3.punktā noteiktās kompetences ietvaros izņemtu jautājumu par maksātnespējas procesa izdevumu apstiprināšanu. Gan administrators, gan kreditori ir tiesīgi sasaukt kreditoru sapulci par maksātnespējas procesa izdevumu apstiprināšanu arī pirms lēmuma pieņemšanas par juridiskās personas maksātnespējas procesa turpināšanu. Savukārt minēto lēmumu gan administratoram, gan kreditoram ir tiesības pārsūdzēt tiesā.

3. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 168.panta trešo daļu, ja no parādnieka mantas nav iespējams segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, tās var finansēt no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu naudas līdzekļiem un pēc to iniciatīvas, minētajām personām par to rakstveidā vienojoties ar administratoru, ja šāda vienošanās atbilst kreditoru interesēm. Lai gan no minētās normas gramatiskās konstrukcijas izriet, ka administratoram, kurš finansē maksātnespējas procesu, ir jāslēdz vienošanās ar maksātnespējīgā subjekta administratoru, Maksātnespējas administrācijas ieskatā nav pieļaujama situācija, kurā administrators slēdz

vienošanos pats ar sevi. Norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 21.panta pirmajā daļā noteiktajam administrators atrodas interešu konflikta situācijā, ja, cita starpā, viņš konkrētajā maksātnespējas procesā pilda ar administratora pienākumiem saistītas darbības, kurās viņš pats ir vai varētu būt personiski vai mantiski ieinteresēts. Līdz ar to gadījumā, ja administrators noslēgtu vienošanos, kurā vienpersoniski nosaka sev atlīdzību, Maksātnespējas administrācijas ieskatā administrators nokļūtu interešu konflikta situācijā. Jāņem vērā, ka šādā gadījumā administrators nepārprotami pārstāvētu savas intereses un pastāvētu pamatotas šaubas, vai administrators spēj būt objektīvs.

Vienlaikus nav racionāla pamatojuma secinājumam, ka administratoram nav tiesību saņemt atlīdzību vispār. Maksātnespējas administrācijas ieskatā gadījumā, ja maksātnespējas process pēc ziņojuma par parādnieka mantas neesamību tiek turpināts pēc administratora iniciatīvas un par viņa līdzekļiem, administratoram ir tiesības saņemt Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 2.punktā noteikto atlīdzību – 10 procentus no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Lai gan minētā norma attiecināma uz gadījumiem, kad maksātnespējas procesa ietvaros tiek sastādīts mantas pārdošanas plāns un procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, Maksātnespējas administrācijas ieskatā šī norma pēc analogijas piemērojama arī minētajam gadījumam, ņemot vērā, ka šādu likumā noteikto atlīdzības apmēru nav pamata atzīt par neatbilstošu kreditoru kopuma interesēm.

Savukārt, ja administrators vēlas iegūt lielāku atlīdzību, par tās apmēru un segšanas kārtību būtu jāvienojas ar kreditoru sapulci. Maksātnespējas administrācijas ieskatā kreditoru sapulces lēmums šādā situācijā būtu instruments, kas ļautu noteikt, kāda administratora atlīdzība ir uzskatāma par kreditoru interesēm atbilstošu.

4. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 168.panta ceturtajai daļai, ja juridiskās personas maksātnespējas procesā tiek realizēta vai atgūta manta, tad piešķirtā manta juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu finansēšanai pielīdzināma juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksām un atmaksājama atbilstoši šā likuma 118.panta pirmajā daļā norādītajai kārtībai, vispirms atmaksājot šā panta trešajā daļā minēto personu piešķirto mantu.

Ņemot vērā to, ka šī tiesību norma ne tikai paredz, ka procesa finansētāja piešķirtie naudas līdzekļi ir pielīdzināmi maksātnespējas procesa izmaksām, bet turklāt speciāli noteic, ka no atgūtās mantas vispirms atmaksājama procesa finansētāja piešķirtā manta, var secināt, ka likumdevējs piešķirto naudas līdzekļu atmaksai paredzējis speciālu kārtību. Acīmredzot likumdevēja mērķis bijis sekmēt administratora darbības efektivitāti, jo administrators saņemtu atlīdzību, ja maksātnespējas procesā atgūtā manta vismaz daļēji pārsniegtu procesa finansētāja piešķirto summu.

Tādējādi administratoram būtu jāievēro Maksātnespējas likuma 168.panta ceturtajā daļā noteiktā speciālā kārtība, kādā veicamas izmaksas no maksātnespējas procesā atgūtās mantas.

Savukārt, ja vienošanās ar maksātnespējas procesa finansētāju paredz, ka gadījumā, ja maksātnespējas procesā atgūtā nauda nav pietiekama visu maksātnespējas procesa izmaksu segšanai, administrators ir tiesīgs atmaksāt maksātnespējas procesa finansētājam tikai to daļu naudas līdzekļu, kas paliek pāri pēc administratora atlīdzības un maksātnespējas procesa izdevumu segšanas, procesa finansētājs ir uzņēmies risku neatgūt piešķirtos naudas līdzekļus. Proti, šādā gadījumā procesa finansētājs atsakās no Maksātnespējas likuma 168.panta ceturtajā daļā paredzētās priekšrocības, un ir spēkā vienošanās paredzētā izmaksu veikšanas kārtība.

Par administratora atlīdzības apmēru²³

Vai, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 3.punktu, pastāv ierobežojumi administratora atlīdzības noteikšanai gadījumā, ja administrators pats finansē parādnieka maksātnespējas procesu?

Ņemot vērā Maksātnespējas likuma 168.panta trešo daļu, kura noteic, ka vienošanās ir jāatbilst kreditora interesēm, kāds administratora atlīdzības apmērs būtu noteicams gadījumā, ja administrators ir persona, kura no saviem līdzekļiem finansē parādnieka maksātnespējas procesu?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 168.panta trešo daļu, ja no parādnieka mantas nav iespējams segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, tās var finansēt no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu naudas līdzekļiem un pēc to iniciatīvas, minētajām personām par to rakstveidā vienojoties ar administratoru, ja šāda vienošanās atbilst kreditoru interesēm. Lai gan no minētās normas gramatiskās konstrukcijas izriet, ka administratoram, kurš finansē maksātnespējas procesu, ir jāslēdz vienošanās ar maksātnespējīgā subjekta administratoru, Maksātnespējas administrācijas ieskatā nav pieļaujama situācija, kurā administrators slēdz vienošanos pats ar sevi. Norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 21.panta pirmajā daļā noteiktajam administrators atrodas interešu konflikta situācijā, ja, cita starpā, viņš konkrētajā maksātnespējas procesā pilda ar administratora pienākumiem saistītas darbības, kurās viņš pats ir vai varētu būt personiski vai mantiski ieinteresēts. Līdz ar to gadījumā, ja administrators noslēgtu vienošanos, kurā vienpersoniski nosaka sev atlīdzību, Maksātnespējas administrācijas ieskatā administrators nokļūtu interešu konflikta situācijā. Jāņem vērā, ka šādā gadījumā administrators nepārprotami pārstāvētu savas intereses un pastāvētu pamatotas šaubas, vai administrators spēj būt objektīvs.

Vienlaikus norādītajā gadījumā nav racionāla pamatojuma secinājumam, ka administratoram nav tiesību saņemt atlīdzību vispār. Maksātnespējas administrācijas ieskatā administratoram ir tiesības saņemt Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 2.punktā noteikto atlīdzību – 10 procentus no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Lai gan minētā norma attiecināma uz gadījumiem, kad maksātnespējas procesa ietvaros tiek sastādīts mantas pārdošanas plāns un procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, Maksātnespējas administrācijas ieskatā šī norma pēc analogijas piemērojama arī minētajam gadījumam ņemot vērā, ka šādu likumā noteikto atlīdzības apmēru nav pamata atzīt par neatbilstošu kreditoru kopuma interesēm.

Savukārt, ja administrators vēlas iegūt lielāku atlīdzību, par tās apmēru un segšanas kārtību būtu jāvienojas ar kreditoru sapulci. Lai gan konkrētajā gadījumā šāds risinājums ir savdabīgs, jo tādējādi par administratora atlīdzības apmēru būtu jālemj personām, kuras nav izrādījušas vēlmi finansēt parādnieka maksātnespējas procesu un tā norisi finansē pats administrators, tomēr Maksātnespējas administrācijas ieskatā kreditoru sapulces lēmums šādā

²³ Maksātnespējas administrācijas 27.02.2015. vēstule Nr.1-39/35

situācijā būtu instruments, kas ļautu noteikt, kāda administratora atlīdzība ir uzskatāma par kreditoru interesēm atbilstošu.

Par Maksātnespējas likuma 169.panta piekto daļu²⁴

Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā paredzēts, ka gadījumos, ja administrators tiek atcelts no amata Maksātnespējas likuma 90.pantā noteiktajā kārtībā, administratora atlīdzība ir viena minimālā mēnešalga mēnesī no administratora iecelšanas brīža. Šādā gadījumā administratora atlīdzību maksā kreditori, kas balsojuši par viņa iecelšanas ierosināšanu, proporcionāli tiem piederošo balsu skaitam kreditoru sapulcē.

Vai Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā noteikto administratora atlīdzību jāmaksā kreditoriem, kas balsojuši par administratora iecelšanas, nevis administratora atcelšanas ierosināšanu?

Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā iekļautās tiesību normas mērķis ir nodrošināt, ka administrators saņem zināmu materiālu kompensāciju par maksātnespējas procesā paveikto gadījumā, ja kreditoru vairākums uzskata, ka cits kandidāts administratora funkcijas varētu veikt efektīvāk.

Nemot vērā to, ka maksātnespējas procesā administrators tiek iecelts, izvēloties administratoru no maksātnespējas procesa administratoru pretendentu saraksta pēc nejaušības principa, no Maksātnespējas likuma 169.panta piektās daļas gramatiskas interpretācijas varētu secināt, ka administratoram atlīdzība būtu izmaksājama gadījumā, ja par administratora iecelšanu būtu lēmuši paši kreditori – piemēram, notiekot pārejai no tiesiskās aizsardzības procesu uz maksātnespējas procesu un citos gadījumos, kad par administratora kandidātu lemj kreditori. Tomēr šāda interpretācija nebūtu atbilstoša minētajam Maksātnespējas likuma 169.panta piektās daļas mērķim.

Tātad var secināt, ka Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā minētais, ka gadījumā, ja administrators no maksātnespējas procesa tiek atcelts pēc kreditoru sapulces lēmuma, atlīdzību viņam maksā kreditori, kas balsojuši par viņa iecelšanas ierosināšanu, ir kļūdaini.

Minēto pierāda arī fakts, ka atbilstoši grozījumiem Maksātnespējas likumā, kas saskaņā ar 2014.gada 18.decembra likumu „Grozījumi Maksātnespējas likumā” stāsies spēkā 2015.gada 1.martā, ir veikti grozījumi Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā, šīs tiesību normas otrajā teikumā aizstājot vārdu „iecelšanas” ar „atcelšanas”. Tādējādi grozījumi veikti nolūkā noteikt, ka Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā noteikto administratora atlīdzību maksā kreditori, kas sapulcē, kur ticis balsots par administratora atcelšanu, balsojuši par šo priekšlikumu. Tādējādi var secināt, ka grozījumi Maksātnespējas likuma 169.panta piektajā daļā bija nepieciešami, lai labotu neprecizitāti šīs tiesību normas šā brīža redakcijā.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumiem²⁵

1. Juridiskajai personai 2014.gada maijā pasludināts maksātnespējas process. Parādniekam pieder dzīvokļa īpašums, kas iekļāts par labu bankai. Banka iesniegusi kreditora prasījumu, un tikusi atzīta par nodrošināto kreditoru. Dzīvokļa apsaimniekošanu īsteno Dzīvokļu īpašnieku biedrība (DZĪB), kas 2012.gada 31.martā savā sapulcē nolēma

²⁴ Maksātnespējas administrācijas 11.02.2015. vēstule Nr.1-39/17

²⁵ Maksātnespējas administrācijas 13.05.2015. vēstule Nr.1-39/80

mainīt mājā stāvvadus (inženiertīklus). Sapulces protokolā norādīts, ka materiālus apmaksā DZĪB, bet par darbu veikšanu maksā katra dzīvokļa īpašnieks, noslēdzot atsevišķu līgumu ar DZĪB izvēlēto darbu izpildītāju. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas DZĪB nosūtījusi administratori e-pastu, kurā, atsaucoties uz minēto sapulces lēmumu, lūdza administratori nekavējoties segt stāvvadu maiņas darbus saskaņā ar rēķinu, kas pievienots e-pastam. Līgumu ar darbu izpildītāju Parādnieks nav noslēdzis. Līguma projekts un rēķins datēti ar 2015.gada martu, t.i., pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas. DZĪB pieprasa Parādnieku segt savu daļu no izdevumiem nekavējoties, jo remontdarbi mājā ir uzsākti un nevar tikt pabeigti, pirms nav nomainīts stāvvads Parādniekam piederošajā dzīvoklī. Parādniekam nav naudas līdzekļu, lai segtu šos izdevumus. Savukārt DZĪB norāda, ka remontdarbu veikšanas kavējums nodara zaudējumus pārējiem dzīvokļu īpašniekiem, jo viņu dzīvokļos nav iespējams pabeigt uzsākto remontu.

Lūgts sniegt viedokli par šādu izdevumu segšanas nepieciešamību un finansēšanas avotiem, ņemto vērā to, ka nodrošinātais kreditors šādus izdevumus segt nevēlas un neuzskata tos par izsoles izdevumiem.

2. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators pieprasīja tiesu izpildītājam izbeigt izpildu lietvedību (ieķīlāta īpašuma pārdošanu). Izpildot administratora pieprasījumu, izpildu lietvedība tika izbeigta, un tiesu izpildītājs iesniedza savu sprieduma izpildes aprēķinu.

Vai administrators rīkosies pareizi, ja viņš iekļaus tiesu izpildītāja sprieduma izpildes izdevumus ieķīlāta nekustama īpašuma izsoles izdevumu aprēķinā, kuru sastāda administrators pēc izsoles, tādējādi pieprasot šo izdevumu segšanu no nodrošinātā kreditora?

3. Vai Maksātnespējas likuma 170.panta otrajā daļā minētie izdevumi ir attiecināmi uz parādnieka neieķīlāto mantu, un sedzami tikai gadījumā, ja Parādniekam ir naudas līdzekļi vai neieķīlāta manta, kuru realizējot, ir iespējams iegūt naudas līdzekļus šo izdevumu segšanai?

1. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 11.pantam, [...] juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir maksātnespējas procesa administratora atlīdzība un izdevumi, kas rodas, lai nodrošinātu [...] juridiskās personas maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi. Maksātnespējas procesa izmaksas tāpat ir izmaksas, kas ir visu kreditoru (kreditoru kopuma) interesēs, jo nodrošina procesu, kas padara iespējamu kreditoru prasījumu segšanu. Maksātnespējas procesa izmaksu segšanai tiek novirzīti parādnieka naudas līdzekļi un ieņēmumi no parādnieka neieķīlātās mantas, jo šīs izmaksas potenciāli vērstas uz nenodrošināto kreditoru prasījumu segšanu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 170.panta otrajai daļai, juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumos iekļauj [...] izdevumus parādnieka mantas uzturēšanai maksātnespējas procesā, izdevumus sludinājumu ievietošanai un izsoļu organizēšanai, utt.

Nemot vērā to, ka par nenodrošinātajiem kreditoriem potenciāli pieejamajiem līdzekļiem tiek finansēta pati maksātnespējas procesa norise, nebūtu taisnīgi, ja uz nenodrošināto kreditoru rēķina tiktu segtas arī izmaksas, kas saistītas ar nodrošinātās parādnieka mantas uzturēšanu, uzlabojumu veikšanu šai mantai u.c. izdevumiem, kuru rezultātā saglabāta ieķīlātā manta vai pat palielināta tās vērtība (veicot uzlabojumus mantā). Tādējādi izmaksas, kas tieši vai netieši bijušas nepieciešamas ieķīlātās mantas pārdošanai, būtu jāsedz nodrošinātajam kreditoram, jo vienīgais (prioritārais) ieguvējs no šo izmaksu veikšanas ir bijis nodrošinātais kreditors. Šāda kārtība atzīta par pamatotu arī Apvienoto Nāciju Starptautisko Komerctiesību Komitejas izstrādātajās vadlīnijās (skat., *UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, United Nations, New York 2005, p. 270, Part two: V.Management of proceedings, 65*), proti, ja izmaksas ir vērstas uz nodrošinātā kreditora

prasījuma apmierināšanu, tad šo izmaksu avots ir naudas summa, kas iegūta no ieķīlātās mantas realizācijas.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 115.panta ceturto daļu pēc tam, kad tiesa apstiprinājusi izsoles aktu vai pieņēmusi lēmumu reģistrēt īpašuma tiesības uz kreditora vārda, kas ir paziņojis par gribu mantu paturēt, administrators sagatavo aprēķinu, kurā norāda izsoles izdevumus, atlīdzību par izsoles rīkošanu, pievienotās vērtības nodokli, ja izsoles cena ar to apliekama, kārtējos nodokļu maksājumus, kas veicami par šo nekustamo īpašumu par laikposmu no dienas, kad pasludināts maksātnespējas process, līdz tā mēneša pēdējam datumam, kurā stājies spēkā tiesas nolēmums, ar kuru apstiprināta nekustamā īpašuma izsole, un kreditoriem izmaksājamo summu. Saskaņā ar minētā likuma 116.panta otro daļu par nodrošinājumu kalpojošā (ieķīlātā) parādnieka manta tiek pārdota izsolēs Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, ievērojot šā likuma 115.panta noteikumus [...]. Tādējādi likumdevējs atzinis par taisnīgu kārtību, ka izdevumi, kas tieši vai netieši saistīti ar mantas pārdošanu, tiek segti no šīs mantas pārdošanā iegūtajiem līdzekļiem.

Ievērojot šo loģiku, izmaksas, kas bijušas nepieciešamas ieķīlātās mantas uzturēšanai līdz tās realizācijai, un kas netieši saistītas ar nodrošinātā kreditora tiesībām gūt sava prasījuma apmierinājumu no šīs mantas, sedzamas no naudas līdzekļiem, kas iegūti ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā. Turklāt norādāms, ka remonta rezultātā tiks veikti uzlabojumi tai skaitā ieķīlātajā mantā (t.i., tiks ievilkti jauni inženiertīkli), savukārt šādu uzlabojumu veikšana un, attiecīgi – ieķīlātās mantas vērtības palielināšana, ir ekskluzīvi nodrošinātā kreditora interesēs. Tādēļ minētie izdevumi būtu sedzami no līdzekļiem, kas tiks iegūti ķīlas realizācijas rezultātā.

2. Ievērojot Maksātnespējas administrācijas atbildes 1.punktā norādīto, izmaksas, kas ir tieši vai netieši vērstas uz nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanu, būtu sedzamas no tiem naudas līdzekļiem, kas tiks iegūti ķīlas realizācijas rezultātā. Tādējādi arī izmaksas, kas saistītas ar tiesu izpildītāja veiktām darbībām, kas tika vērstas uz nodrošinātā kreditora prasījuma apmierinājumu, bet kas pēc administratora pieprasījuma tikušas izbeigtas, būtu sedzamas no līdzekļiem, kas tiks iegūti ķīlas realizācijas rezultātā.

3. Kā tas norādīts Maksātnespējas administrācijas atbildes 1.punktā, juridiskās personas maksātnespējas procesa izdevumi ir izdevumi, kas nepieciešami maksātnespējas procesa gaitas nodrošināšanai. Ņemot vērā to, ka nodrošinātais kreditors pirms maksātnespējas procesa ir parūpējies par sava prasījuma nodrošināšanu, tas, neatkarīgi no parādnieka finansiālā stāvokļa, pārdodot ieķīlāto mantu, varēs gūt vismaz daļēju savu prasījumu apmierinājumu maksātnespējas procesa ietvaros. Tādējādi pats maksātnespējas process ir tieši nenodrošināto kreditoru interesēs, kuriem šāda nodrošinājuma nav, un potenciāli visi maksātnespējas procesā iegūtie naudas līdzekļi, kas nav saistīti ar ķīlas realizāciju, tiks izmantoti viņu prasījumu segšanai.

Tātad, ņemot vērā Maksātnespējas administrācijas atbildes 1. un 2.punktā minēto, izdevumi, kas tieši saistīti ar maksātnespējas procesa norises finansēšanu, ir sedzami no naudas līdzekļiem, kas potenciāli būtu novirzāmi nenodrošinātajiem kreditoriem.

Vienlaikus norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 62.panta otro daļu juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta iemaksas mērķis ir juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšana, ja parādniekam nav mantas vai tās apmērs ir mazāks par depozīta apmēru, un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu. Tādējādi gadījumā, ja parādniekam nav naudas līdzekļu vai mantas, lai tiktu segtas maksātnespējas procesa izmaksas, tās sedzamas no juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta.

Savukārt gadījumā, ja parādniekam pieder tikai par labu nodrošinātajam kreditoram ieķīlātā manta, uzskatāms, ka maksātnespējas process noris nodrošinātā kreditora interesēs, tādējādi Maksātnespējas likuma 170.panta otrajā daļā minētie izdevumi, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, var tikt segti no ķīlas realizācijas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem.

Ievērojot minēto, Maksātnespējas likuma 170.panta otrajā daļā minētie izdevumi primāri sedzami no parādnieka neieķīlātās mantas, bet, ja parādniekam nav neieķīlātās mantas vai naudas līdzekļu izdevumu segšanai, tie var tikt segti no parādnieka ieķīlātās mantas.

Par administratora atlīdzību un atgūto mantu juridiskās personas maksātnespējas procesā²⁶

2014.gada 12.septembrī pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process. Procesa ietvaros administratore 2014.gada 10.novembrī nosūtījusi zvērinātam tiesu izpildītājam (turpmāk tekstā – ZTI) pieteikumu par izpildu lietu izbeigšanu. 2014.gada 13.novembrī ZTI nosūtījis atbildi par to, ka viņa rīcībā depozīta kontā atrodas naudas līdzekļi un lūdza administratorei sniegt rekvizītus naudas summas pārskaitīšanai. Nauda tika ieskaitīta kontā 2014.gada 3. decembrī. Administratore šos naudas līdzekļus uzskatīja par atgūtajiem naudas līdzekļiem, jo visas darbības bija veiktas līdz ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sagatavošanai, kā arī nebija iesniegts nodrošinātā kreditora prasījums. Pēc naudas līdzekļu saņemšanas administratore sagatavoja ziņojumu par mantas neesamību ar priekšlikumu turpināt maksātnespējas procesu. Turklāt pēc krimināllietas ierosināšanas par dokumentu nenodošanu 2015.gada 9.martā parādnieka pārstāvis nodevis dokumentus. Administratore 2015.gada 29.maijā sagatavoja papildinātu ziņojumu par mantas neesamību ar priekšlikumu turpināt maksātnespējas procesu, jo MSIA ir lieli debitoru parādi.

Pēc kreditoru prasījumu iesniegšanas termiņa, gandrīz sešus mēnešus pēc procesa pasludināšanas jeb 2015.gada 11.martā administratore saņēmusi nodrošinātā kreditora prasījumu. Prasījuma nodrošinājums bija nekustamais īpašums, kas bija pārdots jau 2013.gadā, bet administratores rīcībā ir dokumenti, kas apliecina, ka konkrētie atgūtie naudas līdzekļi ir līdzekļi, kas palikuši pie ZTI pēc nodrošinājuma pārdošanas, bet, tā kā hipotekārais kreditors neiesniedza dokumentus naudas izmaksai, nauda bija deponēta un glabājās pie ZTI. Administratore sagatavoja lēmumu par nodrošinātā kreditora prasījuma daļēju segšanu, norādot, ka ietur administratora atlīdzību 10% apmērā no atgūtajiem līdzekļiem, kas izmaksājami nodrošinātajam kreditoram. Iebildumi no nodrošinātā kreditora nav saņemti.

1. Vai administratoram minētajā gadījumā pienākas atlīdzība saskaņā ar Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktu? Vai atlīdzība pienāktos, ja būtu sagatavots mantas pārdošanas plāns?

2. Vai gadījumā, ja administratore ir konstatējusi, ka SIA ir tikai debitoru parādi, jāstāda ziņojums par mantas neesamību (Maksātnespējas likuma 112.pants) vai mantas pārdošanas plāns (Maksātnespējas likuma 113.pants). Administratore plāno cedēt prasījumus un administratorei nav garantiju, ka izdosies pārdot prasījumus.

3. Kā būtu jārikojas administratoram, lai varētu saņemt atlīdzību par atgūtajiem līdzekļiem pēc ziņojuma par mantas neesamību? Vai administratoram vispār pienākas atlīdzība par atgūtajiem līdzekļiem, ja process pēc ziņojuma tiek turpināts uz administratora iniciatīvas pamata un nav panākta vienošanās ar kreditoriem par procesa finansēšanu?

4. Vai ir pieļaujams, ka administrators pēc ziņojuma par mantas neesamību sagatavo parādnieka mantas pārdošanas plānu, norādot iespējamu prasījumu cedēšanu, tādejādi nodrošinot iespēju saņemt atlīdzību par atgūtajiem līdzekļiem?

1. Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktā noteikts, ka administratora atlīdzība [...] ir 10 procenti no naudas līdzekļiem no atgūtās mantas, kas atgūti

²⁶ Maksātnespējas administrācijas 14.07.2015. vēstule Nr.1-39/99

līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanai. Tādējādi būtiski noskaidrot, vai no ZTI atgūtie deponētie naudas līdzekļi uzskatāmi par atgūto mantu Maksātnespējas likuma izpratnē.

Maksātnespējas likuma 93.panta pirmajā daļā noteikts, ka par atgūto mantu maksātnespējas procesā uzskatāma: 1) manta, kas iekļauta parādnieka mantā juridiskās personas maksātnespējas procesa laikā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām; 2) manta, kas atgūta, atzīstot darījumus par spēkā neesošiem; 3) manta, kas atgūta, atprasot segtos parādus; 4) manta, kas atgūta, atprasot rokas ķīlas priekšmetu. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 93.panta otro daļu atgūtajai mantai ir pielīdzināmi: naudas līdzekļi un manta, kas iegūta no juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem, pamatojoties uz viņu pienākumu atbildēt par nodarītajiem zaudējumiem; naudas līdzekļi un manta, kas iegūta no personālsabiedrības personiski atbildīgajiem biedriem, pamatojoties uz viņu pienākumu atbildēt par personālsabiedrības saistībām; naudas līdzekļi, kas iegūti no dalībniekiem (akcionāriem) un citu pārvaldes institūciju locekļiem kriminālsodāma juridiskās personas maksātnespējas procesa gadījumā un citos likumā paredzētajos gadījumos. Tādējādi administratoram ir tiesības aprēķināt sev atlīdzību no mantas, kas ir atgūtā manta Maksātnespējas likuma 93.panta izpratnē.

Savukārt, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa 2012.gada 27.augusta lēmumā lietā Nr.C28411712, izvērtējot, vai no tiesu izpildītāja atgūtā naudas summa būtu uzskatāma par atgūto mantu maksātnespējas procesā, ir atzinusi par nepamatotu administratora norādi, ka minētie naudas līdzekļi ir iekļauti parādnieka mantā maksātnespējas procesa laikā, pamatojoties uz prasījuma tiesībām pret trešajām personām. Minētajā lēmumā tiesa norāda, ka ZTI nav trešā persona, pret kuru var vērst prasījuma tiesības, jo zvērinātam tiesu izpildītājam likums ir uzlicis pienākumu naudu nodot administratoram kreditoru prasījumu segšanai atbilstoši Maksātnespējas likumā noteiktajai kārtībai, tātad zvērinātam tiesu izpildītājam nav trešās personas statusa maksātnespējas procesā. Arī konkrētajā gadījumā nauda tikusi deponēta un pēc administratora pieprasījuma pārskaitīta administratoram, ZTI pildot normatīvajos aktos noteiktos pienākumus. Tātad konkrētajā gadījumā nav pamata ZTI uzskatīt par „trešo personu” maksātnespējas procesā, no kura tikuši „atgūti” naudas līdzekļi.

Līdzīgu secinājumu izdarījusi arī Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa 2011.gada 16.novembra lēmumā lietā Nr. C31458111. Tiesa norādījusi, ka administrators nepareizi interpretējis jēdzienu „atgūtā manta”, jo administrators nav vis atguvis mantu no trešajām personām, bet gan administratoram atļauta piekļuve parādnieka apķīlātajiem naudas līdzekļiem.

Tādējādi, ievērojot, ka ZTI konkrētajā gadījumā nav trešās personas statusa maksātnespējas procesā, un tādējādi administratore ir nevis atguvusi mantu no trešajām personām, bet gan ZTI, pildot Maksātnespējas likumā noteikto pienākumu, ir pārskaitījusi iepriekš deponētos naudas līdzekļus administratorei, nav pamata šo mantu pielīdzināt atgūtajai mantai Maksātnespējas likuma izpratnē. Maksātnespējas administrācijas ieskatā, šī manta ir parādnieka manta Maksātnespējas likuma 92.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē (parādnieka naudas līdzekļi).

Attiecībā uz jautājumu par to, vai minētā atlīdzība pienāktos, ja būtu sagatavots mantas pārdošanas plāns, nevis ziņojums par parādnieka mantas neesamību, norādām turpmāko. Administrators atlīdzību saņem, ja ir veicis kādas darbības ar mērķi atgūt parādniekam pienākošos naudas līdzekļus, un šīs administratora veiktās darbības ir bijušas par pamatu tam, ka parādnieka mantā tikuši ieskaitīti no debitoriem pienākošies naudas līdzekļi. Savukārt apstākļi vien, ka parādnieka kontā ir ieskaitīti no ZTI saņemtie naudas līdzekļi, nav pamats šos naudas līdzekļus uzskatīt par atgūto mantu. Minētais ir spēkā neatkarīgi no tā, vai administrators konkrētajā maksātnespējas procesā ir nolēmis sastādīt parādnieka mantas pārdošanas plānu vai ziņojumu par parādnieka mantas neesamību.

2. Ņemot vērā norādīto informāciju, ka plānots cedēt prasījumus pret debitoriem, šādā gadījumā būtu sagatavojams parādnieka mantas pārdošanas plāns. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 113.panta pirmās daļas 9.punktam parādnieka mantas pārdošanas plānā norāda informāciju par prasījumu cedēšanu, ja tāda ir paredzēta. Tāpat noteicošais faktors, lai izlemtu, vai sastādīt parādnieka mantas pārdošanas plānu vai ziņojumu par parādnieka mantas neesamību, ir tas, vai saskaņā ar administratora prognozēm maksātnespējas procesā tiks iegūti naudas līdzekļi (t.i., vai ir iespēja, ka parādniekam piederoša manta, prasījumi pret trešajām personām utt. tiks pārvērsti naudas līdzekļos). Savukārt, ja prasījumu cedēšana nav paredzēta, un parādniekam nav citas realizējamas mantas, šie apstākļi atzīstami par šķērsli maksātnespējas procesa pilnvērtīgai norisei (nav līdzekļu maksātnespējas procesa izmaksu segšanai). Šādā gadījumā vienīgais risinājums maksātnespējas procesa turpināšanai ir ziņojuma par mantas neesamību sastādīšana, norādot iespējas finansēt procesu un atgūt debitoru parādus.

3. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 168.panta trešo daļu, ja no parādnieka mantas nav iespējams segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, tās var finansēt no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu naudas līdzekļiem un pēc to iniciatīvas, minētajām personām par to rakstveidā vienojoties ar administratoru, ja šāda vienošanās atbilst kreditoru interesēm. Lai gan no minētās normas gramatiskās konstrukcijas izriet, ka administratoram, kurš finansē maksātnespējas procesu, ir jāslēdz vienošanās ar maksātnespējīgā subjekta administratoru, Maksātnespējas administrācijas ieskatā nav pieļaujama situācija, kurā administrators slēdz vienošanos pats ar sevi. Norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 21.panta pirmajā daļā noteiktajam administrators atrodas interešu konflikta situācijā, ja, cita starpā, viņš konkrētajā maksātnespējas procesā pilda ar administratora pienākumiem saistītas darbības, kurās viņš pats ir vai varētu būt personiski vai mantiski ieinteresēts. Līdz ar to gadījumā, ja administrators noslēgtu vienošanos, kurā vienpersoniski nosaka sev atlīdzību, Maksātnespējas administrācijas ieskatā administrators nokļūtu interešu konflikta situācijā. Jāņem vērā, ka šādā gadījumā administrators nepārprotami pārstāvētu savas intereses un pastāvētu pamatotas šaubas, vai administrators spēj būt objektīvs.

Vienlaikus nav racionāla pamatojuma secinājumam, ka administratoram nav tiesību saņemt atlīdzību vispār. Maksātnespējas administrācijas ieskatā gadījumā, ja maksātnespējas process pēc ziņojuma par parādnieka mantas neesamību tiek turpināts pēc administratora iniciatīvas un par viņa līdzekļiem, administratoram ir tiesības saņemt Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 2.punktā noteikto atlīdzību – 10 procentus no summas, kas paredzēta izmaksai kreditoriem. Lai gan minētā norma attiecināma uz gadījumiem, kad maksātnespējas procesa ietvaros tiek sastādīts mantas pārdošanas plāns un procesu ir iespējams finansēt no parādnieka līdzekļiem, Maksātnespējas administrācijas ieskatā šī norma pēc analogijas piemērojama arī iesniegumā minētajam gadījumam, ņemot vērā, ka šādu likumā noteikto atlīdzības apmēru nav pamata atzīt par neatbilstošu kreditoru kopuma interesēm.

Savukārt, ja administrators vēlas iegūt lielāku atlīdzību, par tās apmēru un segšanas kārtību būtu jāvienojas ar kreditoru sapulci. Maksātnespējas administrācijas ieskatā kreditoru sapulces lēmums šādā situācijā būtu instruments, kas ļautu noteikt, kāda administratora atlīdzība ir uzskatāma par kreditoru interesēm atbilstošu.

5. Saskaņā ar iepriekš minēto, gadījumā, ja administrators plāno cedēt prasījumus pret trešajām personām, administratoram būtu bijis jā sagatavo parādnieka mantas pārdošanas plāns. Vienlaikus jānorāda, ka administratora atlīdzības saņemšanas pamats ir administratora veiktās darbības maksātnespējas procesā, nevis maksātnespējas procesa ietvaros sagatavotais dokuments.

Par juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksu segšanu parādnieka mantas neesamības gadījumā²⁷

Juridiskās personas maksātnespējas procesā tika sagatavots ziņojums par parādnieka mantas neesamību, kurā administrators piedāvājis kreditoriem un parādnieka pārstāvim izteikt priekšlikumus par juridiskās personas maksātnespējas procesa finansējumu. Ziņojumā par parādnieka mantas neesamību administrators arī norādījis, ka maksātnespējas procesu ir lietderīgi turpināt, lai atgūtu parādnieka mantu. Priekšlikumi par juridiskās personas maksātnespējas procesa finansējumu, kā arī sūdzības vai iebildumi par ziņojumu par parādnieka mantas neesamību nav saņemti.

Administrators iesniedzis tiesā prasību pret parādnieka pārstāvi par nepamatoti saņemto naudas līdzekļu piedziņu, taču, konstatējot, ka turpmākā prasījuma uzturēšana ir apgrūtināta, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 81.panta pirmās daļas 7.punktu paziņojis kreditoriem par nodomu noslēgt izlīgumu.

Administrators saņēmis kreditora – Valsts ieņēmumu dienesta iebildumus par izlīguma noslēgšanu, kuros norādīts, ka administratoram, pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas, cita starpā, ir pienākums izvērtēt un celt tiesā prasības pret juridiskās personas pārvaldes institūciju locekļiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību, taču naudas līdzekļu esamība vai neesamība Maksātnespējas likuma 65.pantā nav izvirzīts kā nosacījums administratora pienākumu veikšanai. Valsts ieņēmumu dienests arī norādījis uz Maksātnespējas likuma 62.panta otrajā daļā noteikto juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta mērķi segt maksātnespējas procesa izmaksas, ja parādniekam nav mantas un kreditori nav izlēmuši izmantot citu finansēšanas avotu. Ņemot vērā minētos kreditora iebildumus, administrators izlīgumu nenoslēdza.

1. Vai juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts paredzēts maksātnespējas procesa sākotnējo izmaksu segšanai līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanai?

2. Vai juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts paredzēts visu maksātnespējas procesa izmaksu segšanai (arī izmaksu segšanai, kas radušās pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna vai ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sastādīšanas)?

3. Kāds ir juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta tvērums – kādu izmaksu segšanai tas paredzēts, kāda ir administratora atlīdzības prioritāte attiecībā uz citiem maksātnespējas procesa izdevumiem, kas tiek segti no juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta?

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 112.panta trešajai daļai parādnieka mantas neesamības gadījumā administrators turpina juridiskās personas maksātnespējas procesu, noslēdzot Maksātnespējas likuma 168.panta trešajā daļā paredzēto vienošanos, ja 15 dienu laikā no dienas, kad nosūtīts ziņojums par parādnieka mantas neesamību, ir saņemts priekšlikums par juridiskās personas maksātnespējas procesa finansējumu.

Ievērojot minēto, secināms, ka iespēja turpināt juridiskās personas maksātnespējas procesu pēc ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sagatavošanas, cita starpā, ir atkarīga no parādnieka pārstāvja, administratora, kreditora, kreditoru grupas vai citu fizisko vai juridisko personu brīvprātīgas vēlmes un iniciatīvas maksātnespējas procesu finansēt. Lai arī saskaņā ar Maksātnespējas likuma 67.panta 7.punktu tiesības segt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas ir noteiktas arī maksātnespējas procesa administratoram, tomēr jāņem vērā, ka maksātnespējas procesa izmaksu segšana neietilpst administratora

²⁷ Maksātnespējas administrācijas 02.12.2015.. vēstule Nr.1-39/161

pienākumos. Tādēļ situācijā, kurā parādniekam nav mantas un kreditori vēlas maksātnespējas procesu turpināt, taču vienošanās par maksātnespējas procesa finansējumu nav noslēgta, maksātnespējas process ir izbeidzams.

Ņemot vērā, ka parādnieka mantas neesamības gadījumā, ja nav noslēgta vienošanās par maksātnespējas procesa finansējumu, maksātnespējas process ir izbeidzams, nav pamata arī uzskatīt, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts būtu izmantojams maksātnespējas procesa turpmākajai finansēšanai pēc ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sagatavošanas. Iepriekš norādīto vienlaikus pamato arī Maksātnespējas likuma 62.panta ceturtā daļa kopsakarā ar Ministru kabineta 2015.gada 24.februāra noteikumu Nr.88 "Kārtība, kādā iemaksā un izmaksā depozītu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesā" 7.5 apakšpunktu. Atbilstoši minētajām normām, ja maksātnespējas process ir pasludināts, pamatojoties uz kreditora maksātnespējas procesa pieteikumu un šajā procesā kreditori nolemj turpināt maksātnespējas procesu, depozīts atmaksājams juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējam, proti, to neizmantojot procesa turpmākajai finansēšanai pēc ziņojuma par parādnieka mantas neesamību sagatavošanas. Līdz ar to jāsecina, ka juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīts parādnieka mantas neesamības gadījumā ir izlietojams maksātnespējas procesa sākotnējai finansēšanai.

Attiecībā uz jautājumu par juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta tvērumu, t.i., kādu izmaksu segšanai tas paredzēts, kāda ir administratora atlīdzības prioritāte attiecībā uz citiem maksātnespējas procesa izdevumiem, vēršam uzmanību, ka, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 168.panta otrajā daļā noteikto, administratora atlīdzības prioritāte iepretim maksātnespējas procesa izdevumiem nav paredzēta. Parādnieka mantas neesamības gadījumā no juridiskās personas maksātnespējas procesa depozīta atbilstoši tā mērķim ir sedzamas maksātnespējas procesa izmaksas, kurās ietilpst administratora atlīdzība un maksātnespējas procesa izdevumi. Šādu situāciju maksātnespējas regulējumā iespējams pamatot ar apstākli, ka parādnieka mantas neesamības gadījumā maksātnespējas procesā nav jāizlieto līdzekļi parādnieka mantas uzturēšanai, saglabāšanai un pārdošanai. Tādēļ maksātnespējas procesa izmaksām vispārēji jābūt salīdzinoši zemākām, kas tādējādi neradītu to vērā ņemamu ietekmi uz administratora tiesībām saņemt atlīdzību.

IV. FIZISKĀS PERSONAS MAKSĀTNESPĒJAS PROCESS

1. Fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšana

Par tiesvedību fiziskās personas maksātnespējas procesā²⁸

Maksātnespējas likuma 134.panta otrajā daļā ir noteikts, ka pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā. Pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas visas uzsāktās tiesvedības tiek apturētas.

Kas notiek ar apturēto tiesvedību, kad tiek pabeigts maksātnespējas process saistībā ar to, ka ir izpildīts saistību dzēšanas plāns? Kas notiek ar tiesvedību, ja tika nolemts turpināt maksātnespējas procesa laikā šo tiesvedību un lietu uzvarēja fiziskā persona, kurai tika pasludināts maksātnespējas process, pamatojoties uz parādu, kurš tika izskatīts šajā tiesvedībā, respektīvi, tas nozīmē, ka parāda fiziskai personai nav? Vai iestādei, kurai jau tika izmaksāta kāda parāda summa bankrota procedūras laikā, ir pienākums atgriezt šīs izmaksātās summas?

Maksātnespējas likuma regulējums ir vērsts uz to, lai maksātnespējas procesā noskaidrotu katra kreditora prasījuma pamatotību un apzinātu visus kreditorus, kuriem ir tiesības piedalīties maksātnespējas procesā. Parādnieka kreditoru prasījumu pamatotību vērtē administrators, kurš atbilstoši savai kompetencei izvērtē parādnieka saistības un pieņem pamatotu lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, daļēju atzīšanu vai neatzīšanu. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 75.panta pirmajā daļā noteikto administrators pilnībā vai daļēji neatzīst kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru. Šādā gadījumā, ja kreditors nepiekrīt administratora lēmumam par kreditora prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu, tas Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā to var pārsūdzēt tiesā. Savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma 363.¹⁷panta ceturto daļu, ja, izskatot sūdzību par administratora lēmumu, tiesa konstatē, ka ir strīds par tiesībām, tā nosaka termiņu, kādā sūdzības iesniedzējs var celt prasību tiesā vispārējā kārtībā vai var lūgt atjaunot par strīda priekšmetu apturēto tiesvedību.

Šāda regulējuma mērķis ir nodrošināt, ka visas tiesvedības norit un ir piesaistītas maksātnespējas procesam, nevis tiek turpinātas ārpus tā. Ja kreditors neīsteno tiesības lūgt atjaunot par strīda priekšmetu apturēto tiesvedību, tā prasījums noraidītajā daļā tiek izslēgts no parādnieka kreditoru prasījumu reģistra un kreditors zaudē savas prasījuma tiesības pret parādnieku. Secīgi, apturētā tiesvedība ir izbeidzama. Jāņem vērā, ka saskaņā ar

²⁸ Maksātnespējas administrācijas 27.02.2015. vēstule Nr.1-39/36

Maksātnespējas likuma 5.panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju, līdz ar to, ja parādnieka saistību dzēšanas procedūra ir sekmīgi pabeigta, parādnieks tiek atbrīvots no visām neizpildītajām saistībām (izņemot Maksātnespējas likuma 164.panta ceturtajā daļā minētās). Tādējādi, ja ierosinātā tiesvedība par strīdu ir apturēta, savukārt personai ir dzēstas saistības, tad arī strīdus saistībām ir jābeidzas. Pretējs risinājums nebūtu atbilstošs maksātnespējas procesa mērķim un negarantētu personas iespēju pēc sekmīga maksātnespējas procesa pabeigšanas uzsākt maksātspējīgu dzīvi.

Pretēji juridiskās personas maksātnespējas procesam, kas ir vērsts vienīgi uz kreditoru prasījumu segšanu iespējami lielākā apmērā, fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis, cita starpā, ir dot iespēju parādniekam tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Būtiski, ka šā mērķa sasniegšanai likumdevējs ir noteicis konkrētus termiņus (bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras norise), kas nebūtu pagarināmi no parādnieka neatkarīgu apstākļu dēļ. Respektīvi, ja parādnieks ir labticīgs un savus pienākumus veic atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nebūtu pieļaujams, ka maksātnespējas procesa norise tiek vairākus gadus vilcināta, kā rezultātā parādniekam ir jāpilda Maksātnespējas likumā noteiktie pienākumi un jāievēro ierobežojumi daudz ilgākā laika posmā nekā citām maksātnespējīgām personām. Šādā veidā parādnieks tiek nostādīts daudz sliktākā stāvoklī nekā citas maksātnespējīgās fiziskās personas.

Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka tiesvedība var noritēt vairākus gadus, fiziskās personas maksātnespējas procesa norise nebūtu pagarināma līdz uzsāktās tiesvedības beigām, ja vien parādnieks ir labticīgs un strīds, kas bija pamats tiesvedības uzsākšanai vai atjaunošanai, nav radies parādnieka ļaunprātības dēļ. Proti, nebūtu maksātnespējas procesa mērķim un taisnīguma principam atbilstoša arī tāda situācija, kurā parādnieks savtīgu nolūku dēļ apstrīd no labprātīgi uzņemtajām saistībām izrietošu prasījumu, lai apzināti izslēgtu no kreditora kopuma kādu kreditoru, tādējādi liedzot tam saņemt sava prasījuma apmierinājumu parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros.

Maksātnespējas administrācijas ieskatā gadījumā, ja parādnieks nav labticīgs un viņa ļaunprātīgas rīcības rezultātā maksātnespējas procesa efektīva norise ir apgrūtināta, tad parādnieka maksātnespējas process varētu tikt turpināts līdz visu strīdu izšķiršanai un tiesvedību pabeigšanai.

Vienlaikus jāvērs uzmanība, ka gadījumā, ja kādai personai maksātnespējas procesa ietvaros tika nepamatoti piešķirta parādnieka manta, Maksātnespējas administrācijas ieskatā administratoram (gadījumā, ja maksātnespējas process nav izbeigts) ir pamats vērsties pie konkrētās personas ar lūgumu atmaksāt personai nepamatoti izmaksātos naudas līdzekļus. Norādāms, ka saskaņā ar Civillikuma 2369.pantu, kas bez tiesiska pamata un tikai maldīgi uzskatīdams to par savu pienākumu kaut ko izdara vai apsola izdarīt otram par labu, tas var prasīt, vai nu lai atdod izpildījumu, vai lai atsvabina viņu no dotā apsolījuma. Ir vienalga, vai

maldīgi samaksātam parādam no paša sākuma nav bijis tiesiska pamata, jeb vai tas zaudējis spēku tikai vēlāk.

2. Bankrota procedūras norise

2.1. Parādnieka tiesības un pienākumi. Parādnieka ienākumi un izdevumi bankrota procedūras laikā

Par parādnieka pienākumiem maksātnespējas procesa laikā²⁹

Par Maksātnespējas likuma 140.panta 1.punkta piemērošanu, proti, vai parādnieks drīkst paturēt sev vienu trešdaļu no ienākumiem bankrota procedūras laikā?

Pirms likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” spēkā stāšanās 2015.gada 1.martā Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punkts paredzēja, ka parādniekam bankrota procedūras laikā ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, pārskaitot vienu trešdaļu no saviem ienākumiem uz administratora atvērto kontu kredītiestādē un attiecīgi saskaņā ar Maksātnespējas likuma 140.panta 1.punktu saņemt vismaz divas trešdaļas ienākumu fiziskās personas uzturēšanas izmaksu segšanai.

Ņemot vērā, ka Maksātnespējas likums fiziskajai personai bankrota procedūras laikā pieļauj arī negūt ienākumus, piemēram, ja fiziskā persona objektīvi nespēj atrast algotu darbu, praksē veidojās situācijas, kad administratoram nebija līdzekļu, no kā segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izdevumus. Tādēļ ar minētajiem grozījumiem tika nolemts atteikties no Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punktā ietvertā parādnieka pienākuma novirzīt vienu trešdaļu ienākumu kreditoru prasījumu apmierināšanai bankrota procedūras laikā, tā vietā Maksātnespējas likuma 139.panta 6.punktā nosakot pienākumu segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas.

Tomēr, veicot minētos grozījumus, Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punkts netika atbilstoši precizēts, tādēļ varētu rasties maldīgs pieņēmums par parādnieka pienākumu vienu trešdaļu no saviem ienākumiem bankrota procedūras laikā novirzīt kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Savukārt naudas līdzekļi, kas neietilpst ienākumu daļā, ko parādnieks saskaņā ar Maksātnespējas likuma 140.panta 1.punktu ir tiesīgs paturēt fiziskās personas uzturēšanas izmaksu segšanai, attiecīgi ir izlietojami fiziskās personas maksātnespējas procesa tiešo izmaksu segšanai, ja tādas ir radušās. Ja šādu izmaksu nav, tad atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, parādnieks bankrota procedūras laikā ir tiesīgs paturēt arī atlikušo vienu trešdaļu no saviem ienākumiem. Proti, minētā parādnieka ienākumu daļa ir ekskluzīvi izmantojama tikai tiešo izmaksu segšanai, un no minētajiem naudas līdzekļiem kreditoru prasījumi netiek segti.

Turklāt, sākot ar 2015.gada 1.martu, cita starpā, ir veiktas izmaiņas arī Maksātnespējas likuma 137.panta 1.punktā, nosakot, ka administrators atver kontu uz sava vārda kredītiestādē vienīgi tad, ja administratoram tiek nodoti naudas līdzekļi saskaņā ar šā likuma 139.panta 2.punktu vai parādnieka maksātnespējas procesa ietvaros ir paredzēta mantas pārdošana. Tāpat, sākot ar 2015.gada 1.martu, no Maksātnespējas likuma vienlaikus tika izslēgts arī Maksātnespējas likuma 137.panta 11.punkts, kurā bija paredzēta kārtība, kādā kreditoriem

²⁹ Maksātnespējas administrācijas 11.02.2016. vēstule Nr.1-49/16

periodiski izmaksājami naudas līdzekļi jau pēc bankrota procedūras uzsākšanas, visā tās norises laikā.

Izvērtējot iepriekš minētās normas kopumā, jāsecina, ka, sākot ar 2015.gada 1.martu, ne vien ir atcelts parādnieka pienākums bankrota procedūras laikā novirzīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem kreditoru prasījumu apmierināšanai, bet arī Maksātnespējas likumā vairs nav paredzēta kārtība šāda pienākuma izpildei.

2.2. Kreditoru prasījumi

Par kreditora prasījuma izvērtēšanu³⁰

Fiziskās personas maksātnespējas procesā parādnieks neatzīst kreditora prasījumu, kas nodrošināts ar hipotēku uz viņam piederošo nekustamo īpašumu. Minētais kreditora prasījums izriet no galvojuma par juridiskas personas saistībām un hipotēkas līguma, kas noslēgts, nodrošinot no aizdevuma līguma izrietošas saistības. Vai administratoram ir pienākums izvērtēt parādnieka argumentus un paskaidrojumu ticamību? Vai, noraidot kreditora prasījumu, ir jānorāda parādnieka argumenti? Ja administrators, pamatojoties uz parādnieka paskaidrojumiem, neatzīst nodrošinātā kreditora prasījumu, kā turpmāk notiek ieķīlātās mantas pārdošana (manta ieķīlāta, nodrošinot trešās personas saistības)?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 137.pantu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas un bankrota procedūras uzsākšanas administrators, cita starpā, apzina parādnieka mantu un saistības, kā arī pieņem, reģistrē un pārbauda kreditoru prasījumus. Ņemot vērā, ka fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, secināms, ka fiziskās personas maksātnespējas procesam piemērojami Maksātnespējas likuma XIII nodaļas noteikumi. Minētā likuma 75.panta pirmā daļa noteic, ka pēc kreditoru prasījumu pārbaudes administrators pieņem pamatotu lēmumu par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Administrators pilnībā vai daļēji neatzīst kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru. No minētajām tiesību normām secināms, ka administratoram ir jāizvērtē iesniegtā kreditora prasījuma pamatotība un jāpieņem pamatots lēmums par tā atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. Ņemot vērā, ka administrators nodrošina efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi, tam ir pienākums salīdzināt kreditoru prasījumos norādītās ziņas un administratora rīcībā esošo informāciju, lai spētu objektīvi novērtēt kreditoru prasījumu pamatotību. Administratoram, izvērtējot tā rīcībā esošu informāciju un dokumentus, ir jāspēj patstāvīgi pārliecināties par to, vai kreditora prasījums ir atzīstams par pamatotu. Maksātnespējas administrācijas ieskatā apstākļi, ka administrators kreditora prasījuma pamatotību izvērtē, balstoties uz parādnieka sniegtajiem paskaidrojumiem tā vietā, lai pašam objektīvi izvērtētu visus apstākļus, būtu vērtējams kritiski.

Norādāms, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 80.panta trešajai daļai parādnieka pārstāvis (fiziskās personas maksātnespējas procesā – parādnieks) ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu, ar kuru apstiprināts no darījuma izrietošs prasījums, kuru parādnieks

³⁰ Maksātnespējas administrācijas 26.01.2015. vēstule Nr.1-39/6

pārstāvis neatzīst. Līdz ar to pats par sevi apstākļi, ka parādnieks neatzīst kādu kreditora prasījumu, nedod pamatu kreditora prasījuma noraidīšanai.

Papildus Maksātnespējas administrācija vērš uzmanību, ka saskaņā ar Civillikuma 1278.pantu ķīlas tiesība ir tāda tiesība uz svešu lietu, uz kuras pamata šī lieta nodrošina kreditoram viņa prasījumu tādā kārtā, ka viņš var no tās dabūt šā prasījuma samaksu. Augstākās tiesas Senāts 2014.gada 30.aprīļa lēmumā Nr.SPC-10/2014 norāda, ka gadījumā, ja parādnieks ir ieķīlājis sev piederošo īpašumu, lai nodrošinātu citas personas saistību pret ķīlas ņēmēju, šīs personas un ķīlas ņēmēja starpā ir nodibināta lietu tiesība – ķīlas tiesība, kas dod tiesības ķīlas ņēmējam izmantot ķīlas devēja mantu, lai dzēstu savu prasījumu pret parādnieku. Pie tam, Maksātnespējas likuma 6.panta 1. un 2.punkts noteic, ka maksātnespējas procesā tiek piemērots tiesību saglabāšanas princips – procesā tiek ievērotas pirms procesa iegūtās kreditoru tiesības, kā arī kreditoru vienlīdzības princips – kreditoriem tiek dotas vienādas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas. Savukārt atbilstoši Civillikuma normām, kas reglamentē ķīlas tiesības, pēc hipotēkas ierakstīšanas zemesgrāmatā kreditoram rodas lietu tiesība, kura jārespektē jebkurai personai.

Tādējādi, kaut arī Maksātnespējas likums tieši neparedz trešo personu, kuras ir ķīlas (hipotēkas) ņēmējas, atzīšanu par nodrošināto kreditoru, tomēr, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 6.pantā noteiktos principus, kā arī hipotēkas liettiesisko raksturu, tostarp, Civillikuma 1286.pantā noteikto, ka ķīlas tiesība paliek spēkā tik ilgi, kamēr pilnībā apmierināts kreditors, secināms, ka ķīlas ņēmējs saglabā tiesības uz prasījumu apmierināšanu no ieķīlātās lietas neatkarīgi no tā, vai ķīlas devējam ir pasludināts maksātnespējas process. Tas nozīmē, ka persona, kura piekritusi hipotēkas vai komercķīlas nodibināšanai un ar savu īpašumu garantējusi saistību izpildi, uzskatāma šā likuma izpratnē par parādnieku (skat. Augstākās tiesas Senāta 2014.gada 30.aprīļa lēmuma Nr.SPC-10/2014 9.1.punktu).

Papildus jāņem vērā, ka izsoles rezultātā iegūto naudas summu sadali administrators veic nevis pēc Civilprocesa likuma 75.nodaļas normām, bet pēc Maksātnespējas likuma 116.panta, kas reglamentē nodrošinātā kreditora tiesības prasīt par nodrošinājumu kalpojošās (ieķīlātās) parādnieka mantas pārdošanu, un 118.panta, kas noteic kreditoru prasījumu segšanas kārtību (sk. Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 28.jūnija lēmumu lietā Nr.SPC-33). Šādos apstākļos, neatzīstot hipotekāro kreditoru par nodrošināto kreditoru, administratoram nav tiesiska pamata novirzīt mantas pārdošanas rezultātā iegūtos līdzekļus tā prasījumu apmierināšanai.

Par kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds³¹

Fiziskās personas maksātnespējas procesā tika pieteikts nenodrošinātā kreditora prasījums, par kuru pieņemts lēmums šo prasījumu neatzīt pilnībā. Pēc lēmuma pārsūdzēšanas tiesa uzlika pienākumu kreditoram sniegt prasību tiesā. Kreditors iesniedz tiesā prasību par mazāku summu, nekā norādīts kreditora prasījumā. Šāds kreditora

³¹ Maksātnespējas administrācijas 11.09.2015. vēstule Nr.1-39/128

prasījums atjaunojams kreditoru prasījumu reģistrā, taču Maksātnespējas likumā nav norādīts, vai bankrota procedūras laikā šādam kreditoram būtu veicami kādi maksājumi.

Kā šajā gadījumā bankrota procedūras laikā veikt maksājumus minētajam kreditoram. Vai ir tiesisks pamats veikt maksājumus šādam kreditoram un kādā apmērā, ievērojot, ka prasība tiesā iesniegta par mazāku summu nekā administratoram iesniegtais kreditora prasījums?

No vēstulē minētā var secināt, ka konkrētais fiziskās personas maksātnespējas process pasludināts līdz 2015.gada 1.martam. Ievērojot minēto, fiziskajai personai saglabājas pienākums novirzīt vienu trešdaļu no saņemtajiem ienākumiem uz maksātnespējas procesa administratora atvērto kontu kredītiestādē, savukārt administratoram ir pienākums ne retāk kā reizi ceturksnī izmaksāt kreditoriem Maksātnespējas likuma 147.panta ceturtajā daļā minētos naudas līdzekļus proporcionāli katra kreditora prasījumam (Maksātnespējas likuma 137.panta 11.punkts un 139.panta 1.punkts redakcijā, kas bija spēkā līdz 2015.gada 28.februārim). Maksātnespējas likuma 147.panta ceturtajā daļā noteikta kārtība, kādā sedz nenodrošināto kreditoru prasījumus.

Vēršam uzmanību, ka likumdevējs skaidri noteicis administratora rīcību ar tādu kreditora prasījumu, par kura pamatotību maksātnespējas procesā pastāv strīds. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 75.panta ceturto daļu, gadījumā, ja administrators nav atzinis kreditora prasījumu, attiecīgais prasījums pēc pārsūdzības termiņa beigām tiek izslēgts no kreditoru prasījumu reģistra. Kreditora prasījums netiek izslēgts no kreditoru prasījumu reģistra, ja administrators lēmums ir pārsūdzēts. Līdz brīdim, kad tiesa ir izskatījusi sūdzību, attiecīgā kreditora prasījumu iekļauj kreditoru prasījumu reģistrā, bet šim kreditoram balsstiesības nepiešķir. Savukārt Maksātnespējas likuma 75.panta ceturtajā prim daļā noteikts, ka gadījumā, ja tiesa, izskatot strīdu par administratora lēmumu, ir noteikusi termiņu prasības celšanai, un ja pastāv strīds par tiesībām, tad līdz brīdim, kad ar tiesas nolēmumu attiecīgais kreditora prasījums ir atzīts, tas ir iekļaujams kreditoru prasījumu reģistrā.

Būtu absurdi pieļaut, ka likumdevējs ir noregulējis administratora rīcību, iekļaujot vai izslēdzot no kreditoru prasījumu reģistra tādu prasījumu, par kuru pastāv strīds, bet nebūtu noregulējis administratora rīcību attiecībā uz maksājumu veikšanu šādam kreditoram, kura prasījumu administrators nav atzinis. Tādējādi būtu tikai loģiski secināt, ka Maksātnespējas likuma (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2015.gada 28.februārim) 137.panta 11.punktā noteiktais, ka administrators ne retāk kā reizi ceturksnī izmaksā nenodrošinātajiem kreditoriem tiem proporcionāli pienākošos naudas līdzekļus, ir attiecināms tikai uz kreditoriem, kuru iesniegtie prasījumi ir tikuši atzīti.

Ievērojot minēto, arī citi maksājumi bankrota procedūras laikā (piemēram, no parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas) tiek veikti tikai tiem kreditoriem, kuru iesniegtos kreditoru prasījumus administrators atzinis par pamatotiem un atbilstošiem normatīvo aktu prasībām vai kurus par pamatotiem atzinusi tiesa.

Par svešvalodā iesniegtu kreditora prasījumu³²

Fiziskās personas maksātnespējas procesā personai ir kreditors ārvalstīs – Lietuvas kredītiestāde. Ievērojot Padomes 2000.gada 29.maija Regulas Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula) 40.pantu, esat informējis kredītiestādi par fiziskās personas maksātnespējas procesu. Vienlaikus atbilstoši Regulas 42.panta 2.punktam lūdzāt kreditoru nodrošināt kreditora prasījuma tulkojumu procedūras sākšanas valsts oficiālajā valodā – latviešu valodā.

³² Maksātnespējas administrācijas 14.09.2015. vēstule Nr.1-39/129

Kreditors noteiktajā termiņā iesniedza kreditora prasījuma iesniegumu lietuviešu valodā, kā arī kreditora prasījumu pamatojošos dokumentus lietuviešu valodā. Ņemot vērā minēto, administrators nevarēja noteikt, kā veidojas un no kā sastāv kreditora prasījumā norādītās summas. Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74.panta otrajai daļai lūgts kreditora prasījuma iesniedzēju novērst trūkumus kreditora prasījumā un atkārtoti lūgts nosūtīt kreditora prasījuma un pamatojošo dokumentu tulkojumu latviešu valodā. Noteiktajā termiņā atkārtoti saņemts dokuments ar nosaukumu "Prasījuma iesniegums" ar labotām summām, tomēr dokumentu tulkojumi latviešu valodā netika saņemti. Tādēļ administrators nevar kvalitatīvi veikt Maksātnespējas likuma 74.panta pirmajā daļā noteikto pienākumu.

Kā pareizi rīkoties aprakstītajā situācijā? Vai apstākļi, ka kreditora prasījums un to pamatojošie dokumenti nav tulkoti latviešu valodā, ir pietiekams pamats kreditora prasījuma neatzīšanai?

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Regulas 4.panta otrās daļas h) punktu maksātnespējas procesa sākšanas valsts tiesību akti regulē nosacījumus attiecībā uz prasījumu iesniegšanu, pārbaudi un atzīšanu. Tātad arī citā Eiropas Savienības valstī esošajam kreditoram jāievēro Maksātnespējas likuma prasības attiecībā uz kreditora prasījuma iesniegšanu.

Vēršam uzmanību, ka saskaņā ar Valsts valodas likuma 10.panta pirmo daļu ikviena iestāde, organizācija un uzņēmums (uzņēmējsabiedrība) nodrošina valsts valodā noformētu dokumentu pieņemšanu un izskatīšanu. Atbilstoši minētā likuma trešajai daļai dokumentus svešvalodā no personām pieņem, ja tiem pievienots tulkojums valsts valodā. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 67.panta 12.punktam administratoram ir tiesības pieprasīt, lai kreditors iesniedz noteiktā kārtībā apliecinātu sava prasījuma un to pamatojošo dokumentu tulkojumu valsts valodā.

Turklāt arī Regulas 42.panta 2.punkts paredz, ka administrators kreditoram var lūgt nodrošināt tulkojumu procedūras sākšanas valsts oficiālajā valodā vai kādā no oficiālajām valodām. Tiesību zinātnieki atzinuši, ka gadījumā, ja nepieciešama kreditora prasījuma tulkošana, tulkošanas izmaksas jāsedz kreditoram, kas iesniedzis prasījumu.³³ Tātad administratoram par personīgajiem līdzekļiem vai par maksātnespējas procesa izmaksu segšanai paredzētajiem līdzekļiem nav jānodrošina svešvalodā iesniegta dokumenta tulkošana.

Ievērojot minēto, administratoram atbilstoši Valsts valodas likuma un Maksātnespējas likuma prasībām ir pamatots iemesls pieprasīt, lai kreditora prasījums tiktu iesniegts valsts valodā, vai gadījumā, ja kreditora prasījums un to pamatojošie dokumenti iesniegti svešvalodā, kreditors pievienotu šo dokumentu tulkojumu. No minētā loģiski izriet, ka pēc šāda administratora pieprasījuma saņemšanas kreditoram ir jānodrošina iesniegto dokumentu tulkojums. Savukārt kreditora prasījumu, kas noformēts svešvalodā, un kam nav pievienots atbilstošs tulkojums, var atzīt par normatīvajiem aktiem neatbilstošu.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 74.panta otrajai daļai, ja iesniegtais kreditora prasījums neatbilst normatīvo aktu prasībām, administrators nekavējoties nosūta kreditoram lūgumu 10 dienu laikā no administratora pieprasījuma nosūtīšanas dienas novērst konstatētos trūkumus. [...] Ja kreditors nenovērš trūkumus noteiktajā termiņā, administrators pieņem lēmumu par kreditora prasījuma neatzīšanu vai daļēju atzīšanu 10 dienu laikā no trūkumu novēršanai dotā termiņa beigām. Gadījumā, ja kreditors pēc administratora lūguma un administratora noteiktajā termiņā konstatēto neatbilstību nav novērsis, administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 74.panta otrajā daļā noteikto ir tiesisks pamats pieņemt lēmumu par kreditora prasījuma neatzīšanu.

³³ Wessels, B. *International Insolvency Law*, Kluwer Law International, 2012, Deventer. 819.-820.lpp.

Tomēr vienlaikus jāvērs uzmanība, ka atbilstoši tiesību zinātnieku paustajām atziņām apstāklim, ka kreditors pēc administratora lūguma nav nodrošinājis iesniegto dokumentu tulkojumu, nevajadzētu radīt negatīvas tiesiskās sekas.³⁴ Minēto varētu interpretēt tādējādi, ka saskaņā ar Regulu šāda kreditora prasījumu nevar neatzīt tikai tādēļ, ka kreditora prasījums nav ticis iztulkots. Bet, ievērojot iepriekš minēto, ka maksātnespējas procesam tiek piemēroti Latvijas Republikā spēkā esošie normatīvie akti, administratoram atbilstoši Maksātnespējas likuma 74.panta otrajai daļai ir pamats neatzīt kreditora prasījumu. Turklāt kreditora prasījuma neatzīšanas iemels konkrētajā gadījumā būs nevis apstāklis, ka kreditora prasījums ticis iesniegts svešvalodā, bet gan apstāklis, ka iesniegtais kreditora prasījums neatbilst Latvijas Republikā spēkā esošo normatīvo aktu (tai skaitā, Valsts valodas likuma) prasībām, un administratora noteiktajā termiņā kreditors šo neatbilstību nav novērsis.

2.3. Parādnieka manta. Ziņojums par mantas neesamību. Mantas pārdošanas plāns

Par konfiscētā nekustamā īpašuma realizāciju fiziskās personas maksātnespējas procesā³⁵

2006.gada augustā zemesgrāmatā reģistrēta ķīlas tiesība uz fiziskajai personai piederošo nekustamo īpašumu par labu Bankai. 2009.gadā šim īpašumam uzlikts arests krimināllietas ietvaros, kas uzsākts par fiziskās personas iespējamām pretlikumīgām darbībām. 2012.gadā fiziskā persona atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un sodīta ar mantas konfiskāciju. 2012.gada 8.maijā tiesas izsniegtais izpildu raksts nodots izpildei tiesu izpildītājam. Uz izpildu raksta izsniegšanas brīdi maksātnespējas reģistrā bija atrodams ieraksts, ka ar 2011.gada 7.jūlija tiesas lēmumu ierosināta fiziskās personas maksātnespējas procesa lieta. Ar 2012.gada 18.jūlija Valstij piekritīgās mantas pieņemšanas un nodošanas aktu tiesu izpildītājs nodevis konfiscēto nekustamo īpašumu Valsts ieņēmumu dienestam. Līdz šim brīdim zemesgrāmatā par konfiscētā nekustamā īpašuma īpašnieku norādīta fiziskā persona.

Banka vērsusies pie tiesu izpildītāja ar lūgumu atcelt tiesu izpildītāja rīcību/lēmumus attiecībā uz minēto nekustamo īpašumu, atjaunot izpildes lietvedību un veikt visas nepieciešamās darbības fiziskās personas mantas realizācijai. Tiesu izpildītājs savā atbildē norādījis, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 560.panta pirmās daļas 8.punktu un minētā panta ceturto daļu viņam nebija tiesiskā pamata uzsākt fiziskās personas nekustamā īpašuma pārdošanu, jo tika pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process. Tiesu izpildītājs turklāt norādījis, ka Maksātnespējas likuma 138.pants ļauj administratoram atsavināt šo fiziskajai personai piederošo nekustamo īpašumu.

1. Vai, ievērojot Krimināllikuma 42.panta pirmajā daļā ietverto mantas konfiskācijas definīciju, ar tiesas spriedumu krimināllietā konfiscētais nekustamais īpašums ir iekļaujams fiziskās personas mantas sarakstā? Ja manta iekļaujas fiziskās personas mantas sarakstā, vai un kāds statuss un tiesības maksātnespējas procesā būtu piešķiramas Valsts ieņēmumu dienestam, kura uzskaitē un pārziņā atrodas konfiscētais nekustamais īpašums?

2. Vai maksātnespējas procesa administrators ir tiesīgs veikt Latvijas Sodū izpildes kodeksā noteiktos tiesu izpildītāja pienākumus mantas konfiskācijas soda izpildē, ja fiziskajai personai, kurai uzlikts šis sods, ir pasludināts maksātnespējas process?

3. Vai Maksātnespējas likuma 134.pantā un Civilprocesa likuma 560.panta pirmās daļas 8.punktā minētās fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas sekas ir attiecināmas uz izpildu lietām, kas ievestas saistībā ar kriminālsoda izpildi, proti, vai tiesu

³⁴ Turpat, 820.lpp.

³⁵ Maksātnespējas administrācijas 15.05.2015. vēstule Nr.1-39/84

izpildītājam ir jāaptur izpildu lietvedība un viņam nav tiesību veikt konfiscētā nekustamā īpašuma pārdošanu? Vai izpildu lietām, kas ievestas saistībā ar kriminālsoda izpildi, nav piemērojams Civilprocesa likuma 560.panta piektajā daļā noteiktais izņēmums?

1. Saskaņā ar Krimināllikuma 42.panta pirmo daļu mantas konfiskācija ir notiesātā īpašumā esošās mantas bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā.

Savukārt Civillikuma 1033.panta 3.punkts noteic, ka bez īpašnieka gribas īpašuma tiesība izbeidzas ar tiesas spriedumu, ar kuru kā sods noteikta īpašuma konfiskācija valstij par labu. Arī tiesu praksē minētā Civillikuma norma tiek interpretēta tādējādi, ka līdz ar tiesas spriedumu par mantas konfiskāciju īpašums notiesātajai personai vairs tiesiski nepieder (Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 10.oktobra lēmums lietā Nr. C04259013).

Ņemot vērā minēto, ir pamats secināt, ka maksātnespējīgās fiziskās personas īpašumtiesības uz konfiscēto mantu ir beigušās līdz ar tiesas spriedumu, ar kuru šī persona atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un sodīta ar mantas konfiskāciju. Ņemot vērā to, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa ietvaros, lai nodrošinātu kreditoru un trešo personu interešu aizsardzību, tiek pārdota tikai parādniekam piederoša manta, nav pamata fiziskās personas mantas sarakstā iekļaut mantu, kas šai personai vairs tiesiski nepieder.

Turklāt informējam, ka Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2014.gada 6.februāra lēmumā lietā Nr. C04259013 ir izskatījusi blakus sūdzību par tiesas lēmumu, ar kuru noraidīts pieteikums par izsoles akta apstiprināšanu. Blakus sūdzībā minēts arguments, ka fiziskās personas īpašuma tiesības nav beigušās vien ar notiesājoša tiesas sprieduma pieņemšanu, ar kuru noteikta mantas konfiskācija, bet īpašuma tiesību pārejai nepieciešama to reģistrācija zemesgrāmatā uz jaunā ieguvēja vārda. Latvijas Republikas Augstākā tiesa šo argumentu noraidījusi, tādējādi netieši atzīstot, ka fiziskās personas īpašuma tiesības beigušās līdz ar notiesājoša tiesas sprieduma pieņemšanu, ar kuru noteikta mantas konfiskācija.

Tādējādi konkrētajā gadījumā faktam, ka līdz šim brīdim zemesgrāmatā par konfiscētā nekustamā īpašuma īpašnieku norādīta fiziskā persona, nav nozīmes attiecībā uz parādnieka mantas sastāva noteikšanu, t.i., parādnieka mantas sarakstā nav iekļaujama manta, kas tam vairs nepieder.

2. Saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 73.panta pirmās daļas 8.punktu zvērinātam tiesu izpildītājam ir pienākums veikt amata darbības, lai izpildītu tiesas nolēmumus par mantas konfiskāciju. Tāpat, saskaņā ar Latvijas Soda izpildes kodeksa 26.nodaļu „Mantas konfiskācijas izpildes kārtība”, noteiktas tiesu izpildītāja darbības, izdarot mantas konfiskāciju. Tādējādi saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē mantas konfiskācijas izpildes kārtību, ar mantas konfiskācijas soda izpildi saistītie pienākumi un tiesības noteikti tieši zvērinātiem tiesu izpildītājiem.

Vienlaikus norādāms, ka Maksātnespējas likumā izsmeļoši norādīti administratora pienākumi un tiesības fiziskās personas maksātnespējas procesā. Tādējādi likumdevējs noteicis ietvaru, kādā administrators drīkst darboties fiziskās personas maksātnespējas procesa norises laikā. Lai arī daļa administratora funkciju ir identiskas zvērināta tiesu izpildītāja funkcijām (parādnieka mantas pārdošana, izsoļu rīkošana, kreditoru prasījumu segšana no iegūtajiem naudas līdzekļiem), tomēr, ņemot vērā tieši maksātnespējas procesa norises īpatnības, nav pieļaujama administratora funkciju vienādošana ar zvērināta tiesu izpildītāja amata funkcijām. Tādēļ, piemēram, parādnieka īpašuma piespiedu pārņemšana valdījumā, parādnieka izlikšana no nekustamā īpašuma, kā arī ar mantas konfiskācijas soda izpildi saistītās darbības u.c. darbības, kurām likumdevējs ekskluzīvi pilnvarojis tieši zvērinātus tiesu izpildītājus, neietilpst administratora funkcijās, jo likumdevējs administratoram paredzējis citu darbības ietvaru.

Turklāt norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 138.panta 1.punktu administratoram ir tiesības atsavināt parādnieka mantu [..]. Saskaņā ar Maksātnespējas administrācijas atbildes 2.punktā minēto, valstij piekritīgā manta nebūtu iekļaujama parādnieka mantas sastāvā un attiecīgi nebūtu realizējama maksātnespējas procesa ietvaros.

3. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 134.panta otrās daļas 1.punktu pēc fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas tiek apturēta izpildu lietvedība lietās par piespriesto, bet nepiedzīto summu piedziņu un lietās par parādnieka saistību izpildīšanu tiesas ceļā. Civilprocesa likuma 560.panta pirmās daļas 8.punkts paredz, ka tiesu izpildītājs aptur izpildes lietvedību, ja parādniekam pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process.

Savukārt Civilprocesa likuma 560.panta piektā daļa paredz izņēmumu no minētajiem noteikumiem, nosakot, ka Civilprocesa likuma 560.panta pirmās daļas 8.punkts neattiecas uz izpildu lietām par prasībām, kuru izpilde nav saistīta ar piedziņas vēršanu uz parādnieka mantu vai naudas līdzekļiem.

Ieviešot fiziskās personas maksātnespējas procesu, likumdevējs vienlaikus ir dāvājis maksātnespējīgajām fiziskajām personām iespēju atbrīvoties no pārmērīgām parādsaistībām un atjaunot savu maksātspēju. Šāds mērķis nebūtu sasniedzams, ja pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas pret parādnieku varētu tikt celtas prasības par parādu piedziņu vai vērstas izpildu lietvedības. Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas parādnieka kreditori, kas iesnieguši savus prasījumus maksātnespējas procesā ieceltajam administratoram, var saņemt savu prasījumu apmierinājumu tikai maksātnespējas procesa ietvaros, no tās mantas, kas iekļauta realizējamās mantas sarakstā (parādnieka mantas pārdošanas plānā). Tādēļ, lai aizsargātu atzīto kreditoru interesi gūt savu prasījumu apmierinājumu no maksātnespējas procesā pieejamās mantas, kā arī parādnieka interesi atjaunot savu maksātspēju, nav pieļaujamas kreditoru un citu personu individuālas darbības, „apejot” maksātnespējas procesā noteikto kārtību un mēģinot gūt savu prasījumu apmierinājumu no parādnieka mantas gūt ārpus maksātnespēja procesa ietvariem.

Savukārt gadījumā, ja manta, uz kuru pretendē parādnieka kreditors vai trešā persona, pieder citai personai (valstij), un parādnieks zaudējis savas īpašumtiesības uz šo mantu, tā maksātnespējas procesa ietvaros netiks pārdota. Tādēļ, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, izpildās Civilprocesa likuma 560.panta piektajā daļā minētais izņēmums, jo izpilde nav saistīta ar piedziņas vēršanu uz parādnieka mantu. Turklāt, ņemot vērā to, ka, saskaņā ar iepriekš minēto, mantas konfiskācija ir tiesu izpildītāja ekskluzīva kompetence, administrators konfiscēto mantu maksātnespējas procesa ietvaros nevarēs pārdot. Tādējādi tiks nepamatoti kavēta (uz fiziskās personas maksātnespējas procesa norises laiku) spēkā esoša tiesas lēmuma izpilde, turklāt apstākļos, kad sprieduma izpilde neietekmēs maksātnespējas procesā iesaistīto personu intereses.

Vienlaikus norādām, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 564.panta pirmajai daļai par izpildu lietvedības apturēšanu lemj tiesu izpildītājs, kura lietvedībā atrodas izpildu dokuments. Gadījumā, ja bankas ieskatā tiesu izpildītāja rīcība neatbilst normatīvo aktu prasībām, informējam par iespēju iesniegt sūdzību par tiesu izpildītāja rīcību.

2.4. Nodrošinātais kreditors. Rīcība ar ieķīlāto mantu

Par pārrobežu maksātnespēju³⁶

Fiziskai personai Latvijā ir pasludināts maksātnespējas process. Fiziskajai personai pieder dzīvoklis Lietuvā, kas ieķīlāts par labu nodrošinātajam kreditoram. Kā šo dzīvokli varētu pārdot Latvijā ieceltais administrators, un vai viņš to drīkst darīt.

Atbilstoši Padomes 2000.g. 29.maija Regulas (EK) Nr.1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk- Regula) 1.punktam šī regula attiecas uz kolektīvām Regulas A pielikumā uzskaitītajām maksātnespējas procedūrām, kas ir saistītas ar daļēju vai pilnīgu parādnieka mantas atsavināšanu un likvidatora iecelšanu. Atzīstams, ka Regula ir piemērojama, ja maksātnespējas procesā ir nepieciešams risināt jautājumus, kas saistīti ar pārrobežu elementu Eiropas Savienības telpā. Piemēram, tās ir maksātnespējas procedūras, kurās tiek konstatēts, ka parādnieka manta atrodas citā dalībvalstī, vai kad kādā dalībvalstī pasludināta procedūra rada sekas citā dalībvalstī.³⁷ Tādējādi attiecībā uz fizisko personu, kuras maksātnespējas process pasludināts Latvijā, bet kuras ieķīlātais īpašums atrodas Lietuvā, ir piemērojami Regulas noteikumi.

Regulas preambulas 25.apsvērumā norādīts, ka ir vajadzība pēc īpašas norādes, kas neparedz procedūras sākšanas valsts tiesību aktu piemērošanu lietu tiesību gadījumā [...]. Šādu lietu tiesību pamats, likumīgums un apjoms parasti jānosaka saskaņā ar lex situs, un to neskar maksātnespējas procedūras sākšana. Lietu tiesību īpašniekam ir jāspēj arī turpmāk aizstāvēt savas tiesības uz ķīlas nodalīšanu vai atsevišķu nokārtošanu.

Attiecīgi Regulā ir iekļauts 5.pants, kura pirmajā daļā noteikts, ka maksātnespējas procedūras sākšana neietekmē kreditoru vai trešo personu lietu tiesības attiecībā uz ķermeniskiem vai bezķermeniskiem, kustamiem vai nekustamiem aktīviem, kas pieder parādniekam un atrodas citas dalībvalsts teritorijā procedūras sākšanas laikā.

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka Regulas 5.pants paredz relatīvās imunitātes noteikumu, jo tas pieļauj sekundārās procedūras uzsākšanu, ja parādniekam atrodas uzņēmums citā dalībvalstī. Šādā gadījumā attiecīgā ieķīlātā manta var tikt realizēta sekundārās procedūras ietvaros. Savukārt, ja sekundāro procedūru nav iespējams uzsākt, tad Regulas 5.pants darbojas kā absolūtās imunitātes norma.³⁸ Protī, lietu tiesību turētājam saglabājas tiesības nošķirt ar lietu tiesībām apgrūtināto mantu no pārējās parādnieka mantas un, ja nepieciešams, realizēt to individuāli, tādējādi apmierinot savu prasījumu. Turklāt likvidators, pat, ja konkrētais īpašums atrodas tā valdījumā, nav tiesīgs pieņemt jebkādu lēmumu par šo īpašumu, kas var ietekmēt tam atbilstošās lietu tiesības, bez šo tiesību turētāja piekrišanas³⁹, respektīvi, pārdot.

Tādējādi, ievērojot, ka kreditors, kuram par labu ieķīlāts Lietuvā esošais īpašums, saglabā savu lietu tiesību un no tās izrietošās tiesības un pienākumus, konkrētajā situācijā iespējami divi risinājumi – hipotekārais kreditors pats realizē savu lietu tiesību, vai, arī vienojoties ar hipotekāro kreditoru, administrators pārdod parādniekam piederošo ieķīlāto īpašumu valstī, kur šis īpašums atrodas. Administratoram pašam pārdot nekustamo īpašumu

³⁶ Maksātnespējas administrācijas 25.03.2015. vēstule Nr.1-39/53

³⁷ Panzani, Luciano. Scope of Application of the Council Regulation 1346/2000. Pieejams tīmekļa saitē http://www.ejtn.eu/PageFiles/6333/Scope_application_Council_Regulation_1346.pdf

³⁸ Virgós M., Garcimartín F. The European Insolvency Regulation: Law and Practice, Kluwer Law International, 2004, Netherlands. 93-94.lpp.

³⁹ Virgos M., Schmit E. Report on the Convention on Insolvency Proceedings. 1996. [EU Council of the EU Document], 71.lpp. Ziņojums pieejams tīmekļa saitē <http://aei.pitt.edu/952/>

citā valstī gan varētu būt problemātiski, jo tādā gadījumā viņam ir saistoši visi konkrētās valsts normatīvie akti un procedūras, kuras nekustamā īpašuma pārdošanas gadījumā ir jāievēro. Savukārt, ja vienošanās ar hipotekāro kreditoru nav panākta, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, administratoram nav pilnvaru pārdot Lietuvā esošo parādnieka ieķīlāto mantu, jo šāda rīcība nebūtu atbilstoša Regulas Nr.1346/2000 5.pantā noteiktajai nodrošinātā kreditora un nodibināto lietu tiesību īpašajai aizsardzībai.

Par nodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanas kārtību⁴⁰

Fiziskās personas maksātnespējas procesā parādniekam pieder ieķīlātā manta 105 000 euro vērtībā un kreditora prasījumus iesnieguši divi nodrošinātie kreditori. Par labu pirmajam kreditoram hipotēka nostiprināta 2011.gada 30.jūnijā un par labu otrajam - 2015.gada 13.februārī. Pirmais nodrošinātais kreditors izmantojis Civilprocesa likuma 615.pantā paredzētās tiesības, paturot nekustamo īpašumu par vērtību 105 000 euro apmērā un, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 612.pantu, ieskaitījis pirkuma summā 98359,04 euro. Summas starpība, izsoles izdevumi, administratora atlīdzība, valsts nodevas maksājumi saskaņoti ar administratoru un segti no šī kreditora līdzekļiem.

Atsaucoties uz Civilprocesa likuma 628.pantu un Maksātnespējas likuma 116.panta sestās daļas regulējumu, lūgts sniegt atbildi, vai norādītajā situācijā vispirms apmierināms pirmā kreditora prasījums gan galvenā, gan blakus prasījuma apmērā atbilstoši Civilprocesa likuma 628.pantā noteiktajam, vai proporcionāli abu kreditoru prasījumi vispirms galvenā prasījuma apmērā un tad proporcionāli blakus prasījuma apmērā?

Maksātnespējas likuma 116.panta sestajā daļā ir paredzēta nodrošinātā kreditora prasījuma apmierināšanas secība, nosakot, kurai no nodrošinātā kreditora prasījuma daļām ir prioritāte iepretim citai. Proti, likumdevējs ir ieviesis zināmu konsekvenci, lai katrs nodrošinātais kreditors maksātnespējas procesa ietvaros varētu paļauties, ka viņam par labu ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūtie līdzekļi, arī tad, ja to apmērs nesasniegtu viņa prasījuma kopējo summu, vispirms tiks novirzīti galvenā prasījuma apmierināšanai.

Lai arī Maksātnespējas likuma regulējums satur speciālu nodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanas kārtību, tādējādi, vienlaikus, precizējot Civilprocesa likuma 628.panta otrajā daļā noteikto, tas neaptver hipotekāro kreditoru savstarpējo civiltiesisko attiecību pamatu. Proti, Maksātnespējas likuma 116.panta sestajā daļā ir atsevišķi noteikta naudas līdzekļu sadales kārtība, apmierinot katra nodrošinātā kreditora prasījumu, taču minētais regulējums neskar Civillikuma 1290.pantā un Civilprocesa likumā 628.panta pirmās daļas 4.punktā noteikto hipotekārā kreditora pirmtiesību un tādējādi arī nenonāk pretrunā ar to.

Ievērojot minēto, gadījumā, ja kreditoru prasījumus attiecībā uz ieķīlāto mantu pieteikuši vairāki nodrošinātie kreditori, kreditoru prasījumi būtu apmierināmi, ievērojot Civilprocesa likuma 628.panta pirmās daļas 4.punktā noteikto kārtību.

Juridiskajā literatūrā attiecībā uz Civilprocesa likuma 628.panta pirmās daļas 4.punkta regulējumu norādīts, ka gadījumā, ja nekustamajam īpašumam ir reģistrēta hipotēka un pēc tam vēl kādas hipotēkas, tad pirmajam hipotekārajam kreditoram būs priekšrocība attiecībā pret pārējiem hipotekārajiem kreditoriem un personām, kam par labu ir reģistrēta atzīme zemesgrāmatā. Pirmās kārtas hipotekārā kreditora priekšrocība izpaudīsies pie naudas sadales par pārdoto nekustamo īpašumu, savukārt pārējiem piedzinējiem un personām, kurām par labu uz nekustamo īpašumu ir nostiprināta atzīme, būs tiesības tikai uz naudas atlikumu pēc pirmās kārtas hipotekārā kreditora prasījuma apmierināšanas (*skat. Civilprocesa likuma komentāri. III*

⁴⁰ Maksātnespējas administrācijas 23.11.2015.. vēstule Nr.1-39/154

daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 549.lpp.).

Vēršam uzmanību, ka nodrošināto kreditoru prasījumu apmierināšanai paredzēto līdzekļu proporcionāla sadale vispirms galvenā un tad blakus prasījuma apmērā vienlaikus gan pirmajam, gan otrajam kreditoram, kuram par labu hipotēka nostiprināta vēlāk, nenodrošinātu hipotekārā kreditora priekšrocību attiecībā pret pārējiem, jo pirmtiesīgā kreditora prasījuma apmierināšana būtu atkarīga no pārējo hipotekāro kreditoru prasījumiem un tādējādi tiktu pieļauts nepamatots izņēmums no Civillikumā un Civilprocesa likumā ietvertās hipotekārā kreditora pirmtiesības, kas nav paredzēts arī maksātnespējas regulējumā.

Nemot vērā minēto, Maksātnespējas administrācijas ieskatā vēstulē norādītajā situācijā sākotnēji būtu apmierināms pirmā hipotekārā kreditora prasījums, kuram par labu hipotēka nodibināta agrāk, vispirms galvenā, tad blakus prasījuma apmērā, tādējādi, ievērojot Civillikuma 1290.pantā un Civilprocesa likuma 628.panta pirmās daļas 4.punktā paredzētās hipotekārā kreditora pirmtiesības un Maksātnespējas likuma 116.panta sestajā daļā paredzēto nodrošinātā kreditora prasījuma daļu prioritāti.

2.5. Bankrota procedūras pabeigšana

Par bankrota procedūras pabeigšanu, ja parādnieks kavējas sagatavot saistību dzēšanas plānu⁴¹

Fiziskās personas maksātnespējas procesā ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana, un administrators ir gatavs pabeigt bankrota procedūru. Ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras pasludināšanai nepastāv.

Parādnieks nestrādā, tādēļ nevar nodrošināt ienākumus saistību dzēšanas procedūras izpildei un nevar iesniegt pieteikumu tiesā par saistību dzēšanas procedūras apstiprināšanu. Administrators, veicot parādnieka procesa uzraudzību, pieprasījis pierādījumus par pienākuma izpildi – parādnieks regulāri sniedz administratoram izziņas no Nodarbinātības valsts aģentūras par bezdarbnieka statusu.

Parādnieka kreditors uzskata, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149. panta pirmo daļu, paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu administrators nosūta kreditoriem un parādniekam ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana un atgūšana. Savukārt parādniekam saskaņā ar Maksātnespējas likuma 139. pantu ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditora prasījumus, kā arī sagatavot saistību dzēšanas plānu. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 153. panta 3. punktu, saistību dzēšanas procedūru nepiemēro vai to pārtrauc, ja parādnieks nepilda bankrota vai saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi. Tā kā parādnieks negūst ienākumus, kā arī nav veicis nevienu maksājumu bankrota procedūras ietvaros, kreditora ieskatā parādniekam ir ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai. Nemot vērā minēto, kreditors lūdz iesniegt tiesā pieteikumu par parādnieka bankrota procedūras pabeigšanu, vienlaikus izbeidzot parādnieka maksātnespējas procesu.

Savukārt administratora ieskatā, apstākļi, ka parādnieks ir aktīvs darba meklētājs, pierāda, ka parādnieks pilda minēto pienākumu.

1. Kā rīkoties administratoram, ja parādnieka bankrotu procedūru nav iespējams pabeigt sakarā ar to, ka parādnieks nespēj sagatavot saistību dzēšanas plānu?

⁴¹ Maksātnespējas administrācijas 20.04.2015. vēstule Nr.1-39/66

2. *Vai administrators var iesniegt tiesā pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu norādītajos apstākļos?*

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149.panta pirmo un otro daļu ne vēlāk kā 15 dienu laikā pēc tam, kad ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana un atgūšana, administrators nosūta kreditoriem un parādniekam paziņojumu par bankrota procedūras pabeigšanu, paziņojumā norādot apmierināto un neapmierināto kreditoru prasījumu summu.

Lai arī Maksātnespējas likumā nav noteikts konkrēts termiņš, kādā parādnieka mantas pārdošanas plāns būtu atzīstams par izpildītu, būtu tikai loģiski atzīt, ka plāns ir izpildīts ar brīdi, kad ir veiktas parādnieka mantas pārdošanas plānā norādītās darbības un parādnieka manta ir pārdota un pārvērsta naudas līdzekļos, kas tiks sadalīti kreditoriem. Administrators arī pats atzīt, ka ir pabeigta parādnieka mantas pārdošana un administrators ir gatavs pabeigt bankrota procedūru.

Informējam, ka Maksātnespējas likums nosaka konkrētus termiņus, kādā ir izpildāmas ar bankrota procedūras pabeigšanu un saistību dzēšanas plāna sagatavošanu saistītās darbības. T.i., ne administrators, ne parādnieks nevar pats izvēlēties brīdi, kādā visizdevīgāk veikt kādu no saviem pienākumiem, bet gan viņiem ir jāievēro Maksātnespējas likumā noteiktie termiņi. Tādējādi, ņemot vērā to, ka administrators ir veicis visas bankrota procedūras ietvaros nepieciešamās darbības – gan pārdodot parādnieka mantu, gan sedzot kreditoru prasījumus no pārdošanā iegūtajiem līdzekļiem, ir radies pamats bankrota procedūras pabeigšanai. Maksātnespējas administrācijas ieskatā, apstākļi, ka parādnieks negūst ienākumus un tādējādi nebūs spējīgs pildīt saistību dzēšanas plānu, nav pamats bankrota procedūras pabeigšanas novilcināšanai.

Fiziskās personas maksātnespējas procesā nav pieļaujama tāda situācija, ka ir izpildīts parādnieka mantas pārdošanas plāns, taču ilglaicīgi netiek pieņemts lēmums par maksātnespējas procesa turpmāko virzību. Šāda kavēšanās pabeigt parādnieka bankrota procedūru aizskar kreditoru intereses, proti, interesi saņemt sava prasījuma apmierinājumu saistību dzēšanas procedūras ietvaros vai arī prasīt parādnieka saistību izpildi pilnā apmērā, ja saistību dzēšanas procedūra netiek īstenota un maksātnespējas process tiek izbeigts (Maksātnespējas likuma 151.panta otrā daļa).

Apstākļi, ka parādnieks negūst ienākumus, kas nepieciešami saistību dzēšanas plāna minimālo kritēriju izpildei, nav tiesisks pamats neterminētai kreditoru interešu ierobežošanai. Attiecīgi, ja parādnieks nespēj izpildīt Maksātnespējas likumā noteiktos kritērijus, lai sastādītu saistību dzēšanas plānu, tad parādniekam nav pamata piemērot saistību dzēšanas procedūru. Ņemot vērā minēto, parādnieka bankrota procedūra ir pabeidzama, nepiemērojot saistību dzēšanas procedūru, kā rezultātā izbeidzams fiziskās personas maksātnespējas process.

Attiecībā uz kreditora izteiktajiem iebildumiem, ka konstatējami saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi, jo parādnieks bankrota procedūras laikā nav guvis ienākumus un tādējādi būtiski apgrūtinājis maksātnespējas procesa efektīvu norisi, norādām turpmāko. Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punkts ticis pieņemts ar grozījumiem Maksātnespējas likumā, kas stājušies spēkā 2015.gada 1.martā, un nav piemērojama fizisko personu maksātnespējas procesos, kas uzsākti pirms šīs normas spēkā stāšanās. Tomēr Maksātnespējas administrācijas ieskatā saistību dzēšanas plāna nesagatavošana ir dabisks, Maksātnespējas likuma 153.pantā neminēts saistību dzēšanas procedūras ierobežojums, kas izriet no neiespējamības sasniegt Maksātnespējas likuma, kā arī fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi. Acīmredzot, pieņemot Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punktu, likumdevējs ir atzinis šādas situācijas (maksātnespējas procesa norises kavēšanu bezdarbības dēļ) nepieļaujamību un vēlējies novērst šādu situāciju rašanos nākotnē.

Maksātnespējas administrācijas ieskatā, pie vēstulē norādītajiem apstākļiem, administratoram Civilprocesa likuma 363.³⁰ pantā noteiktajā kārtībā administratoram ir jālūdz

tiesu apstiprināt bankrota procedūras pabeigšanu, norādot, ka parādniekam nav piemērojama saistību dzēšanas procedūra.

3. Citi ar fiziskās personas maksātnespējas procesu saistīti jautājumi, t.sk. t.s. "ģimenes maksātnespēja"

Par prasījumu apmierināšanu no dāvinātās mantas⁴²

Divi nekustamie īpašumi, no kuriem viens bija apgrūtināts ar hipotēku, tika atdāvināti mātei, kura izpildījusi kredītsaistības un tā rezultātā vienam no minētajiem īpašumiem hipotēka tika dzēsta. Savukārt vēlāk abi nekustamie īpašumi tika atdāvināti mazmeitai. Kreditori, izsniedzot kredītus un veicot kredītu apmaksas kontroli, tika informēti par konkrētajā brīdī parādnieka īpašumā esošajiem nekustamajiem īpašumiem. Pamatojoties uz minēto, lūgts sniegt skaidrojumu:

1. par Maksātnespējas likuma 100.panta pirmās daļas piemērošanu;

2. uz ko norādītajā situācijā maksātnespējas procesā būtu attiecināms Civillikuma 1927.pants, uz parādnieka apdāvināto personu vai dāvināto mantu, kas vairs nepieder apdāvinātajam;

3. vai Civillikuma 1927.pants ir attiecināms arī uz dāvinātajiem īpašumiem, kas iegādāti pirms kredīta ņemšanas?

1. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 100.panta pirmo daļu administratoram ir pienākums celt tiesā prasību par darījuma apstrīdēšanu vai atcelšanu arī pret darījuma dalībnieku mantiniekiem.

Maksātnespējas administrācija norāda, ka minētā norma attiecas uz gadījumiem, kad darījuma dalībnieka mantinieks ir pieņēmis mantojumu ar visām tajā ietilpstošajām saistībām un tādējādi darījumā iestājies mirušā darījuma dalībnieka vietā. Jānorāda, ka Maksātnespējas likuma 100.panta pirmā daļa vispārēji ir balstīta uz civiltiesībās nostiprināto saistību pārņemšanas un izpildes kārtību mantošanas gadījumā, proti, ka ar mantojuma iegūšanu uz mantinieku pāriet, līdz ar mantojuma atstājēja tiesībām, arī visas viņa saistības un mantiniekam ir pienākums atbildēt par mantojuma atstājēja parādiem.

Vēršama uzmanība, ka Maksātnespējas likuma 100.panta pirmā daļa nav piemērojama gadījumos, kad mantojums vēl nav atklājies un mantot aicinātais nav izteicis gribu mantojumu pieņemt.

2. Atbilstoši Civillikuma 1927.pantam manta atzīstama par dāvinātu tikai tiktāl, ciktāl no tās atvilkti dāvinātāja parādi. Tajā gadījumā, kad dāvinātājs nespēj samaksāt parādus, kuri viņam bijuši dāvināšanas laikā, ne vien viņa kreditori var prasīt sev apmierinājumu no viņa dāvanas, bet arī viņš pats var prasīt no apdāvinātā, lai no viņa dāvinātās mantas dod atpakaļ šo parādu samaksai vajadzīgo daļu. Noruna starp dāvinātāju un apdāvināto par to, ka pēdējais neatbild par pirmā parādiem, ir spēkā pret kreditoriem tikai tad, ja viņi tai piekrituši.

⁴² Maksātnespējas administrācijas 06.03.2015. vēstule Nr. 1-39/40

No minētā panta teksta izriet, ka gadījumos, kad parādnieks nespēj samaksāt parādu, kuri viņam bijuši dāvināšanas laikā, prasījumi apmierināmi no dāvinātās mantas. Līdz ar to, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, Civillikuma 1927.panta piemērošanas gadījumā nav izšķirošas nozīmes tieši, kurai personai kreditoru prasījumu rašanās brīdī manta ir uzdāvināta.

3. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 97.panta pirmo daļu administratoram ir pienākums izvērtēt un celt tiesā prasību par parādnieka dāvinātās mantas vai tās daļas atdošanu atbilstoši Civillikuma 1927.panta noteikumiem. Maksātnespējas administrācija norāda, ka minētās normas mērķis ir vērsts uz pēc iespējas pilnīgāku kreditoru prasījumu apmierināšanu par visām parādnieka neizpildītajām parādsaistībām.

No Maksātnespējas likuma 111.panta izriet, ka maksātnespējas procesā tiek pārdota visa parādnieka manta. Līdz ar to, ja no parādnieka atlikušās mantas nav iespējams apmierināt visus kreditoru prasījumus, kreditoriem saskaņā ar Civillikuma 1927.pantu būtu pamats prasīt apmierinājumu prasījumu segšanai nepieciešamajā apmērā arī no visas dāvinātās mantas.

Norādāms, ka dāvinātā lieta pāriet jaunajam īpašniekam ar visiem apgrūtinājumiem un uz tās gulošajām nastām. Šo noteikumu tiesu praksē iztulko plaši, piemērojot Civillikuma 1927.pantu arī tad, kad nav bijis visas mantas dāvinājums un parāds nav saistīts ar konkrētas lietas apgrūtinājumu (*sk. K.Torgāns. Saistību tiesības. II daļa. Mācību grāmata, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 67.-68.lpp.; Senāta 2006.gada 18.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-14*).

Nemot vērā minēto, administratoram atlikušo neizpildīto parādsaistību pastāvēšanas gadījumā varētu rasties pienākums celt prasību tiesā par dāvinātās mantas vai tās daļas atdošanu atbilstoši Maksātnespējas likuma 97.panta pirmajai daļai, neatkarīgi no tā, vai atdāvinātie īpašumi iepriekš bija apgrūtināti ar hipotēku.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 6.panta 3.punktā ietvertajam patvaļas aizlieguma principam kreditors un parādnieks nedrīkst veikt individuālas darbības, kas nodara kaitējumu kreditoru kopuma interesēm. Tāpat saskaņā ar Maksātnespējas likuma 6.panta 8.punktā noteikto procesā iesaistītajām personām savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāizpilda labā ticībā.

Maksātnespējas administrācijas ieskatā, lemjot par Maksātnespējas likuma 97.panta pirmās daļas piemērošanu saskaņā ar Civillikuma 1927.panta noteikumiem, administrators un tiesa izvērtēs, vai parādnieks ir rīkojies atbilstoši iepriekš minētajiem un Civillikumā ietvertajiem principiem, proti, pārliecināsies, vai dāvinājums nav veikts ar mērķi izvairīties no parādsaistību izpildes. Līdz ar to nav izšķirošas nozīmes brīdim, kad nekustamie īpašumi tika iegādāti.

Par pārrobežu maksātnespējas procesu un tā atzīšanu Latvijā⁴³

Lūgts sniegt viedokli attiecībā uz Lielbritānijas kompetentās iestādes sprieduma par maksātnespējas procesa pabeigšanu atzīšanu Latvijas Republikā.

Persona maksātnespējas procesu Lielbritānijā uzsāka 2013.gada 18.oktobrī, un 2014.gada 18.oktobrī tas tika pabeigts. Maksātnespējas procesa laikā persona vairākkārt sūtījusi dažādus dokumentus saviem kreditoriem, bet nav saņēmusi no viņiem nekādu atbildi. Šobrīd bankas neatzīst, ka līdz ar maksātnespējas procesa pabeigšanu Lielbritānijā tikušas dzēstas personas parādsaistības pret minētajām bankām..

Jautāts par personas rīcību situācijā, kad kreditors atsakās atzīt maksātnespējas procesa, kas īstenots citā Eiropas Savienības dalībvalstī, sekas. Vai viņiem ir tiesības ignorēt faktu, ka ar citā Eiropas Savienības dalībvalstī īstenotu maksātnespējas procesu tikušas

⁴³ Maksātnespējas administrācijas 15.06.2015. vēstule Nr.1-39/93

dzēstas personas parādsaistības, un vērst pret personu parādu piedziņu ar tiesu izpildītāju starpniecību? Kur persona var vērsties, un kādi normatīvie akti regulē minētos jautājumus?

Vai Maksātnespējas administrācija var izsniegt oficiālu vēstuli, ka Zvērinātu tiesu izpildītāju padome akceptē personas maksātnespējas procesu Lielbritānijā.

Ņemot vērā to, ka Lielbritānijā uzsāktajai un pabeigtajai bankrota procedūrai ir ietekme uz kreditoriem citās dalībvalstīs, var secināt, ka konkrētajā gadījumā Lielbritānijā pasludinātā maksātnespējas procedūra uzskatāma par pārrobežu maksātnespējas procedūru.

Eiropas Savienības valstīs pārrobežu maksātnespējas procedūrām piemērojama Padomes 2000.gada 29.maija Regula (EK) Nr.1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (turpmāk – Regula). Viens no Regulas mērķiem ir aizsargāt kreditoru intereses gadījumā, ja juridiskā vai fiziskā persona, izmantojot tiesības brīvi pārvietoties Eiropas Savienības teritorijā, par savu galveno interešu centru ir izvēlējusies citu Eiropas Savienības valsti.

Eiropas Savienības dalībvalstu tiesu un citu kompetento institūciju nolēmumi, kas izriet tieši no maksātnespējas procesa, ietilpst Regulas piemērošanas jomā. Eiropas Savienības Tiesa lietā Nr.C-213/10 norāda, ka tiesām tajā dalībvalstī, kuras kompetencē ir uzsākt maksātnespējas procesu, ir noteikta arī starptautiskā jurisdikcija izskatīt tieši no šā procesa izrietošās un ar to cieši saistītās prasības.

Tātad, Regulas noteikumi piemērojami, nosakot šo nolēmumu izpildi un atzīšanu. Attiecīgi nepieciešams noskaidrot, vai saskaņā ar Regulas noteikumiem nolēmumi, ko pieņēmusi tiesa, kurai ir starptautiskā jurisdikcija izskatīt tieši no maksātnespējas procesa izrietošās prasības, ir automātiski atzīstami citās dalībvalstīs, vai šiem nolēmumiem nepieciešama atsevišķa atzīšanas procedūra.

Regulas 16.panta 1.punkts nosaka principu, ka visus nolēmumus, ar ko sāk Regulas 3.panta 1.punktā minēto procedūru (galveno maksātnespējas procedūru), atzīst visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tie stājas spēkā procedūras sākšanas valstī.

Regulas 25.pants noteic, ka nolēmumus, ko sniegusi tiesa, kuras nolēmums par procedūras sākšanu ir atzīts saskaņā ar Regulas 16.pantu, un kas attiecas uz maksātnespējas procesa norisi un izbeigšanu, kā arī šajā tiesā apstiprinātos mierizlīgumus, atzīst bez turpmākām formalitātēm. Tādējādi automātiskās atzīšanas princips tiek piemērots ne tikai attiecībā uz tiesas nolēmumu, ar kuru uzsākta maksātnespējas procedūra, bet arī citu nolēmumu atzīšanai, ko sniegusi tās dalībvalsts tiesa, kur uzsākta maksātnespējas procedūra. Šādi tiek īstenots dalībvalstu savstarpējās uzticēšanās princips, nosakot, ka nav atkārtoti jāatzīst tas, ko saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību normām piemēro tieši un atzīst par pastāvošu.

Regulas 16.pants tātad nodibina universāluma principu, kas sevī iekļauj visu parādnieka mantu, kā arī ietekmē visus parādnieka kreditorus. Minētais princips paredz galvenās procedūras un tās seku atzīšanu citās dalībvalstīs, kurās atrodas parādnieka manta un kreditori. Regula garantē šā principa iedarbību, nosakot obligātu un automātisku (ex lege) atzīšanu visās dalībvalstīs.⁴⁴ Atzīšana ir tūlītēja, t.i., atzīšana notiek, pamatojoties uz Regulu, bez jebkādas vajadzības pārskatīt no jauna vai pārbaudīt procedūras sākšanas valsts nolēmumu, kā arī, minētā tiesas nolēmuma spēkā esamībai citā dalībvalstī nav nepieciešamas nekādas turpmākas formalitātes.⁴⁵

No minētā izriet, ka citās dalībvalstīs nevar apstrīdēt maksātnespējas faktu, nedz arī maksātnespējas procesa norises un izbeigšanas sekas. Arī Regulas Preambulas 22.punkts noteic, ka automātiska atzīšana nozīmē, ka procedūras sekas, kas paredzētas procedūras sākšanas valsts tiesību aktos, attiecas arī uz visām citām dalībvalstīm.

⁴⁴ Wessels, Bob. European Union Regulation on Insolvency Proceedings. An Introductory Analysis, 2006. Pieejams tīmekļa vietnē www.insol.org

⁴⁵ Turpat

Tādējādi no minētā izriet, ka, lai dalībvalsts (Lielbritānijas) kompetentās institūcijas (tiesas) nolēmums un tā sekas būtu spēkā Latvijā, ne Latvijas institūcijām (Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomei), ne kreditoriem nav jāpieņem lēmums par dalībvalsts kompetentās institūcijas lēmuma atzīšanu, jo šis lēmums ir spēkā Latvijas Republikā kopš tā pasludināšanas brīža.

Lielbritānijas tiesas spriedumam par fiziskās personas saistību dzēšanu piemīt juridisks spēks, kas nodrošina iespēju šo dokumentu izmantot tiesību īstenošanai vai likumisko interešu aizstāvībai visās Eiropas Savienības dalībvalstīs attiecībā uz valsts iestādēm un citām juridiskām un fiziskām personām. Fiziskā persona, īstenojot savas tiesiskās intereses, var iesniegt tiesas lēmumu par fiziskās personas saistību dzēšanu un tā apliecinātu tulkojumu valsts valodā tiesu izpildītājam, kreditoram vai jebkurai citai fiziskai un juridiskai personai, un tas šīm personām ir tikpat saistošs kā tad, ja šo nolēmumu būtu pasludinājusi Latvijas tiesa. Tādējādi banka nevar ignorēt faktu, ka ar citā Eiropas Savienības dalībvalstī īstenotu maksātnespējas procesu tikušas dzēstas personas parādsaistības.

Savukārt attiecībā uz situāciju, ja kreditori vērsīs pret presonu parādu piedziņu ar tiesu izpildītāju starpniecību, norādām turpmāko.

Konkrētajā situācijā, ja lieta atrastos pie zvērināta tiesu izpildītāja, personai ir tiesības lūgt izbeigt piespiedu lietvedību saskaņā ar Civilprocesa likuma 563.panta pirmās daļas 10.punktu, kas nosaka personas kā ieinteresētās personas tiesības lūgt izpildu lietvedības izbeigšanu, pamatojoties uz jau pieņemtu tiesas spriedumu fiziskās personas maksātnespējas procesa lietā.

Ja lieta tiek iztiesāta, atbilstoši Civilprocesa likuma 223. panta 2. punktam tiesai būtu pamats izbeigt tiesvedību, ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesību, proti, ja kreditori ir zaudējuši savas prasījuma tiesības līdz ar fiziskās personas saistību dzēšanu maksātnespējas procesa ietvaros.

Informējam, ka Maksātnespējas administrācijai nav piešķirtas pilnvaras izsniegt oficiālu vēstuli, ka Zvērinātu tiesu izpildītāju padome akceptē personas maksātnespējas procesu Lielbritānijā. Vienlaikus, saskaņā ar iepriekš minēto, ne Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomei, ne citai institūcijai nav jāpieņem lēmums par Lielbritānijas kompetentās institūcijas (tiesas) lēmuma atzīšanu, jo šis lēmums ir spēkā Latvijas Republikā kopš tā pasludināšanas brīža, un tam nav nepieciešama atsevišķa atzīšana. Vienlaikus Maksātnespējas administrācija iesaka vērsties pie administratora, kurš ir administrējis personas maksātnespējas procesu, ja nepieciešama kāda papildus informācija par Lielbritānijā īstenotas bankrota procedūras pabeigšanas sekām attiecībā uz šīs fiziskās personas nodibinātajām saistībām Latvijas Republikā.

Par rīcību parādnieka informācijas nesniegšanas gadījumā un maksātnespējas procesa administratora tiesībām rīkot izsoli elektronisko izsoļu vietnē⁴⁶

Kā rīkoties maksātnespējas procesa administratoram, ja ģimenes maksātnespējas procesa subjekti neatbild uz ierakstītiem pasta sūtījumiem? Maksātnespējas procesa ietvaros noskaidrots, ka parādniekiem pieder kustamā manta, sabiedrības kapitāldaļas, un nekustamais īpašums.

Norādām, ka ģimenes maksātnespējas procesā piemērojami fiziskās personas maksātnespējas procesa noteikumi. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 10.pantu un 128.panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot šīs nodaļas noteikumus. Vēršam uzmanību, ka

⁴⁶ Maksātnespējas administrācijas 04.12.2015. vēstule Nr.1-39/162

minētā likuma 128.panta otrajā daļā noteikts, ka parādniekam ir šajā likumā noteiktās parādnieka pārstāvja tiesības un pienākumi.

Jānorāda, ka no Maksātnespējas likuma 70.panta pirmās daļas un 139.panta 5.punkta izriet parādnieka pienākums sniegt maksātnespējas procesa administratora pieprasītās ziņas par parādnieku, kas nepieciešamas maksātnespējas procesa norisei. Turklāt atbilstoši Maksātnespējas likuma 71.panta pirmajā daļā noteiktajam parādnieka pārstāvim ir pienākums tiesas vai administratora pieprasītās ziņas par parādnieku sniegt nekavējoties, bet ne vēlāk kā 10 dienu laikā pēc pieprasījuma nosūtīšanas dienas. Savukārt gadījumā, ja parādnieka pārstāvja rīcībā nav pieprasīto ziņu, viņa pienākums ir par to informēt maksātnespējas procesa administratoru minētā panta otrajā un trešajā daļā noteiktajā kārtībā. Vienlaikus norādām, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 71.panta ceturto daļu gadījumā, ja maksātnespējas procesa administrators ar ierakstītu pasta sūtījumu uz parādnieka pārstāvja dzīvesvietas adresi nosūtījis pieprasījumu sniegt ziņas, uzskatāms, ka parādnieka pārstāvis šo pieprasījumu ir saņēmis septītajā dienā pēc nosūtīšanas un tā saturs viņam ir zināms.

Ņemot vērā minēto un iesniegumā norādīto, ka parādnieki neatbild uz ierakstītiem pasta sūtījumiem, kā arī nav sasniedzami, izmantojot citus saziņas līdzekļus, secināms, ka Jums pēc bankrota procedūras pasākumu veikšanas jāiesniedz tiesai pieteikums par bankrota procedūras pabeigšanu, vienlaikus lūdzot izbeigt ģimenes maksātnespējas procesu (Maksātnespējas likuma 149.panta septītā daļa), pamatojoties uz konstatēto Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punktā noteikto pārkāpumu.

Papildus jānorāda, ka gadījumā, ja vienlaikus ar bankrota procedūras pabeigšanu tiek izbeigts fiziskās personas maksātnespējas process, iestājas Maksātnespējas likuma 151.pantā minētās sekas.

Par parādnieka pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas veiktajiem darījumiem⁴⁷

Fiziskai personai ir kredītsaistības, un ir arī galviniece bijušā vīra ņemtajam kredītam. Par nodrošinājumu bijušā vīra kredītsaistību izpildei iekļilāts fiziskai personai piederošs īpašums (dzīvoklis).

Fiziskā persona vēlas tiesā sniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu. Ņemot vērā to, ka vīrs nevēlas uzsākt fiziskās personas maksātnespējas procesu, fiziskā persona plāno iekļilāto dzīvokli pārdot bijušajam vīram, iegūtos naudas līdzekļus ieguldīt kredīta daļējai dzēšanai un tad iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu. Norādāt, ka nodrošinātais kreditors (banka, kurai par labu iekļilāts nekustamais īpašums) devis piekrišanu šādam darījumam.

Persona lūdz sniegt skaidrojumu par turpmāk minētajiem jautājumiem:

- 1) vai ir pieļaujama šāda darījuma slēgšana pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas;*
- 2) vai administrators var šādu darījumu apstrīdēt;*
- 3) kā pareizi noformēt šādu darījumu, lai administrators to nevarētu apstrīdēt?*

⁴⁷ Maksātnespējas administrācijas 05.05.2015. vēstule Nr.1-39/76

Darījumi, kas administratoram sevišķi jāizvērtē un nepieciešamības gadījumā jāceļ tiesā attiecīga prasība, noteikti Maksātnespējas likuma 96.pantā („Darījumu atzīšana par spēkā neesošiem”), 97.pantā („Bezatlīdzības darījumu apstrīdēšana”) un 98.pantā („Ķīlas līgumu atzīšana par spēkā neesošiem”). Lai arī minētās normas iekļautas sadaļā, kas regulē juridiskās personas maksātnespējas procesu, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 128.panta pirmo daļu fiziskās personas maksātnespējas procesam tiek piemēroti juridiskās personas maksātnespējas procesa noteikumi, ievērojot speciālās normas, kas regulē tieši fiziskās personas maksātnespējas procesu. Tādējādi darījumu apstrīdēšanas noteikumi ir spēkā arī uz fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Tiesu praksē ir secināts, ka, lai arī starp Maksātnespējas likumā ietvertajām normām, kas regulē darījumu apstrīdēšanu, ir konstatējamas atšķirības, tomēr var izvirzīt šādus vienojošus kritērijus:

1) darījums ir noslēgts pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas vai noteiktu laika periodu pirms tam;

2) ar darījumu nodarīti zaudējumi parādniekam un/vai kreditoriem;

3) ja darījums ir noticis ilgāku laika posmu pirms maksātnespējas, darījums ir apstrīdams, ja darījuma puses ir zinājušas vai tām bija jāzina par zaudējumu nodarīšanu. Ja darījums slēgts ar saistīto personu, tiek prezumēts, ka darījuma otra puse zināja par zaudējumu nodarīšanu, ja vien nepierāda pretējo.⁴⁸ Tātad, tiesai, kas izvērtē administratora apstrīdēto darījumu, ir jākonstatē, ka:

1) ir noslēgts darījums;

2) darījums ir noslēgts likumā noteiktajā laika posmā;

3) ar darījumu ir nodarīti zaudējumi kreditoriem un/vai parādniekam;

4) darījuma puses ir zinājušas par zaudējumu nodarīšanu/darījums ir slēgts ar ieinteresēto personu.

Konkrētajā gadījumā tātad gan administrators, izvērtējot darījumu, gan tiesa, ja administrators izlems tiesā celt prasību par darījuma atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu, varēs konstatēt šādus faktus:

1) ir noslēgts darījums;

2) iespējams, darījums ticis noslēgts t.s. „aizdomu periodā”,⁴⁹ kura laikā slēgtie darījumi administratoram īpaši jāizvērtē. Šis „aizdomu periods”, piemēram, bezatlīdzības darījumu (piem., dāvinājuma) noslēgšanas gadījumā ir līdz pat trīs gadiem pirms [fiziskās personas] maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas vai pēc maksātnespējas pasludināšanas, savukārt pārējo darījumu gadījumā šis periods iekļauj sevī laiku pēc maksātnespējas pasludināšanas un četrus mēnešus pirms maksātnespējas pasludināšanas. „Aizdomu periods” ir ilgāks, ja darījums ir slēgts ar ieinteresēto personu vai otra puse, slēdzot darījumu, zināja, ka ar darījumu tiks nodarīti zaudējumi parādniekam (kreditoriem).

Par ieinteresēto personu pret parādnieku fiziskās personas maksātnespējas procesā tiek atzīts arī parādnieka laulātais (Maksātnespējas likuma 131.panta pirmā daļa), arī tad, ja viņš bijis maksātnespējīgās personas laulātais pēdējo piecu gadu laikā pirms maksātnespējas procesa lietas ierosināšanas (Maksātnespējas likuma 131.panta otrā daļa). Tomēr arī tad, ja laulība šķirta senāk, pats fakts, ka abām darījuma pusēm ir kopējas parādsaistības, var norādīt uz to, ka abas puses vienojušās par noteikumiem, kas ir nelabvēlīgi kreditoriem (t.i., radījuši zaudējumus kreditoriem).

Tātad, konkrētajā gadījumā administrators var konstatēt, ka darījums noslēgts Maksātnespējas likumā noteiktajā „aizdomu periodā”, kā arī to, ka darījums, visticamāk,

⁴⁸ Skat. „Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros”, pieejams tīmekļa adresē <http://at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojs/civiltiesibas/>

⁴⁹ Turpat.

noslēgts ar ieinteresēto personu vai personu, kurai būtu bijis jāzina par zaudējumu nodarīšanu kreditoriem. Tomēr šiem konstatējumiem nav nozīmes attiecībā uz darījumu apstrīdēšanu, ja netiek konstatēta pati būtiskākā darījumu apstrīdēšanas sastāvdaļa – zaudējumu nodarīšanas fakts.

Tiesu praksē atzīts, ka zaudējumus radoši darījumi ir tādi, kuru noteikumi ir neizdevīgi parādniekam vai kuru izpilde ir zaudējumus radoša.⁵⁰ Parādniekam neizdevīgi darījumi ir tādi darījumi, kuros manta tiek atsavināta bez atlīdzības vai par neadekvāti zemu cenu. Savukārt darījumi, kuru izpilde ir zaudējumus radoša, ir tādi darījumi, kas ir atbilstoši tirgus cenai, bet tiek veiktas darbības, lai pielīgtā maksa faktiski nenonāktu parādnieka rīcībā un netiktu izlietota kreditoru prasījumu segšanai (piem., līgumā paredzot nosacījumus, kurus mantas atsavinātājam ir jāizpilda, bet kurus ir vai nu praktiski neiespējami izpildīt, vai kurus mantas atsavinātājs nepilda). Tiesu praksē zaudējumu nodarīšanas fakts ir paplašināts līdz izpratnei, ka tiesai (administratoram) būtu jāizvērtē, vai kreditoru iespējas gūt apmierinājumu no parādnieka mantas būtu lielākas, ja attiecīgais darījums nebūtu noslēgts un neiestātos no tā izrietošās tiesiskās sekas – mantas aktīvu masas samazinājums vai pasīvu masas palielinājums.⁵¹

Konkrētajā gadījumā persona ir galviniece bijušā vīra kredītsaistībām, turklāt esat devusi ķīlu viņa kredītsaistību izpildes nodrošinājumam. Latvijas civiltiesību sistēmai raksturīgs, ka lietu tiesība ir „piesaistīta” lietai, „seko” lietai”.⁵² Tātad gadījumā, ja ieķīlātā manta tiks atsavināta vīram, ķīlas tiesība „sekos” mantai, kas nonāks personas bijušā vīra īpašumā, un gadījumā, ja viņš nepildīs savas saistības, nodrošinātais kreditors varēs realizēt savu ķīlas tiesību, to vēršot pret atsavināto mantu. Tādējādi nodrošinātā kreditora interese ar ieķīlātā īpašuma atsavināšanu pirmšķietami netiek ietekmēta, turklāt ne mazāk svarīgs ir fakts, ka nodrošinātais kreditors ir piekritis ieķīlātā īpašuma atsavināšanai.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka, lai arī tiks atsavināta tieši ieķīlātā manta, attiecībā uz kuru galvenā interese pastāv nodrošinātajam kreditoram, tomēr arī citu kreditoru interesēs ir, lai parādniekam piederošā manta pirms maksātnespējas procesa netiktu atsavināta uz neizdevīgiem noteikumiem. Tādējādi, atsavinot ieķīlāto īpašumu, parādniekam jāievēro, lai netiktu nodarīti zaudējumi kreditoriem, pārdodot mantu par neadekvāti zemu cenu vai par sev nelabvēlīgiem noteikumiem, t.i., par tādiem noteikumiem, kas liecinātu, ka parādnieks pirms maksātnespējas ir vēlējis nobēdzināt sev piederošo mantu.

Savukārt, ja administrators nekonstatē, ka ar šādu pirms maksātnespējas procesa slēgtu darījumu par mantas atsavināšanu būtu nodarīti zaudējumi pārējiem parādnieka kreditoriem, nebūtu pamata celt tiesā prasību par darījuma atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu. Vienlaikus tomēr norādāms, ka parādnieka slēgtu darījumu apstrīdēšana ir administratora ekskluzīva kompetence, un nav tādu darījumu, kurus tā veida vai formas dēļ administratoram nebūtu tiesību apstrīdēt, ja viņš to atzītu par vajadzīgu.

Vienlaikus informējam, ka, lai arī pirmšķietami vēstulē minētais darījums var neradīt zaudējumus kreditoriem, iesakām īsi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas atturēties no tādu darījumu noslēgšanas, kas varētu radīt šaubas par parādnieka labticību.

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Turpat.

⁵² Rozenfelds J. Lietu tiesību jēdziens Latvijas civiltiesību sistēmā. [Pieejams: http://www.rozenfelds.lv/lv/news/42](http://www.rozenfelds.lv/lv/news/42)

Par ģimenes maksātnespējas procesa pieteikumu⁵³

Vai ģimenes maksātnespējas process noris kā vienas vai divu fizisko personu maksātnespējas process? Kādā kārtībā sagatavojami nepieciešamie dokumenti: kreditoru prasījumu reģistrs, mantas pārdošanas plāns, saistību dzēšanas plāns?

1. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 133. panta pirmās daļas 3. punktā noteikto pieteicēji tiesā iesniedz vienu parādnieka un Maksātnespējas likumā noteikto ieinteresēto personu kopīgu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu un uz tā pamata tiek ierosināta viena maksātnespējas lieta. Ņemot vērā minētās tiesību normas rašanās vēsturi⁵⁴, secināms, ka tās mērķis ir samazināt fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksas, līdz ar to kopīgais fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikums pastāv tikai uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi. Jānorāda, ka ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav iekļauts šāda „ģimenes maksātnespējas procesa” turpmākas norises regulējums (piemēram, nav norādes, vai abiem pieteikuma iesniedzējiem jābūt kopējām saistībām un mantai), būtu tikai loģiski pieļaut, ka pēc pasludināšanas šie maksātnespējas procesi tiek turpināti tā, it kā tie būtu atsevišķi (individuāli) maksātnespējas procesi, un attiecībā uz katru no šiem procesiem būtu individuāli piemērojamas Maksātnespējas likumā ietvertās tiesību normas.

2. Ņemot vērā minēto, Maksātnespējas administrācija norāda, ka ģimenes maksātnespējas procesā maksātnespējas procesa administratoram būtu jā sagatavo atsevišķi dokumenti, tai skaitā kreditoru prasījumu reģistrs katrā (nosacīti) atsevišķā maksātnespējas procesā, jo administratoram ir jāievēro, ka kreditoriem ir tiesības saņemt skaidru un saprotamu informāciju, kas skar konkrēti šo kreditoru intereses. Tomēr, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, Maksātnespējas likums pieļauj administratoram sagatavot arī kopēju kreditoru prasījumu reģistru, ja tas izriet no procesa efektivitātes principa, un administrators spēs nodrošināt, ka kreditori ir informēti, attiecībā uz kuru daļu no dokumentā paustās informācijas, tie var realizēt savas kreditora intereses un tiesības. Tāpat administratoram jāievēro, ka apstākļi, ka sagatavots kopējs dokuments, nevar kļūt par pamatu Maksātnespējas likumā noteikto termiņu kavējumiem (nosacītajā) otra iesniedzēja maksātnespējas procesā, un šāda kavējuma nebūtu, ja tiktu sagatavoti atsevišķi dokumenti.

3. Attiecībā uz parādniekiem piederošo mantu jānorāda, ka gadījumā, ja kopējo fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu iesniegušo fizisko personu finansiālais stāvoklis ir vienāds (abiem nav mantas), kā arī abiem ir kopēji (vieni un tie paši) kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot vienu ziņojumu par parādnieku mantas neesamību.

Tāpat arī gadījumā, ja maksātnespējas procesā tiks pārdota abiem parādniekiem piederošā kopīgā manta (parādniekiem nav atsevišķas mantas, kas būtu realizējama maksātnespējas procesa ietvaros), kā arī parādniekiem ir kopēji (vieni un tie paši) kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot vienu kopēju parādnieku mantas pārdošanas plānu. Tādā gadījumā maksātnespējas procesa administrators ir tiesīgs pārdot ne tikai katram laulātajam piederošo atsevišķo mantu, bet arī viņiem piederošo kopmantu, bez iepriekšējas kopmantas sadales. Attiecīgi izsoles (mantas

⁵³ Maksātnespējas administrācijas 21.10.2015. vēstule Nr.1-39/139

⁵⁴ Skat. LR 11.Saeimas 2014.gada 25.septembra sēdes stenogrammu, pieejama tīmekļa saitē <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/258#sat>

pārdošanas) rezultātā iegūtie naudas līdzekļi tiek sadalīti saskaņā ar abu laulāto daļu kopmantā.

Ņemot vērā, ka uz kopēja maksātnespējas procesa pieteikuma pamata pasludinātie maksātnespējas procesi tiek turpināti kā nosacīti atsevišķi (individuāli) maksātnespējas procesi, līdz ar to atgūtā manta un ieņēmumi, kā arī kreditoru prasījumi skatāmi katra parādnieka maksātnespējas procesa kontekstā. Attiecīgi atgūtā manta, kas ir bijusi parādnieka atsevišķa manta, tiek izmantota tikai šā parādnieka maksātnespējas procesā atzīto kreditoru prasījumu segšanai.

4. Maksātnespējas administrācija norāda, ka, sastādot saistību dzēšanas plānu, jāņem vērā apstākļi, ka saistību dzēšanas procedūras termiņš ir atkarīgs no parādnieka ienākumu apmēra un to saistību apjoma, kas palicis pēc bankrota procedūras pabeigšanas. Līdz ar to pastāv iespēja, ka abiem parādniekiem šie rādītāji ir atšķirīgi, tad, loģiski, var atšķirties arī saistību dzēšanas procedūras ilgums un attiecīgi katram parādniekam būtu jāsaprot savs saistību dzēšanas plāns.

Par “ģimenes” maksātnespējas procesu⁵⁵

Maksātnespējas likums un Civilprocesa likums paredz, ka parādnieks var iesniegt fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu kopā ar Maksātnespējas likuma 131.panta 1. un 2.punktā minētajām personām. PParādnieku kopējais maksātnespējas procesa pieteikums izskatāms vienas civillietas ietvaros.

Ņemot vērā to, ka parādnieku kopējais maksātnespējas procesa pieteikums izskatāms vienas civillietas ietvaros un, lai nodrošinātu tāda veida maksātnespējas procesu efektīvu gaitu, Maksātnespējas administrācija lūgta sniegt skaidrojumu par šādiem jautājumiem:

1. Vai izbeidzams visu parādnieku maksātnespējas process gadījumā, ja vienam no parādniekiem tiek konstatēti ierobežojumi fiziskās personas maksātnespējas procesa piemērošanai?

2. Vai pabeidzama visu parādnieku bankrota procedūra, vienlaikus izbeidzot maksātnespējas procesu, gadījumā, ja vienam no parādniekiem tiek konstatēti ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras pasludināšanai?

3. Vai administratoram jāsaprot kreditoru prasījumu reģistrs un ziņojums par mantas neesamību (mantas pārdošanas plāns) katram parādniekam atsevišķi?

4. Gadījumā, ja katra parādnieka maksātnespējas process ir atsevišķs process, vai katram parādniekam ir pienākums pirms maksātnespējas procesa pieteikuma samaksāt maksātnespējas procesa depozītu, īpaši ņemot vērā to, ka likumdošanā paredzēts iemaksāt depozītu par katras fiziskās personas maksātnespējas procesu?

5. Ar kuru brīdi administratoram ir tiesības saņemt atlīdzību no samaksāta depozīta, proti, vai tad, kad pabeigta viena vai visu parādnieku bankrota procedūra?

6. Vai ir pamats izbeigt maksātnespējas procesu, ja parādniekiem atšķiras kreditoru sastāvs?

7. Vai katram no Parādniekiem ir pienākums sagatavot atsevišķu saistību dzēšanas plānu vai arī tiek sagatavots kopējs saistību dzēšanas plāns?

8. Ja katram parādniekam ir jāsaprot saistību dzēšanas plāns atsevišķi, kad administratoram jāiesniedz tiesai pieteikums par parādnieku bankrota procedūras pabeigšanu (piem. – vienam no Parādniekiem nav pabeigta mantas pārdošana, bet otram izpildīti visi bankrota procedūras pasākumi)?

⁵⁵ Maksātnespējas administrācijas 25.02.2016. vēstule Nr.1-49/24

Maksātnespējas likuma 133.panta pirmās daļas 3.punktā norādītā iespēja parādniekam iesniegt kopēju maksātnespējas procesa pieteikumu ar savu laulāto vai ar personām, ar kurām parādnieks sastāv radniecībā vai svainībā līdz otrajai pakāpei, iekļauta ar mērķi samazināt fiziskās personas maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksas. Minēto apstiprina tiesību normas rašanās vēsture, piemēram, priekšlikuma par „ģimenes maksātnespējas procesa” ieviešanu iesniedzēja G. Bērziņa norādītais, ka „ģimenes maksātnespējas procesa” mērķis ir samazināt maksātnespējas procesa uzsākšanas izmaksas.⁵⁶

Ievērojot to, ka ne Maksātnespējas likumā, ne Civilprocesa likumā nav iekļauts šāda „ģimenes maksātnespējas procesa” turpmākas norises regulējums (piemēram, nav norādes, vai abiem pieteikuma iesniedzējiem jābūt kopējām saistībām un mantai), būtu tikai loģiski pieļaut, ka šāda maksātnespējas procesa ietvaros attiecībā uz katru parādnieku Maksātnespējas likumā noteiktās darbības tiek veiktas atsevišķi. Tādējādi, atbildot uz administratora uzdotajiem jautājumiem, Maksātnespējas administrācija ievēro minēto loģiku.

1., 2. Ņemot vērā apstākli, ka kopējs jeb „ģimenes” maksātnespējas process paredzēts tieši izmaksu samazināšanai un efektīvai ģimenes īpašuma pārdošanai, attiecībā uz ģimenes maksātnespējā iesaistītajām personām vajadzētu saglabāt individuālu pieeju tādā aspektā, ka katram no parādniekiem ir personīga atbildība par savu pienākumu izpildi. Tādēļ viena parādnieka ļaunticībai nevajadzētu ietekmēt otra parādnieka iespēju dzēst savas saistības. Attiecīgi administratoram gadījumā, ja ierobežojumi fiziskās personas maksātnespējas procesa vai saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, ir pienākums vērsties tiesā ar pieteikumu par konkrētā parādnieka (attiecībā uz kuru konstatēti minētie ierobežojumi) maksātnespējas procesa izbeigšanu, savukārt pārējiem parādniekiem maksātnespējas process tiek turpināts.

3. Nepastāvot citam tiesiskajam regulējumam, uz kopēja maksātnespējas procesa pieteikuma pamata pasludinātie maksātnespējas procesi tiek turpināti kā nosacīti atsevišķi (individuāli) maksātnespējas procesi, administrators šajos maksātnespējas procesos veic konkrētas darbības, kas nepieciešamas tieši konkrētā maksātnespējas procesa gaitas nodrošināšanai. Tai skaitā, administratoram būtu jā sagatavo atsevišķi dokumenti (tai skaitā, kreditoru prasījumu reģistrs) katrā (nosacīti) atsevišķajā maksātnespējas procesā, jo administratoram ir jāievēro, ka kreditoriem ir tiesības saņemt skaidru un saprotamu informāciju, kas skar konkrēti šo kreditoru intereses. Tomēr, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, Maksātnespējas likums pieļauj administratoram sagatavot arī kopējus dokumentus, piemēram, kopēju kreditoru prasījumu reģistru, ja tas izriet no procesa efektivitātes principa, un administrators spēs nodrošināt, ka kreditori ir informēti, attiecībā uz kuru daļu no dokumentā paustās informācijas tie var realizēt savas kreditora intereses un tiesības (piemēram, izteikt iebildumus). Tāpat, administratoram jāievēro, ka apstāklis, ka sagatavots kopējs dokuments, nevar kļūt par pamatu Maksātnespējas likumā noteikto termiņu kavējumiem (nosacītajā) otra iesniedzēja maksātnespējas procesā, un šāda termiņa kavējuma nebūtu, ja tiktu sagatavoti atsevišķi dokumenti.

Ņemot vērā minēto, piemēram, gadījumā, ja kopējā fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniedzējiem ir kopēji (vieni un tie paši) atzītie un neatzītie kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot kopēju kreditoru prasījumu reģistru.

Attiecībā uz kopēju ziņojumu par parādnieka mantas neesamību vai mantas pārdošanas plānu norādāms turpmākais.

Ja maksātnespējas procesā tiks pārdota tikai abiem parādniekiem piederošā kopīgā manta (parādniekiem nav atsevišķas mantas, kas būtu realizējama maksātnespējas procesa ietvaros), kā

⁵⁶ Skat. LR 11.Saeimas 2014.gada 25.septembra sēdes stenogrammu, pieejama tīmekļa saitē <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/258#sat>

arī parādniekiem ir kopēji (vieni un tie paši) kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot vienu kopēju parādnieku mantas pārdošanas plānu.

Savukārt, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 112.pantā norādītās informācijas apjomu, kas jānorāda ziņojumā par parādnieka mantas neesamību (piem., priekšlikumu pabeigt bankrota procedūru vai to turpināt; maksātnespējas procesa izmaksas, ja tas tiks turpināts, utt.), administratoram būtu jā sagatavo atsevišķi ziņojumi par parādnieka mantas neesamību. Tomēr gadījumā, ja kopējo fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu iesniegušo fizisko personu finansiālais stāvoklis ir vienāds (abiem nav mantas), kā arī abiem ir kopēji (vieni un tie paši) kreditori, administrators maksātnespējas procesa efektīvas gaitas nodrošināšanai var sagatavot vienu ziņojumu par parādnieku mantas neesamību, ievērojot, ka kreditoriem ir tiesības saņemt skaidru un saprotamu informāciju, kas skar konkrēti šo kreditoru intereses. Vienlaikus norādām, ka apstākļi, ka sagatavots kopējs dokuments, nevar kļūt par pamatu Maksātnespējas likumā noteikto termiņu kavējumiem (nosacītajā) otra iesniedzēja maksātnespējas procesā, un šāda termiņa kavējuma nebūtu, ja tiktu sagatavoti atsevišķi dokumenti.

4. Kā tas norādīts iepriekš, tiesību normas, kas pieļauj iesniegt kopīgu fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, mērķis ir samazināt savstarpēji saistīto maksātnespējīgo parādnieku izmaksas, kas saistītas ar pieteikuma iesniegšanu (valsts nodevas un fiziskās personas maksātnespējas procesa depozīta maksājumi), ir maksājams viens depozīts (un viena valsts nodeva) par kopīgā pieteikuma iesniegšanu.

Norādām, ka, lai arī “ģimenes” maksātnespējas procesa ietvaros attiecībā uz katru parādnieku Maksātnespējas likumā noteiktās darbības tiek veiktas atsevišķi, tas nepārveido vienu tiesas pasludināto maksātnespējas procesu par vairākiem atsevišķiem maksātnespējas procesiem (Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 2016.gada 1.februāra lēmums lietā Nr.C33390216).

5. Administratora atlīdzības pamatus noteic Maksātnespējas likuma 171.panta pirmā daļa, atbilstoši kurai par administratora pienākumu veikšanu fiziskās personas maksātnespējas procesā administrators saņem atlīdzību no savas iecelšanas dienas līdz bankrota procedūras pabeigšanai - vienreizēju atlīdzību divu minimālo mēnešalgu apmērā. Maksātnespējas likuma 171.pants neparedz administratora atlīdzības sadalīšanu vienā fiziskās personas maksātnespējas procesā, nosakot vienreizēju atlīdzību divu minimālo mēnešalgu apmērā. Tādējādi atlīdzība administratoram pienākas tikai par visu to darbību kopumu, kuru rezultātā būs pabeigts “ģimenes” maksātnespējas process. Attiecīgi pamats izmaksāt fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu radīsies pēc tam, kad administrators būs veicis visu to darbību kopumu, kuru rezultātā būs pabeigts “ģimenes” maksātnespējas process.

Minēto secinājumu apstiprina arī Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 2016.gada 1.februāra lēmums lietā Nr.C33390216.

6. Fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas iemesli ir saistīti ar parādnieka negodprātīgu rīcību maksātnespējas procesa laikā vai noteiktā laika posmā pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas. Maksātnespējas likums kā maksātnespējas procesa izbeigšanas pamatu neparedz apstākli, ka parādniekiem atšķiras kreditoru sastāvs.

7., 8. Ņemot vērā to, ka parādnieku ienākumi, visticamāk, atšķiras, kā arī pastāv iespējamība, ka arī bankrota procedūrā nesegto saistību apmērs abiem parādniekiem nav vienāds, katram parādniekam jā sagatavo savs saistību dzēšanas plāns.

Savukārt, ievērojot iepriekš minēto loģiku, ka uz kopēja maksātnespējas procesa pieteikuma pamata pasludinātie maksātnespējas procesi tiek turpināti kā nosacīti atsevišķi (individuāli) maksātnespējas procesi, administrators iesniedz tiesā pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanu par katru parādnieku atsevišķi, ja viena parādnieka bankrota procedūrā jau veiktas visas nepieciešamās darbības, savukārt cita parādnieka maksātnespējas process objektīvu iemeslu dēļ ir jāturpina.

Turklāt norādām, ka Maksātnespējas likums nosaka konkrētus termiņus, kādā ir izpildāmas ar bankrota procedūras pabeigšanu un saistību dzēšanas plāna sagatavošanu saistītās

darbības, t.i., administrators nevar pats izvēlēties brīdi, kādā vizizdevīgāk veikt kādu no saviem pienākumiem, bet gan viņam ir jāievēro Maksātspējas likumā noteiktie termiņi.

4. Fiziskās personas saistību dzēšanas plāns un procedūra

Par saistību dzēšanas plāna īstenošanu⁵⁷

1) *Vai parādnieks ir tiesīgs nosūtīt kreditoriem saskaņošanai saistību dzēšanas plānu, kā arī iesniegt tiesā pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras piemērošanu, ja plānā norādīts, ka paredzamie parādnieka ienākumi varētu būt 360 euro, taču uz minētā pieteikuma iesniegšanas dienu parādnieks negūst ienākumus vispār vai vienīgie ienākumi ir bezdarbnieka pabalsts un ģimenes pabalsts;*

2) *Vai situācijā, kurā uz bankrota procedūras pabeigšanas brīdi parādniekam nav ienākumu vai arī vienīgie ienākumi ir bezdarbnieka pabalsts un ģimenes pabalsts, ir piemērojami Maksātspējas likuma 153.panta 2.punktā minētie saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi.*

1. Atbilstoši Maksātspējas likuma 128.panta piektajai daļai saistību dzēšanas procedūras ietvaros kreditoru prasījumu apmierināšanai tiek novirzīti parādnieka ienākumi, un pēc saistību dzēšanas procedūras termiņa beigām tiek dzēstas šīs procedūras ietvaros nesegtās saistības. Saistību dzēšanas procedūras īstenošanai parādniekam ir jā sastāda saistību dzēšanas plāns, kurā, cita starpā, norādāms saistību dzēšanas termiņš, paredzamais parādnieka mēneša ienākumu apmērs un paredzamais kreditoru parādu segšanai novirzāmais ienākumu apmērs. Lai īstenotu minēto plānu, parādniekam ir pienākums vismaz vienu trešo daļu no saviem ienākumiem, bet ne mazāk kā vienu trešo daļu no minimālās mēnešalgas, katru mēnesi novirzīt kreditoru prasījumu segšanai. Līdz ar to, ja persona negūst pietiekamus ienākumus, lai kreditoru prasījumu apmierināšanai saistību dzēšanas procedūras laikā novirzītu likumā noteikto līdzekļu apmēru, pastāv pamatotas šaubas, vai saistību dzēšanas plāns ir izpildāms.

Vienlaikus saskaņā ar Maksātspējas likuma 160.panta 2.punktu parādniekam saistību dzēšanas procedūras ietvaros ir pienākums gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Norādāms, ka Maksātspējas likumā noteiktie parādnieka pienākumi fiziskajai personai jāpilda personīgi. Negūstot ienākumus pietiekošā apmērā, tiesa pieteikuma izskatīšanas gaitā nevar gūt nekādus pierādījumus tam, ka parādniekam būs ienākumi, kurus varētu novirzīt saistību dzēšanas plāna izpildei. Līdz ar to minētie apstākļi varētu būt pamats pieteikuma par saistību dzēšanas procedūras piemērošanu noraidīšanai (skat., piem., Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 22.janvāra lēmumu lietā Nr.C29764513). Gadījumā, ja tiesa neapstiprina saistību dzēšanas plānu, taču vienlaikus nekonstatē ierobežojumus saistību dzēšanas procedūras piemērošanai (kā rezultātā nav pamata izbeigt parādnieka maksātspējas procesu), rodas situācija, ka parādniekam nav jāpilda saistību dzēšanas plāns, taču tai pat laikā tas turpina baudīt tiesisko aizsardzību, neievērojot kreditoru likumīgās intereses. Šāda maksātspējas procesa turpināšana būtu

⁵⁷ Maksātspējas administrācijas 26.08.2015. vēstule Nr.1-39/117

pretēja maksātnespējas procesa mērķim un Maksātnespējas likuma prasībām. Līdz ar to Maksātnespējas administrācijas ieskatā parādnieka ienākumu neesamība, kas nepieciešama sekmīgai saistību dzēšanas plāna izpildei, ir dabisks, Maksātnespējas likuma 153.pantā neminēts saistību dzēšanas procedūras ierobežojums, kas izriet no neiespējamības sasniegt Maksātnespējas likuma, kā arī fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķi.

Papildus norādāms, ka bezdarbnieka pabalsts arī ir uzskatāms par ienākumiem, tādējādi gadījumā, ja parādnieka kopējo ienākumu apmērs ir pietiekošs, lai segtu vismaz minimālo Maksātnespējas likumā noteikto kreditoriem novirzāmo maksājumu summu, iespējams, tiesai būtu pamats piemērot saistību dzēšanas procedūru.

Papildus norādāms, ka vienu reizi saistību dzēšanas procedūras laikā uz termiņu, kas nepārsniedz vienu gadu, tiesa var uz pusi samazināt fiziskās personas saistību dzēšanas plānā paredzētos maksājumus kreditoriem, ja persona nespēj atrast algotu darbu vai ir kļuvusi darbnespējīga (Maksātnespējas likuma 162.panta sestā daļa). Līdz ar to fiziskā persona, iesniedzot pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras piemērošanu, vienlaikus var lūgt tiesu samazināt minētajā plānā paredzētos maksājumus kreditoriem. Ja parādnieka ienākumu apmērs ir pietiekams, lai segtu pusi no paredzēto maksājumu apmēra, šāds lūgums, iespējams, varētu tikt apmierināts.

2. Apstākļi, ka fiziskā persona bankrota procedūras ietvaros negūst ienākumus, pats par sevi nav uzskatāms par Maksātnespējas likuma 153.panta 2.punktā ietvertu ierobežojumu. Ņemot vērā, ka saskaņā ar minētā likuma 139.pantu parādniekam, cita starpā, ir pienākums segt fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kā arī gūt ienākumus atbilstoši savām spējām, Maksātnespējas administrācijas ieskatā gadījumā, ja parādnieks apzināti izvairās no ienākumu gūšanas un to apstiprina objektīvi apsvērumi, minētais varētu tikt atzīts par Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punktā ietvertu ierobežojumu, proti, parādnieks nepilda bankrota (..) procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

Par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu⁵⁸

Fiziskās personas maksātnespējas process tika pasludināts 2012.gada jūnijā un saistību dzēšanas procedūra pasludināta 2013.gada 25.septembrī. Minētā maksātnespējas procesa saistību dzēšanas procedūras termiņš bija divi gadi, kuru laikā veikti 24 maksājumi kreditoriem, kopumā samaksājot vairāk nekā noteikts saistību dzēšanas plānā. Papildus norādīts, ka administratora ieskatā saskaņā ar Maksātnespējas likuma (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2015.gada 28.februārim) 165.panta otrās daļas 2.punktu parādniekam jāsaģatavo un jāiesniedz tiesā pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, savukārt parādnieka ieskatā minētais pieteikums atbilstoši Maksātnespējas likuma 165.panta otrajai daļai tiesā jāiesniedz maksātnespējas procesa administratoram.

Kam (administratoram vai parādniekam) ir jāsaģatavo un jāiesniedz tiesā pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu.

⁵⁸ Maksātnespējas administrācijas 21.10.2015. vēstule Nr.1-39/140

Ņemot vērā, ka maksātnespējas process ir pasludināts 2012.gada jūnijā, secināms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 17.punktu maksātnespējas procesam ir piemērojama Maksātnespējas likuma redakcija, kas bija spēkā līdz 2015.gada 28.februārim (turpmāk – Maksātnespējas likums).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 165.panta pirmajai daļai parādnieks iesniedz tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja viņš ir nokārtojis visas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā iekļautās saistības. No minētās normas secināms, ka personai ir pienākums vērsties tiesā ar pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu vienīgi tādā gadījumā, ja parādnieks pilnā apmērā sedzis visas saistību dzēšanas plānā norādītās saistības.

Savukārt gadījumā, ja persona izpildījusi saistību dzēšanas plānu, saskaņā ar kuru saistības, kas paliek pēc bankrota procedūras pabeigšanas, tiek apmierinātas Maksātnespējas likumā noteiktajā (ierobežotā) apmērā un kārtībā, pieteikums par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu tiesā ir jāiesniedz maksātnespējas procesa administratoram, kā tas ir noteikts minētā likuma 165.panta otrās daļas 2.punktā. Gadījumā, ja maksātnespējas procesa administrators neveic Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus, Jums saskaņā ar minētā likuma 176.panta pirmo un otro daļu ir tiesības iesniegt Maksātnespējas administrācijai sūdzību par administratora rīcību.

Par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu⁵⁹

Parādniekam – fiziskajai personai, ir beidzies saistību dzēšanas procedūras īstenošanas termiņš, taču viņš nav iesniedzis tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu sakarā ar saistību dzēšanas plāna izpildi. Administratora rīcībā nav informācijas par to, ka attiecībā uz parādnieku pastāv Maksātnespējas likumā noteiktie ierobežojumi, kas būtu par pamatu maksātnespējas procesa izbeigšanai, neatbrīvojot parādnieku no atlikušajām parādsaistībām.

Kādas darbības administratoram būtu jāveic, ja ir beidzies tiesas apstiprinātajā saistību dzēšanas plānā paredzētais tā īstenošanas termiņš, taču parādnieks neveic darbības, kas vērstas uz maksātnespējas procesa izbeigšanu sakarā ar saistību dzēšanas plāna izpildi?

Maksātnespējas likuma 165.panta pirmās daļas 2.punktu parādnieks iesniedz tiesai pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, ja viņš ir izpildījis saistību dzēšanas plānu. Ievērojot minēto, veicot pēdējo saistību dzēšanas plānā paredzēto maksājumu, parādniekam patstāvīgi jāvēršas tiesā ar pieteikumu par saistību procedūras izbeigšanu, pievienojot dokumentus, kas apstiprina saistību dzēšanas plāna izpildi (Civilprocesa likuma 363.³⁵ panta ceturtnā daļa).

Vienlaikus Maksātnespējas likuma 160.panta 3.punktā ir noteikts parādnieka pienākums pēc administratora pieprasījuma sniegt informāciju par fiziskās personas saistību dzēšanas plāna izpildi, līdz ar to parādniekam jābūt sasniedzamam visā fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā (līdz brīdim, kamēr tiesa pieņem lēmumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanu). Turklāt no Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punkta izriet, ka parādniekam labprātīgi un savlaicīgi jāpilda saistību dzēšanas procedūrā paredzētie pienākumi. Vienlaikus administratora pienākumi fiziskās personas maksātnespējas procesā izbeidzas tikai pēc attiecīgā procesa izbeigšanas. Tādējādi, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa efektīvu gaitu, administratoram būtu jāsaazinās ar parādnieku, norādot viņam uz nepieciešamību iesniegt pieteikumu par saistību procedūras izbeigšanu.

⁵⁹ Maksātnespējas administrācijas 20.05.2016. vēstule Nr. 1-49/63

Gadījumā, ja parādnieks fiziskās personas maksātnespējas procesa laikā nav sasniedzams, vai arī atsakās izpildīt savu likumā noteikto pienākumu, administratoram ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par saistību dzēšanas procedūras izbeigšanu, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 165.panta otrās daļas 1.punktu, jo šādā gadījumā ir saskatāms Maksātnespējas likuma 153.panta 3.punktā noteiktais saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojums – parādnieks nepilda saistību dzēšanas procedūrā paredzētos pienākumus, būtiski apgrūtinot maksātnespējas procesa efektīvu norisi.

5. Fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas

Par vienošanos par parādnieka mājokļa saglabāšanu⁶⁰

Ar rajona tiesas 2015.gada 24.februāra spriedumu ir pasludināts fiziskās personas (turpmāk – Parādnieks) maksātnespējas process. Parādniekam pieder nekustamais īpašums, kas iekļāts par labu nodrošinātajam kreditoram. Parādnieks ir noslēdzis vienošanos par iekļātā īpašuma (mājokļa) saglabāšanu īpašumā saskaņā ar Maksātnespējas likuma 148.pantu. Parādnieka ienākumi no darba algas ir apmēram 1000 eiro mēnesī, no kuriem viena trešdaļa katru mēnesi tiek novirzīta nenodrošināto kreditoru prasījumu segšanai.

1) Vai ir pieļaujama situācija, ka maksājumus, kas izriet no noslēgtās vienošanās par mājokļa saglabāšanu, maksā jebkura cita persona, nevis parādnieks no divām trešdaļām ienākumu, kas paliek viņa uzturēšanās izmaksu segšanai?

2) Vai ir pieļaujams, ka nekustamā īpašuma, par kuru noslēgta minētā vienošanās, uzturēšanas izmaksas (komunālie maksājumi, elektrība, gāze, apdrošināšana u.c.) sedz cita persona, piem., Parādnieka bērni, laulātais, neatkarīgi no tā, vai Parādnieks dzīvo ar minētajām personām vienā mājoklī vai nē? Gadījumos, kad maksājumus neveic pats Parādnieks, vai būtu pamatoti uzskatīt no citām personām saņemto maksājumu apmēru par Parādnieka papildus ienākumiem, no kuriem viena trešdaļa būtu jānovirza kreditoru prasījumu segšanai?

3) Tā kā konstatēts, ka kredīta maksājumus par iekļāto dzīvokli vismaz pēdējos 2,5 gadus pirms fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas ir veikusi cita persona. Vai pieļaujams, ka maksājumus veica cita persona, bet maksātnespējas procesu īsteno nekustamā īpašuma īpašnieks (Parādnieks)?

4) Vai minētajā situācijā administrators var iebilst pret saistību dzēšanas procedūras pasludināšanu, jo, pastāvot minētajiem apstākļiem, var secināt, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek izmantots kā instruments, lai atbrīvotos no saistībām pret nenodrošinātajiem kreditoriem, saglabājot iekļāto īpašumu?

1.Atbilstoši Maksātnespējas likuma 5.panta pirmajai daļai, fiziskās personas maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus no parādnieka mantas un dot iespēju parādniekam, kura manta un ienākumi nav pietiekami visu saistību segšanai, tikt atbrīvotam no neizpildītajām saistībām un atjaunot maksātspēju. Tātad fiziskās personas maksātnespējas procesa mērķis ir, ievērojot kreditoru mantiskās intereses, sniegt parādniekam otro iespēju-iespēju atjaunot maksātspēju un atgriezties civiltiesiskajā aprītē kā pilnvērtīgam tās dalībniekam. Turklāt Maksātnespējas likuma 148.pantā likumdevējs ir ietvēris iespēju parādniekam saglabāt savā īpašumā savu mājokli, ja panākta šāda vienošanās ar nodrošināto kreditoru. Šāds regulējums ticis paredzēts, lai parādnieks maksātnespējas procesa laikā

⁶⁰ Maksātnespējas administrācijas 04.06.2015. vēstule Nr.1-39/88

nezaudētu savu vienīgo mājokli, turklāt pēc saistību dzēšanas procedūras jeb maksātspējas atjaunošanas parādnieks, iespējams, varēs maksāt nodrošinātajam kreditoram atlikušos kredīta maksājumus un šādi saglabāt savu vienīgo mājokli arī pēc maksātnespējas procesa beigām.

Tomēr, atbilstoši tiesību zinātnieku atziņām, fiziskās personas maksātnespējas process nav tikai otrās iespējas sniegšana maksātnespējīgam parādniekam, bet tam ir arī „audzinoša” funkcija (skat. Bērziņš G. Maksātnespējas problēma. Kur mums jāvirzās šajā jomā?; <http://www.tb.lv/quo-vadimus/gaidis-berzins-maksatnespejas-problema-kur-mums-javirzas-saja-joma>). Atbilstoši „audzinošajai teorijai”, parādnieks maksātnespējas procesa laikā ir pakļauts dažādiem ierobežojumiem, turklāt tam ir jāpilda zināmi nosacījumi, lai to izpildes rezultātā saņemtu atbrīvošanu no saistībām vai citus „labumus”, kas tam paredzēti saskaņā ar Maksātnespējas likumu.

Ņemot vērā to, ka šobrīd spēkā esošajam fiziskās personas maksātnespējas procesa regulējumam ir raksturīgas „audzinošās funkcijas” iezīmes, Maksātnespējas likumā noteiktie pienākumi saistībā ar kreditoru prasījumu apmierināšanu ir jāpilda parādniekam personīgi. Pieļaujot, ka cita persona parādnieka vietā veic maksājumus kreditoriem, fiziskās personas maksātnespējas procesam zustu jēga, jo tādējādi cita persona uzņemtos atbildību par maksātnespējīgā subjekta darbības sekām.

Ņemot vērā minēto, gan maksājumi nodrošinātajam kreditoram saskaņā ar vienošanos par mājokļa saglabāšanu, gan ar mājokļa uzturēšanu saistītie izdevumi ir jāveic Parādniekam personīgi. Pretējā gadījumā ir pamats šaubām, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek izmantots, lai, piedāvājot nodrošinātajam kreditoram viņa interesēm atbilstošus vienošanās nosacījumus, saglabātu savā īpašumā mājokli, vienlaikus atbrīvojoties no parādsaistībām pret nenodrošinātajiem kreditoriem. Šādā gadījumā vienošanās par mājokļa saglabāšanu ir pretēja nenodrošināto kreditoru interesēm, un attiecīgi nav pieļaujama.

2. Gadījumā, ja minētos maksājumus neveic pats Parādnieks, šādus no citām personām saņemtos maksājumus ir pamats uzskatīt nevis par Parādnieka papildu ienākumiem, bet gan par dāvinājumu Parādniekam.

Atbilstoši Civillikuma 1912.pantam, dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kādu kāds aiz devības piešķir otram bez atlīdzības kādu mantisku vērtību. Turklāt šī mantiskā vērtība var būt gan kustama vai nekustama manta (mašīna, dzīvoklis, prasījuma tiesības utt.), gan naudas līdzekļi. Attiecīgi ar dāvinājuma līgumu viens līgumslēdzējs aiz devības piešķir otram kādu vērtību, kas var būt izteikta arī kā regulāri naudas līdzekļu pārskaitījumi, kas veikti uz apdāvinātā kontu vai apdāvinātā vārdā (t.i., labumu no šiem maksājumiem gūst apdāvinātais). Civillikuma kontekstā dāvinājuma būtība nemainās, vai apdāvinātajam tiek dāvināta manta, vai vienreizēja naudas dāvana, vai naudas dāvana – regulāri naudas līdzekļu pārskaitījumi. Jebkurā gadījumā dāvinātājs vēlas šo mantisko vērtību piešķirt otram, un otra persona savukārt šo mantisko vērtību vēlas saņemt.

Savukārt Maksātnespējas likuma izpratnē ienākumi ir naudas līdzekļi, ko persona saņem par savām iespējām atbilstošu darbību vai naudas līdzekļi, ko persona saņem par iepriekš veiktām darbībām, kas bijušas vērstas uz ienākumu gūšanu. Ienākumu gūšanai tālād nepieciešama personas aktīva darbība. Tas vien, ka personas vārdā tiek veikti naudas līdzekļu maksājumi, pat ja tiem ir regulārs raksturs, nenozīmē, ka šīs iemaksas atbilst ienākumu izpratnei Maksātnespējas likuma izpratnē. Gluži otrādi – ņemot vērā dāvinājuma būtību, šādi regulāri maksājumi par labu parādniekam uzskatāmi par mantiskām vērtībām jeb parādnieka mantu.

Savukārt atbilstoši Maksātnespējas likuma 128.panta ceturtajai daļai, bankrota procedūras ietvaros tiek realizēta visa parādnieka manta [...]. Ņemot vērā minētos apsvērumus, saskaņā ar dāvinājuma līgumu fiziskajai personai pārskaitītie naudas līdzekļi uzskatāmi par parādnieka mantu, kas atbilstoši Maksātnespējas likuma 128.panta ceturtajai daļai pilnā apmērā novirzāma kreditoru prasījumu vai maksātnespējas procesa izmaksu segšanai.

Vienlaikus Maksātnespējas administrācija vērs uzmanību, ka, izvērtējot situāciju, kad maksājumus saskaņā ar vienošanos par mājokļa saglabāšanu, kā arī mājokļa uzturēšanas izdevumus maksā citas personas, jāņem vērā apstākļi, vai Parādnieks ir vienīgais mājokļa īpašnieks un mājoklī deklarētā persona. Gadījumā, ja mājoklis ir kopīpašumā ar citu personu, kā arī mājoklī uzturas un attiecīgi savu uzturēšanās izdevumu daļu maksā citas personas, šādi maksājumi netiek veikti aiz devības, bet gan šo personu interesēs (piem., otram īpašniekam ir interese veikt maksājumus savas daļas apmērā, jo arī viņam ir interese saglabāt mājokli). Tomēr vienlaikus norādāms, ka arī šādā gadījumā Parādniekam personīgi ir jāmaksā sava daļa no uzturēšanās izdevumiem un sava (kopīpašnieka) daļa maksājumos nodrošinātajam kreditoram (ja noslēgtā vienošanās neparedz, ka maksājumus veic tikai pats Parādnieks).

3. Apstākļi, ka kredīta maksājumus pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas Parādnieka vietā ir veikusi cita persona, nav pamats, lai ierobežotu fiziskajai personai pieeju fiziskās personas maksātnespēja procesa institūtam. Tādējādi, Maksātnespējas administrācijas ieskatā, situācija, kad Parādnieka vietā tiek veikti kārtējie uzturēšanās izdevumu maksājumi vai maksājumi kreditoriem, nav pieļaujama tikai līdz ar maksātnespējas procesa pasludināšanu, līdz ar ko Parādniekam iestājas pienākums pildīt Maksātnespējas likumā noteiktos pienākumus personīgi.

4. Maksātnespējas administrācija informē, ka Maksātnespējas likums paredz kārtību, kādā administratoram būtu jārikojas, ja tiek konstatēts, ka ar nodrošināto kreditoru noslēgtā vienošanās par mājokļa saglabāšanu ir pretēja citu kreditoru interesēm.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 146.panta otrajai daļai, ja nodrošinātais kreditors un parādnieks ir noslēdzis vienošanos saglabāt mājokli, kas apgrūtināts ar ķīlu, un šī vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, tas tiek norādīts parādnieka mantas pārdošanas plānā. No tiesību normas konstrukcijas izriet, ka ir izvērtējams apstākļi, vai minētā vienošanās ir samērojama ar pārējo kreditoru interesēm. Attiecīgi šādu izvērtēšanu var veikt tikai administrators, kura pienākums maksātnespējas procesā ir līdzsvarot visu kreditoru intereses. Turklāt jānorāda, ka prasība par šādas vienošanās iekļaušanu parādnieka mantas pārdošanas plānā nozīmē, ka arī nenodrošinātajiem kreditoriem ir tiesības uz informāciju par šādas vienošanās pastāvēšanu.

Attiecīgi, ja administrators, izvērtējot noslēgto vienošanos, secina, ka tā nav samērojama ar pārējo kreditoru interesēm, minēto vienošanos neiekļauj parādnieka mantas pārdošanas plānā. Savukārt, ņemot vērā to, ka administratoram ir pienākums maksātnespējas procesā darboties atbilstoši saskaņotajam parādnieka mantas pārdošanas plānam, viņam ir tiesības pārdot iekļāto nekustamo īpašumu izolē, ja mantas pārdošanas plānā attiecībā uz to nav norādīts, ka tas saglabājams parādnieka īpašumā.

Attiecībā uz saistību dzēšanas procedūras nepiemērošanu Parādniekam, ja ir pamats secināt, ka fiziskās personas maksātnespējas process tiek izmantots kā instruments, lai atbrīvotos no saistībām pret nenodrošinātajiem kreditoriem, saglabājot iekļāto īpašumu, norādāms turpmākais. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 153.panta 1.punktu saistību dzēšanas procedūru nepiemēro, ja parādnieks [...] maksātnespējas procesa laikā ir slēdzis darījumus, kuru rezultātā radījis zaudējumus kreditoriem. Tādējādi, ja tiesa konstatē, ka noslēgtā vienošanās par mājokļa saglabāšanu ir radījusi zaudējumus nenodrošinātajiem kreditoriem, šis apstākļi var būt par pamatu saistību dzēšanas procedūras nepiemērošanai.

Par tiesībām saņemt administratora atlīdzību no atgūtās mantas⁶¹

Konstatējot maksātnespējīgās fiziskās personas rīcību, īsi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ar hipotekārā kreditora piekrišanu atsavinot nekustamo īpašumu par

⁶¹ Maksātnespējas administrācijas 19.11.2015.. vēstule Nr.1-39/150

labu trešajai personai, administratore vērsusies tiesā par norādītā darījuma apstrīdēšanu. Ar tiesas spriedumu prasība tika apmierināta, parādnieka noslēgtais pirkuma līgums atzīts par spēkā neesošu un atsavinātais nekustamais īpašums atgriezts parādnieka mantas sastāvā. Nekustamais īpašums, kas atgūts no trešās personas, administratores ieskatā atzīstams par atgūto mantu Maksātnespējas likuma 93.panta izpratnē, par ko administratoram pienākas atlīdzība. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 148.pantu maksātnespējas procesā tika sagatavota un parakstīta vienošanās par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā.

1. Vai administrators ir tiesīgs aprēķināt Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktā noteikto atlīdzību 10% apmērā par mantas atgūšanu, kas izmaksājama no parādnieka līdzekļiem?

2. No kādas summas aprēķināma Maksātnespējas likuma 169.panta otrās daļas 1.punktā minētā administratora atlīdzība? Iesniedzēja ieskatā atlīdzība no atgūtās parādnieka mantas būtu aprēķināma, ņemot vērā fiziskās personas pirkuma līgumā norunāto nekustamā īpašuma vērtību, vai arī, pamatojoties uz nodrošinātā kreditora prasījuma apmēru. Tāpat administratora atlīdzības apmēra noteikšanai iesniedzējs piedāvā iespēju ņemt vērā nekustamā īpašuma novērtējuma vērtību, taču, tajā pašā laikā norādāt, ka tādejādi tiktu radīti nevēlami izdevumi.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 144.panta regulējumam parādnieka noslēgto darījumu atcelšana pēc administratora pieprasījuma fiziskās personas maksātnespējas procesā ir pieļaujama vienīgi gadījumos, ja attiecībā uz parādnieku konstatējami saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumi. Tādēļ, ņemot vērā, ka parādnieka noslēgtais līgums par ieķīlātā nekustamā īpašuma atsavināšanu par labu trešajai personai pēc administratores prasības pieteikuma iesniegšanas tiesā atzīts par spēkā neesošu, atzīstams, ka uz parādnieku attiecas Maksātnespējas likuma 153.pantā paredzētie ierobežojumi saistību dzēšanas procedūras piemērošanai.

Gadījumā, ja maksātnespējas process parādnieka prettiesiskās rīcības rezultātā ir aprobežots vienīgi ar bankrota procedūru, parādnieks Maksātnespējas administrācijas ieskatā nav tiesīgs brīvi noteikt turpmāko rīcību ar iepriekš prettiesiski atsavināto ieķīlāto mantu, slēdzot vienošanos ar nodrošināto kreditoru.

Konstatējot ierobežojumus saistību dzēšanas procedūras piemērošanai, maksātnespējas procesā turpmāk veicamajām darbībām ir jābūt vērstām vienīgi uz savlaicīgu kreditoru prasījumu apmierināšanu, realizējot parādnieka mantu, un maksātnespējas procesa izbeigšanu, vienlaikus izbeidzot fiziskās personas maksātnespējas procesu. Iepriekš norādīto, cita starpā, pamato Maksātnespējas likuma 142.panta pirmajā daļā paredzētās kreditoru tiesības, uzzinot par saistību dzēšanas procedūras ierobežojumiem, iesniegt administratoram priekšlikumu izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu jau no dienas, kad maksātnespējas reģistrā izdarīts ieraksts par parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanu.

Vēršam uzmanību, ka vienošanās institūts par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā, ir pamatojams ar nepieciešamību radīt izņēmumu no vispārējās kārtības, saskaņā ar kuru maksātnespējas procesā tiek realizēta visa parādnieka manta, jo tieši šāds risinājums var būt atbilstošs maksātnespējas procesā iesaistīto personu interesēm un nepieciešams, lai parādnieks, nemainot dzīvesvietu maksātnespējas procesa laikā, spētu netraucēti turpināt veikt savus parādnieka pienākumus kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Vienošanās par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā, kas noslēgta, apzinoties, ka parādnieka saistības netiks dzēstas, pastāvot saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumiem, ir pretēja šādas vienošanās institūta mērķim, cita starpā, arī, ņemot vērā, ka pēc šo ierobežojumu konstatēšanas vairs nepastāv iespēja izmantot Maksātnespējas likumā noteiktos tiesiskos instrumentus nekustamā īpašuma aizsardzībai pret tā atsavināšanu maksātnespējas procesa ietvaros.

Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, Maksātnespējas administrācijas ieskatā vienošanās par mājokļa saglabāšanu parādnieka īpašumā, kas noslēgta jau pēc saistību dzēšanas procedūras piemērošanas ierobežojumu konstatēšanas, atzīstama par nepieļaujamu un likumīgai un efektīvai maksātnespējas procesa norisei neatbilstošu.

Maksātnespējas administrācijas ieskatā norādītajā situācijā būtu apsverama nepieciešamība parādnieka mantas pārdošanas plāna precizēšanai, tajā paredzot parādnieka mājokļa pārdošanu atbilstoši Maksātnespējas likuma 116.panta noteikumiem. Attiecīgi pēc parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes administratoram saskaņā ar Maksātnespējas likuma 149.panta septīto daļu būtu pienākums vērsties tiesā ar pieteikumu par bankrota procedūras pabeigšanas apstiprināšanu, vienlaikus lūdzot izbeigt fiziskās personas maksātnespējas procesu.

Norādāms, ka atgūtās parādnieka mantas pārdošanas gadījumā vairs nepastāvēs šķēršļi administratora atlīdzības saņemšanai, jo administratora atlīdzība būs aprēķināma no ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem līdzekļiem, t.i., no kreditoriem izmaksājamās summas.

V. MAKSĀTNESPĒJAS LIKUMA PĀREJAS NOTEIKUMI

Par Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 11. un 34.punkta saturu⁶²

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 11.punktu visi Maksātnespējas likuma grozījumi, kas stājas spēkā 2015.gada 1.martā, ir piemērojami visiem līdz 2015.gada 28.februārim uzsāktajiem maksātnespējas procesiem, izņemot Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 12., 13., 14., 15., 16. un 17.punktā minētos gadījumus. Taču, ņemot vērā, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34.punktam, 2014.gada 25.septembra likums „Grozījumi Maksātnespējas likumā” stājas spēkā 2015.gada 1.martā tikai attiecībā uz Maksātnespējas likuma 1-76.pantu, nav saprotama Maksātnespējas likuma 77.-177.panta spēkā stāšanās kārtība.

Ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34.punktu tiek aptverti visi 2014.gada 25.septembra likumā „Grozījumi Maksātnespējas likumā” ietvertie panti līdz pat pārejas noteikumiem.

Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34.punkts attiecas tikai uz 2014.gada 25.septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 1-76.pantu, nevis visā Maksātnespējas likuma redakcijā ietvertajiem pantiem. Maksātnespējas administrācija papildus norāda, ka, piemēram, ar 2014.gada 25.septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 65.pantu tiek veiktas izmaiņas Maksātnespējas likuma 155.pantā, izsakot to citā redakcijā, savukārt Maksātnespējas likuma 65.pantā ir ietverts pavisam cits regulējums - administratora pienākumi pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Par grozījumiem Maksātnespējas likumā un to ietekmi uz iepriekš pasludinātiem maksātnespējas procesiem⁶³

Saskaņā ar grozījumiem Maksātnespējas likumā, kas stājas spēkā 2015.gada 1.martā, Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punkts vairs neparedz parādnieka pienākumu vienu trešdaļu no saviem ienākumiem ieskaitīt administratora atvērtajā kontā kredītiestādē. Vai minētais nozīmē, ka maksātnespējas procesos, kas uzsākti ar 2015.gada 1.martu, parādniekam vairs nav jāieskaita viena trešdaļa no saviem ienākumiem administratora atvērtajā kontā? Vai tajos maksātnespējas procesos, kas uzsākti līdz 2015.gada 28.februārim, ir piemērojams minētais noteikums?

Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punkts spēkā esošajā redakcijā nosaka parādnieka pienākumu gūt ienākumus atbilstoši savām iespējām, lai pilnīgāk apmierinātu kreditoru prasījumus. Tai pat laikā likumdevējs izslēdzis parādnieka pienākumu vienu trešdaļu no saviem ienākumiem pārskaitīt uz administratora atvērto kontu kredītiestādē, kā to paredzēja Maksātnespējas likuma 139.panta 1.punkts, kas bija spēkā līdz 2015.gada 28.februārim. Tādējādi, izmantojot gramatisko tulkošanas metodi, ir acīmredzama likumdevēja griba, ka

⁶² Maksātnespējas administrācijas 23.01.2015. vēstule Nr.1-39/5

⁶³ Maksātnespējas administrācijas 16.03.2015. vēstule Nr.1-39/44

maksātnespējas procesos, kas uzsākti ar 2015.gada 1.martu, parādniekam vairs nav pienākuma ieskaitīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem administratora atvērtajā kontā.

Savukārt attiecībā uz to, vai arī tajos maksātnespējas procesos, kas uzsākti līdz 2015.gada 28.februārim, ir piemērojams minētais noteikums, norādāms turpmākais. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 17.punktu Maksātnespējas likuma D sadaļas („Fiziskās personas maksātnespējas process”) grozījumi, kas stājas spēkā 2015.gada 1.martā, ir piemērojami fiziskās personas maksātnespējas procesos, kas pasludināti, sākot ar 2015.gada 1.martu [...]. Tādējādi procesos, kas pasludināti līdz 2015.gada 28.februārim, fiziskajām personām saglabājas pienākums ieskaitīt vienu trešdaļu no saviem ienākumiem administratora atvērtajā kontā.

Par sanācijas īstenošanu pēc 2015.gada 1.marta⁶⁴

Vai pēc 2014.gada 15.septembra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” spēkā stāšanās, maksātnespējas procesos, kas uzsākti līdz 2010.gada 31.oktobrim, ir iespējama apstiprinātā sanācijas plāna grozīšana šajā plānā norādītā termiņa ietvaros?

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 5.punktu tiesiskās aizsardzības procesos un maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti.

Vienlaikus ar 2014.gada 18.decembra grozījumiem, tika noteikts, ka, ja juridiskās personas maksātnespējas process ir uzsākts atbilstoši Maksātnespējas likumam, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim, un nav izbeigts, administrators līdz 2015.gada 31.decembrim iesniedz tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu. Ja minētajā procesā līdz 2015.gada 28.februārim ir uzsākts izlīgums, sanācija vai tiesiskās aizsardzības process (ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības process), attiecīgo maksātnespējas procesa stāvokļa risinājumu īsteno kārtībā, kāda noteikta Maksātnespējas likumā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim (Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 20.punkts).

Ievērojot minēto, ja juridiskās personas maksātnespējas procesā, kas tika ierosināts līdz 2010.gada 31.oktobrim, līdz 2015.gada 28.februārim tiesā ir apstiprināts sanācijas plāns, sanāciju īsteno Maksātnespējas likumā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim, noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim, 124.pantu kreditoru sapulcei ir tiesības lemt par grozījumiem sanācijas plānā, ievērojot šā likuma XIX nodaļā noteikto kārtību, tostarp administratoram iesniedzot pieņemtos grozījumus apstiprināšanai tiesā. Ņemot vērā minēto, juridiskās personas maksātnespējas procesā, kas ierosināts līdz 2010.gada 31.oktobrim, un šajā procesā kā maksātnespējas stāvokļa risinājums līdz 2015.gada 28.februārim ir apstiprināta sanācija, arī pēc 2014.gada 18.decembra likuma “Grozījumi Maksātnespējas likumā” spēkā stāšanās 2015.gada 1.martā kreditoru sapulce var lemt par sanācijas plāna grozīšanu.

Par sanācijas piemērošanu saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumiem⁶⁵

Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 20.punktā paredzēts, ka juridiskās personas maksātnespējas procesos, kas uzsākti saskaņā ar Maksātnespējas likumu, kas bija

⁶⁴ Maksātnespējas administrācijas 12.05.2016. vēstule Nr. 1-49/59

⁶⁵ Maksātnespējas administrācijas 13.04.2015. vēstule Nr.1-39/63

spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim un nav izbeigti, administrators līdz 2015.gada 31.decembrim iesniedz tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa lietas izbeigšanu sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu. Ja minētajā procesā līdz 2015.gada 28.februārim ir uzsākts izlīgums, sanācija vai tiesiskās aizsardzības process (ārpustiesas tiesiskās aizsardzības process), attiecīgo maksātnespējas procesa stāvokļa risinājumu īsteno kārtībā, kāda noteikta Maksātnespējas likumā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim.

Savukārt Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 21.punktā noteikts, ka kreditoru sapulce līdz 2015.gada 31.augustam var pieņemt lēmumu par mierizlīguma, izlīguma, sanācijas vai tiesiskās aizsardzības procesa piemērošanu atbilstoši normatīvajiem aktiem, kas bija spēkā dienā, kad uzsākts attiecīgais maksātnespējas process.

1. Gadījumā, ja juridiskās personas maksātnespējas procesā kreditoru sapulce pieņem lēmumu par sanāciju pēc 2015.gada 31.augusta, vai, ņemot vērā Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 21.punktu, pastāv iespēja, ka tiesa apstiprina sanācijas plānu?

2. Gadījumā, ja juridiskās personas maksātnespējas procesa ietvaros kreditoru sapulce pieņem lēmumu par sanāciju līdz 2015.gada 31.augustam, un tiesa to apstiprina, vai, ņemot vērā Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 20.punktu, gadījumā, ja ar tiesas lēmumu sanācija pēc 2015.gada 31.augusta tiek izbeigta (netiek ievēroti sanācijas plāna noteikumi), bankrota procedūra maksātnespējas procesa ietvaros tiek īstenota kārtībā, kāda noteikta Maksātnespējas likumā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim?

1. Spēkā esošā Maksātnespējas likuma (ar grozījumiem, kas stājušies spēkā 2015.gada 1.martā) pārejas noteikumu 21.punktā konkrēti noteikts, ka līdz 2015.gada 31.augustam kreditoru sapulce var pieņemt lēmumu par [...] sanācijas [...] piemērošanu atbilstoši tiem normatīvajiem aktiem, kas bija spēkā dienā, kad uzsākts maksātnespējas process.

Norādāms, ka parādnieka maksātspējas atjaunošana vienmēr ir bijusi viena no likumdevēja prioritātēm. No Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 20.punkta skaidri secināms, ka likumdevēja griba ir ātru un efektīvu maksātnespējas procesu nodrošināšana, tādēļ gadījumā, ja maksātnespējas process uzsākts saskaņā ar Maksātnespējas likumu, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim, administratoram šis process jāpabeidz līdz 2015.gada 31.decembrim. Tomēr Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 21.punkts noteic izņēmumu no šādas kārtības, proti, ja kreditoru sapulce līdz 2015.gada 31.augustam pieņem lēmumu par sanāciju vai citu maksātspēju atjaunošanas pasākumu piemērošanu, šie maksātspējas atjaunošanas pasākumi var tikt turpināti (t.i., maksātnespējas procesi nav izbeidzami). Kreditoru sapulces lēmuma pieņemšanas termiņu likumdevējs ir aprobežojis ar noteiktu termiņu (līdz 2015.gada 31.augustam), lai nodrošinātu ātru un efektīvu maksātnespējas procesa norisi, kura laikā parādnieks vai nu vienojas ar kreditoriem par pasākumiem maksātspējas atgūšanai (konkrētajā gadījumā - īstenojot sanāciju), vai, ja tas nav iespējams, parādnieks tiek likvidēts un tā aktīvi nonāk atpakaļ civiltiesiskajā apgrozībā.

Tādējādi sanācijas plāna apstiprināšana, ja kreditoru sapulces lēmums par sanācijas piemērošanu pieņemts pēc 2015.gada 31.augusta, būtu pretrunā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 21.punktā noteikto.

2. Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 22.punktā noteikts, ka gadījumā, ja pārejas noteikumu 19., 20. un 21.punktā minētajā kārtībā uzsākto mierizlīgumu, izlīgumu, sanāciju vai tiesiskās aizsardzības procesu (ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesu) pārtrauc pēc 2015.gada 28.februāra, administrators uzsāk bankrota procedūru, piemērojot likuma normas, kas bija spēkā dienā, kad tika uzsākts attiecīgais maksātnespējas process. Tādējādi gadījumā, ja kreditoru sapulces lēmums par sanācijas piemērošanu pieņemts pārejas noteikumu 21.punktā noteiktajā termiņā, bet vēlāk sanācija tikusi izbeigta, bankrota procedūra maksātnespējas procesa ietvaros tiek īstenota, piemērojot likuma normas, kas bija spēkā dienā,

kad tika pasludināts maksātnespējas process, proti, Maksātnespējas likuma normas, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.oktobrim.

Par Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu piemērošanu⁶⁶

Lūgts sniegt skaidrojumu par Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 19.punkta un 24.punkta piemērošanu gadījumā, ja juridiskās personas maksātnespējas process uzsākts saskaņā ar likumu "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju". Tāpat lūgts sniegt atbildes uz kreditoru sapulcē uzdotiem jautājumiem:

- 1. Vai lietas, kas nav iesniegtas līdz 2015.gada 31.augustam, nebūs skatāmas tiesā un vai šo termiņu varēs atjaunot vai pagarināt?*
- 2. Vai Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 24.punkts ir izsmeļošs?*
- 3. Vai ir pieļaujami cesijas līgumi šajā laika posmā?*

1. Maksātnespējas procesos, kuri uzsākti saskaņā ar likumu "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju", bet nav izbeigti, maksātnespējas procesa administratoram ir pienākums līdz 2015.gada 31.augustam iesniegt tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu, kā tas ir noteikts Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 19.punktā. Ja minēto pienākumu administrators nav veicis, Maksātnespējas administrācija var iesniegt tiesā pieteikumu par administratora atcelšanu, izņemot gadījumus, kas uzskaitīti minētā likuma pārejas noteikumu 24.punktā.

Ja Maksātnespējas administrācija konstatē, ka maksātnespējas procesu nav iespējams pabeigt likumā noteiktajā termiņā sakarā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 24.punkta 1. vai 2.apakšpunktā minētajiem apstākļiem, iestāde uzliek administratoram tiesisko pienākumu līdz 2015.gada 30.novembrim sasaukt kreditoru sapulci jautājuma izlemšanai par tiesvedības turpināšanu vai bankrota procedūras pabeigšanu (Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 25., 26.punkts). No minētā secināms, ka lietas par maksātnespējas procesa izbeigšanu var tikt skatītas tiesā arī pēc Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 19.punktā noteiktā termiņa.

Vienlaikus jāvērs uzmanība, ka, lai gan saskaņā ar minētajām tiesību normām kreditoru sapulce ir jāsasauk līdz 2015.gada 30.novembrim, Maksātnespējas administrācijas ieskatā norādītais termiņš attiecināms vienīgi uz tiem gadījumiem, kuros ir nepieciešama Maksātnespējas administrācijas iesaiste, uzliekot administratoram tiesisko pienākumu, proti, gadījumos, kuros administrators patstāvīgi nav veicis nepieciešamās darbības minētā jautājuma sakārtošanai. Līdz ar to gadījumā, ja administrators pirms Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 19.punktā minētā termiņa iestāšanās konstatē apstākļus, kas liedz vērsties tiesā ar pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu sakarā ar bankrota procedūras pabeigšanu, administratoram patstāvīgi un savlaicīgi jāsasauk kreditoru sapulce, lai vienotos ar kreditoriem par turpmāko maksātnespējas procesa gaitu.

2. Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 24.punkta apakšpunktos norādīti gadījumi, kuriem pastāvot, maksātnespējas procesa administrators ir tiesīgs neiesniegt tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu saskaņā ar minētā likuma pārejas noteikumu 19. un 20.punktu. Tomēr, ņemot vērā, ka Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 24.punkta 2.apakšpunktā norādītais apstāklis ir atkarīgs no Maksātnespējas administrācijas sniegtā vērtējuma par konkrēto maksātnespējas gadījumu, secināms, ka Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 24.punktā norādītais pieteikuma neiesniegšanas pamatu uzskaitījums nav izsmeļošs.

⁶⁶ Maksātnespējas administrācijas 06.08.2015. vēstule Nr.1-39/109

3. Atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 2.punktam maksātnespējas procesā, kas uzsākts līdz 2007.gada 31.decembrim, tiek piemērotas likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" normas. Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 19. un 24.punkts nenoteic īpašus noteikumus, kas paredz citādu parādnieka bankrota procedūras norises kārtību. Līdz ar to, vērtējot, vai konkrētajā maksātnespējas procesā ir pieļaujams slēgt cesijas līgumus, ir jāņem vērā likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" noteikumi. Norādāms, ka saskaņā ar minētā likuma 106.panta pirmo daļu administrators var cedēt parādnieka prasījumus pret trešajām personām, ja bankrota procedūras laikā nav iestājies parāda samaksas termiņš vai parāda piedziņa nav iespējama. Cesijas līgumi slēdzami pēc šo līgumu noteikumu apstiprināšanas kreditoru sapulcē.

No minētā secināms, ka bankrota procedūras laikā maksātnespējas procesa administrators ir tiesīgs cedēt parādnieka prasījumus, ievērojot minētajā likumā noteikto kārtību.